

avesta | Z: 148 | 3
Im brennenden Orient
Yanan Doğu'da
(Bruderschaft Salem GmbH 1974
ikinci baskıdan çevrilmiştir)
Almancadan Çeviren:
Mesut Keskin

Editör: Abdullah Keskin
Kapak: Genco Demirel
Düzeltilme: Memed Oğuz-
Mizanpaj: Avesta
Birinci Baskı: 2003, İstanbul
Baskı: Berdan Matbaacılık

© Avesta Yayınları, 2003
Tanıtım amacıyla yapılacak alıntılar dışında
yayınevinin izni alınmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz

AVESTA BASIN YAYIN
REKLAM TANITIM MÜZİK DAĞITIM LTD. ŞTİ.

Evliya Çelebi Mah.
Aybastı Sok. No: 48 / 4
BEYOĞLU / İSTANBUL
Tel: (0212) 251 44 80
(0212) 243 89 74
Fax: (0212) 243 89 75

Ekinciler Caddesi
Nurlan Apt. Giriş Katı No: 2
OFİS / DİYARBAKIR
Tel-Fax: (0412) 222 64 91

ISBN: 975-8637-51-7

Gottfried Müller

YANAN DOĞU'DA
NAZİLERİN KÜRDİSTAN SEFERİ

Almancadan Çeviren
Mesut Keskin

GOTTFRIED MÜLLER-Birinci Dünya Savaşı patlak vermeden kısa bir süre önce 1914 yılında Karfreitag'da doğdu. Temel eğitiminden sonra Svabyalı bir işletmede beş yıllık ticaret eğitimi aldı ve sonra bisikleti, arkadaşları ve altmış markla Doğu'ya seyahat etti. Bisikletinin satışından elde ettiği parayla Bağdat'a gidiyor ve "Kürdistan Kürtleri"ni ve "Kürtlerin Kralı" Şeyh Mahmud'u tanıyor. 1938 yılında ülkesine geri dönerek Nazi ordusuna, Wehrmacht'a katılır. Orada Doğu ordusu ve sonra Stalingrad için eğitmen olarak yedek teğmen rütbesi alır.

Nazilerin savaşta yenileceğini görünce buna karşı kendi yaşamını adamaya kararlıdır ve emir aldıktan sonra Kürtlerle birlikte Güney Kürdistan'da ve İran'da lojistik bir cephe kurmak için iki Alman arkadaşı ve Erbilli bir Kürt olan Remzi ile sözkonusu bölgeye uçuyor.

Güzel bir yaz gecesindeki sorunlu uçuştan sonra yanlış bir yere, çok geniş olan Büyük Zap'ın tam üstünde paraşütle indiriliyorlar. Fakat çok önceden İngilizlere haber verildiği için uzun kovalamacadan sonra Müller ve arkadaşları Kürt giysileri içinde İngiliz Sekizinci Ordusu tarafından yakalanıp hapse atılır. Ve ölüm cezasıyla yargılanırlar. Müller'in büyük eylemini boşa çıkaran "ihanetten" sonra bu sefer Bağdat'ta da "ihanet", ölüm hücrelerinden kaçma denemelerine eşlik eder.

1948 ilkbaharına kadar tutuklu kaldıktan sonra ülkesine döner ve 1956 Eylülünde evi, parası ve kimsesi olmayan insanlara yardım etmek amacıyla bir sosyal yardım kuruluşunu, Bruderschaft Salem'i kurar.

Gottfried Müller şu anda Almanya'da ve dünyada birçok şubesi daha doğru su yurdu bulunan Bruderschaft Salem'in başkanı olarak ilerleyen yaşına rağmen sözkonusu kuruluşun merkezi olan Lindenhof Salem'de seminerler, konferanslar yapmaya ve insanlara yardım elini uzatmaya devam ediyor.

İÇİNDEKİLER

Cevirenin notu / 7
İkinci baskıya önsöz / 9

BİRİNCİ KİTAP
BÜYÜK HAREKAT / 11
Zafer üstüne zafer / 13
Yakıttan mahrum / 14
Petrol bölgesi Kürdistan / 17
Büyük hareket / 22
Remzi / 34
Şimdi ya da hiçbir zaman / 54
Görev / 59
Dağlara kaçış / 66
Güvenlikte / 91
Kaçakçı çeteler / 93
Yakalanma / 96

İKİNCİ KİTAP
MAADİ / 105
Darağacında / 107
Bağdat'ta / 117
Kutsal topraklarda / 123
Sırrın çözülüşü / 132
Işığa dönüş / 135
"İnsansız bölge" / 139
Maadi'ye dönüş / 154
Fırar / 157
Talih ve talihsizlik-sevinç ve acı / 168
Ülkeye dönüş / 173
Yönelme / 175

Çevirenin Notu

Gottfried Müller, Hitler'in ordularına azalan yakıtı temin etmek için bir Nazi subayı olarak İkinci Dünya Savaşı sırasında küçük ama etkisi büyük olacak bir eylemde bulunmak istiyor ki daha sonra Almanların çoğunluğu gibi Führer'in ve Nasional Sosyalist ideolojinin insanlık tarihindeki vahşetini görecek ve bunu sorgulayarak vicdan azabı çekecektir.

Yazar, bu kitabı savaş sırasında başından geçen olayları ve savaş sonrasında ülkesine dönene dek gelişen olayları kriminal bir roman tarzında sunmayı tercih etti.

Öte yandan bu kitabın çevrilmesindeki en önemli etkenlerden birisi Kürtlerin özellikle Güney Kürdistan'da yaşayan Kürtlerin kaderine daha doğrusu trajedisine Birinci Dünya Savaşı sırasında ipin ucunu kaçıran ve son tarihleri olan "Petrol bölgesi Kürdistan"a da sahip çıkamayan Kürtleri uzun zaman sonra Enfal'e Halepçe'ye, sonu gelmez çatışmalara götüren trajedisine ve insanlıktan nasibini alamamış zavallı ürkek bir diktatörün boyunduruğuna mahkum eden alinyazısına sürülecek olan İkinci Dünya Savaşı sırasında Güney Kürdistan'da-

ki toplumsal ve siyasi koşulları az da olsa daha iyi görmeye ışık tuttuğu içindir.

Bu kitap Müller'in, onun başından geçenlerin öyküsüdür ve nihayet bir Nazi subayından inancı yaşama bütünleşmiş hayırsever bir Hıristiyana ve bugün Almanya'nın en büyük uluslararası yardım kuruluşlarından birinin başkanı olmaya iten olaylar dizisidir.

Kitabın Almanca orijinal ismi "*Im brennenden Orient*" Türkçeye "*Yanan Doğu'da*" şeklinde çevrilebilir. Fakat bunun yerine kitabın içeriğini öne çıkaracak bir ismi, "*Nazilerin Kürdistan Seferi*" demeyi tercih ettim.

Hemen söylemem gerekir ki bu kitap ilk çevirim olma özelliğini taşıyor. İngilizce ve Fransızca örneklerle karşılaştırıldığı Almanca-Türkçe iyi çeviri örneklerinin çok az olduğu aşikardır. Bu noktada çok az isim anılabilir. Öte yandan çeviride yararlanacak kaynakların -bilhassa deyimler konusunda- kıt oluşu beni, çeviride kullandığım sözlükler (*Duden*, *Wahrig*) dışında "*Grimm Deutsches Wörterbuch*" gibi kocaman ciltlerden oluşan büyük bir sözlükle tanıştırdı. Onlarla bir şekilde kitapta sıkça geçen bir sürü deyim çevirebildim ki yazar bu noktada tamamen eskimiş sözcükler ve kalıplar kullanıyor.

Son olarak desteklerinden ötürü dostlarıma, Berlin Kürdolojiyi Destekleme Derneği Başkanı Eva Savelsberg'e ve Teoloji Enstitüsünde (FU) görevli olan Florian Chudowsky'ye teşekkür etmek istiyorum.

Mesut Keskin

Mayıs 2003

Berlin

İkinci baskıya önsöz

Ölüm hücrelerinde "Yaşam" ve onun anlamı üzerine uzun uzun düşünüyordum. Bunun yanında söyleniyordum: "Eğer bir mucize olursa ve günün birinde özgürlüğüme kavuşursam kendimi yaşama adayacağım."

Orada, hücrede insanlar ve hayvanlar için dünya çapında bir yardım kuruluşu, "Bruderschaft Salem" olan şey ortaya çıkıyordu.

Mucize gerçekleşti; nasıl olup bittiyse öyle okuyorsunuz bu kitapta. O benim hayatımla yazılmıştır.

Gottfried Müller
Eylül 1974
Stadtsteinach

BİRİNCİ KİTAP
BÜYÜK HAREKAT

1942 yılı ilkbaharında bir casus grubuna başkanlık ettiğim İstanbul'dan döndüğümde hafif bir sıkıntı hissediyordum. Hoşuma gitmeyen bir şey vardı..

Neydi o?

"Saçma" dedim kendime, "Sen uzun zaman zor koşullarda yurtdışında idin ve tüm bu casusluk geçmişiyle sinir gücünü kaybettin. Olağanüstü de değildir, eğer şaşkın olup korkuyorsan."

Arkamda özel faaliyetlerin tüm pılı pırtısına sahip olmaktan memnundum. Zamanla insanlar arasında Almanca konuşulabilen arkadaşlara tekrar ihtiyaç duyuluyor. Ben kendim cepheye gidene kadar acemi erlerin eğitim yeri olan Böhmerwald'daki ikmal birliğine gönderildim.

Bu her zaman olabilirdi.

Birkaç saat uzaklıkta duruyordu Viyana. Yıllarca içinde yaşadığım, benim Viyana'm. Arkadaşlarımın olduğu yer...

Hayale dalmak, savaş, özel görev! Yaşamı istiyorum, yaşamı!

Haftayı yapabildiğim kadarıyla görevimle geçirdim. Ama Viyana'ya gitmek istiyordum. Hafif hoşnutsuzluk, baskı, boğulmacayı unutmak...

Hans-Christof benimle hemen arkadaş oldu. O, sağlık bölümünün şefi idi ve son ürün iyi bir şarabı keyifle içiyordu.

Savaş hakkında konuştuğumuzda, sık sık "iyi sonuçlanıp sonuçlanmayacağını" soruyordu.

"İyi veya kötü! Her şeyi değiştirebilir miyiz? Ne diyor Çinli? Yeryüzünde hiç kimsenin düşünmediği üç şey şudur: Bir kadının ne düşündüğü, sucuğun içinde ne olduğu ve bir savaşın nasıl sonuçlanacağı!"

Zafer mi? Öyle görünüyordu. Alman orduları düşman ülkesinde ilerlemişti. Kafkasya'da ve Mısır'da bulunuyorlardı. Büyük kısaç git gide daralmaya başlamıştı. Petrol alanlarına yaklaşıyordu...

Ama evde bombalanmak mı!? Kapkaranlık istasyonlar!? Çoğu yabancı işçiler!? Memurları temizlemiş ve işinden kaçanları cepheye göndermiş olan "General Heldenklau"!?

Propoganda aygıtı gerçi işler halde idi. Daima özel bildirimler ve zafer haberleri vardı. Alman halkı onu dinliyor, görevini yapıyordu. Sadece hep daha dacidileşiyordu.

Artık anlamıyordum. Gerçekten olağanüstü bir şey olmuştu: Zafer zaferi takip ediyordu. Ama bir başka tarafta hafif hoşnutsuzluk artık peşimi bırakmıyordu.

Zirveye ulaşmış olmalı mıydık? Düşününce başım dönüyordu.

Yakıttan mahrum

Haftalar, aylar akıp geçiyordu.

Viyana'dan dönüp kışlaya girdiğimde beni yine hafif bir hoşnutsuzluk sardı. Unutmak istedim, başaramadım.

Stalingrad için insanları yetiştiriyoruz. En iyisi birlikte gitmek olurdu. Orada bir şey oluyordu. Büyük zararlar ve zorluklar olduğu kulaktan kulağa yayılıyordu.

Uzun at gezintisinde Hans-Christof'la dertleştim.

"Yeteri kadar yok" dedim.

"Sadece bu eksik!" dedi. "Gelen yaralılarından her gün duyuyorduk. Artık 'doğruca ileri' denilmiyor, neden? Çok az akar-yakıt olduğu için. Ve eğer Iwan günün birinde çok güçlü saldırırsa, geri alınamadıkları için kendi panzer ve topları havaya uçurulmalı".

Sessizlik.

Önümdeki Rusya haritasını zihnimde canlandırıyorum ve hep daha düşünceli oluyorum.

"Yakıtımızın olmaması, birliklerimizin Bakû önünde bulunması ve pek büyük petrol sahalarının sondaj kulelerini evvelce görmemiz, kaderin ironisi değil midir?"

"Evet" diyor, Hans-Christof, "Bir şeyi, bir şeyi, sadece bir şeyi daha geliştirsek petrol sahibi oluruz, tekrar ilerlemeler kaydeder, savaş hemen kazanılır ve tüm değersiz olan geçmişte kalır."

Petrol! Bu söz-konuşmadan sonra kafama dank etti ve artık gece gündüz bırakmıyordu beni.

Daima petrol hakkında konuşuyorduk, sohbet her zaman, sıkıcı sonlanıyordu. Kafkasya'da ilerlemediler.

Ben Wehrmacht'ın* başkomutanlığına yazdım:

"Konu: Petrol bölgesi Kürdistan

Musul ve Kerkük petrol bölgesi üzerine önemli bilgilerden dolayı başkomutanlıktan beni dinlemesini rica ediyorum."

Birkaç gün sonra bir görüşme için çağrılıp hemen ondan sonra "Wehrmacht'ın başkomutanlığına" nakledildim.

Biliyordum: Ben büyük as, birli idim. Planım Alman birliklerinin krizi aşmasına yardım edebiliyordu. Sadece, benim tarafımdan önerilmiş olan görevin hızlı bir biçimde yerine getirilmesi önemliydi.

Bunun için emri Wehrmacht yönetiminin şefi, Mareşal Keitel vermeliydi. Bu nedenle ona aşağıdaki raporu yazdım.

* 1935-45 yılları arasında Nazi yönetimindeki Alman ordusu [-ç.n.]

"Daha önceki seyahatlerden Musul ve Kerkük petrol bölgesini tanıyorum. Oradaki Kürt aşiret beyleriyle dostum. Benim için onların yardımıyla Kürt petrol bölgesini elinde tutan İngiliz işgal kuvvetlerine karşı bir ayaklanma başlatmak mümkündür. Petrol bölgesini iki haftaya kadar tutabilirim, ama sonra havadan indirilen Alman birlikleri tarafından kurtarılması gerekecek."

Mareşal Keitel bir hafta sonra cevap yazdı:

"Harekat hazırlığı ve onun uygulanmasını emrediyorum."

Aynı zamanda Genel Kurmay üst düzey subaylarıyla görüşmek için "Komutanlık Karargahı"na çağırıldım.

"Acele!" denildi bana, "Olabilirdiğinize hızlı şekilde birliğinizi derleyip, Kürdistan'a gidiniz. Telsizci misiniz?"

"Evet" diye cevapladım. "Hem hava silahlarında hem de savunmada eğitildim."

"Savunmada mıydınız?"

"Evet, Türkiye'de."

"Haberleşme görevi mi?"

"Evet."

"Şimdi dinleyiniz, öneriniz mükemmel. Yapacağınıza inanıyoruz. Sadece bir isteğimiz var: Bize hemen Kuzey Irak ve Kürdistan üzerine güvenilir bilgiler gönderin!"

Kurmay subayına sorarak baktım.

"Bu bölgede bir bit yeniği var! Tutarsız raporlar alıyoruz. Çıldırılabilir."

Gidip geliyordu sonra birden bire durakaldı.

"Siz subaysınız! Telsiz haberlerinize güvenebilir miyim? Orada neyin cereyan ettiğini bilmeliyim!"

Bana harita masasını işaret ederek dedi ki: "Bakınız, mesela burada rapor alıyorum, İngilizler Bağdat'tan kuzeye yeni bir demiryolu hattı döşüyormuş! İlginç! Çok ilginç, İngilizlerin orada, güneyde ne yaptığı."

Ama sonra bir başka ajan raporunda demiryolu inşasının sadece planlanmış olduğu söyleniyor. Daha sonra, demiryolu hattının işletmeye açık durduğu bildiriliyor.

Haritaya bakıyorum. Orada, Kafkasya'da arkadaşlar var, oraya atıyorum. Burası petrol bölgesi. Bunu kazanırım! Petrol sahibi olmalısınız sizler! Yakında, pek yakında!

Üst subay pencerede duruyor, dışarıya bakıp mırıldanıyordu:

"Anlaşılmaz, anlaşılmaz!"

Berlin'e dönünce "Savunma 1"de hangi raporların petrol bölgesi Kürdistan üzerine olduğunu tespit ettim. Ümitsiz görünüyordu, ümitsiz.

Savaşı sürdürmek için bu kadar önemli olan bölgede onlarla pratik olarak hiçbir şeye başlanamayacak çok az araç gerecin olmasını kavrayamıyordum.

"Burada bir düzen kuracağım."

"Kurmaya heyetine, kıskacı büsbütün daraltabileceği donatımı sunacağım."

Böyle dedim kendi keşime.

Petrol bölgesi Kürdistan

Şimdi yine keşide açıldım en iyi ortamdaydım. Önümde büyük bir görev vardı: Kürdistan'a havadan iniş! Petrol bölgesini zaptetmek! Bu yine bir eylem!

K ü r d i s t a n! Sadece isminden de olsa onu kim tanımaz. Gerçekten daha önce orada kimse bulundu mu? Kim bu vahşi Kürdistan'ın içine girmeye cesaret etti? Pek az; ama yine de onu yapan kişi sık sık eşkiyaların eline düştü ve eğer hayatını kurtardıysa şanslı sayılması gerekir.

Kürdistan'ı, aşkım, vahşi Kürdistan'ı sadece isminden değil, aksine bizzat kendi yaşantımdan tanıyordum; tabiri caizse, yanlışlıkla orada kalmıştım.

Genç delikanlı iken Filistin'e de seyahat etmişim; sonra sadece Bağdat'ı daha kısa gezmek istedim. Bununla beraber o zaman beni büyümlü bir güç kuzeye doğru çekiyordu, Kürdistan'a, Kürdistan'ın içine; yüksek, vahşi dağlara.

Macerayı arayan kişinin sadece oraya gitmesi yeterlidir. Orada birinci kalite haydutlar, kemerlerinde tehlikeli hançer-

ler; kamburlu vahşi atlılar bulacaktır. Başka kimsenin edemediği kadar eşsiz ateş edebilen adamlar.

Kürdistân, içinde insanlardan çok ayıların ve kurtların bulunduğu çok romantik, geniş bir sıradağ ülkesidir. Yaklaşık 125 bin km²'lik genişlik ve 2,5 milyon Kürdü barındırıyor.

Kürdistan'a "Doğu'nun İsviçresi" diyorum. İnsan İsviçre'yi ruhsuz tüm otelleri, şık insanları, caddeleri ve gezinti yollarıyla gözlemler ama dağlar ve geçitlerle, karlı zirveler ve hoş göllerle dolu bu ülke, Kürdistan.

İnsanlar orada basit bir yaşam sürdürüyor. Onlar incelmış değiller ama bunun için de şanslı ve mutlular.

Köyler küçük ve genellikle kırlangıç yuvası gibi dağ yamaçlarına yapışıktır. Evler yan yana inşa edilmiş ve düz yamaçları olduğu için köyün üstünde gezilebilir. Ev yapımı için büyük bir harcamaya gerek yoktur: Yontulmamış taşlar duvar için üst üste konuluyor. Aralıklar balçık saman karışımıyla dolduruluyor. Kürt, bu ana duvarın üzerine çalı çırpı ve bir metrelik mesafeye ham çalılar koyuyor. Bunun üstüne de balçık ve ev hazırdır. Kapılar yoktur, aksine, sadece duvarda bir oyuk vardır: "Pencere" olarak tavanın alt tarafında küçük bir oyuk vazife görür. Eğer dışarıda hava soğuk ise, pencere kapatılıp kapı bir yün örtüyle ya da bir postla örtülüyor.

Evin bir holü ve iki odası vardır. Yer sıkı tepinmiş balçıktan oluşuyor. Her zaman her iki odanın ortasında tabanda küçük bir çukur bulunur: Ocak.

Eve giriliyorsa adetler holde ayakkabıların çıkarılmasını ister. Kürtler ayakkabı olarak genellikle kayışla sıkı tutulan deriler ya da bir tür ev terliği giyerler. Birincisiyle, özellikle dağlarda olağanüstü çevik, hızlı ve güvenli hareket edebiliyorlar.

Holden sadece alçak bir duvar sayesinde ayrılan birinci oda erkeklere, ikincisi kadınlara aittir. "Bey odası"nda ya sırtını duvara yaslamış, bağdaş kurarak oturulur ya da ocağa yaklaşılr. Burada erkekler oturur; sigara içerler, sohbet ederler, çay içip muziplik yaparlar.

Yer, ev sahibinin refahına göre az ya da çok iyi halıvla döşenmiştir.

"Kadınlar salonu"nda her şey pratik yapılır: Yemek pişirilir, çamaşır yıkanıp dikiş dikilir. Çocuklar burada dünyaya gelir, burada yıkanıp emzirilir. Bir adam sadece bir kadına sahip olduğu sürece dahası gelir. O birçok kadına sahip olabilir ve sonra bunu sık sık tartışmalar takip eder.

Erkekler için iş kelimesi olmadığı sürece kadınlar olağanüstü çalışkandır. Erkekler de kendi tarzlarında tabii ki "çalışkan"dir. Yani, onlar en vahşi dağlara tırmanıp, sık sık ayı avlayabilir. Ya da atlarına binip oradan geçen her şeyi avlarlar: Kurtlar, yaban domuzları, sırtlanlar, çakallar, yaban eşekleri, yaban koyunları ve panterler... Kürtler sert insanlar olarak tasarımlanamaz.

Kürtlerde zorbalık ve kan davası yasası geçerli olduğundan, doğal olarak herhangi bir sorun mutlaka sonuca vurdurulmalıdır. Bunun yanında, aileler ve köylüler birbirlerine öyle bağlı bulunuyorlar ki, küçük anlaşmazlıklar çabuk ve ölçsüzce büyütülüyor.

Kadınlar, gerekli tahılı ekip biçtikleri tarlalarını işliyorlar. Orada modern araçlar bilinmediğinden ekin ekmek için toprak ilkel bir tahta sabanla sürülüyor. Ya iki, kadın bizzat sabanın önüne koşuyor ya da bir eşek alınıyor.

Her evin yüksek bir duvarla çevrili ağılı vardır. Gündüzlemin kadınların gözcülüğünde ya da çocukların dışarda otlattığı keçi ve koyunlar, akşama doğru yırtıcı hayvanlardan korunmak için içeri sürülürler.

Her köyün iki önemli kuruluşu vardır: Tuvalet ve hamam.

İlki, köyden aşağıya doğru olan derenin tam üzerinde inşa edilmiş, köy kenarında kurulmuş basit bir kulübedir. Hamamda sıcak suyun üstünde hazırlandığı bir ocak ve onların sayesinde su dökülen kaseler.

Köyün efendisi, köyün en yaşlısı olan "şeyh"tir, gerçekte o genellikle çok daha iyi bir yerde oturan ağalar için, asıl sahip için sadece yöneticidir. O, yıl süresince birçok defa kendi köylülerini ziyaret eder. İktidarına, sertliğine ve gücüne göre o küçük ya da büyük bir toprak parçasının "sahibi"dir. Ne kadar zenginse o kadar çok asker ve ajanı tutabilir.

Bu durum çok eski olduğundan Kürtler "bağımlı" ve "köle" olmaya alıştılar. Tüm köleliklerine rağmen onlar, genellikle en medeni Avrupalıdan daha özgürdüler. Eğer o sırada savaşa ya da işe çağrılmıyorsa kendi dağ yanlızlığında istediği her şeyi yapabiliyor.

Ağa, bağımlı olanlar üzerinde mutlak karar gücüne sahiptir. O bir köyü bir başkasına satabilir. İsteddiği zaman birçok insanı angarya için yanına çekebilir ya da kiraya verebilir. Askerlik hizmeti emredebilir. İsteddiği kadar kadına sahip olabilir.

Doğal olarak dünyada, her yerde olduğu gibi, Kürdistan'da da durum budur. Öyle veya böyle var.

Bir ağa gaddar ise korkuluyor ve nefret ediliyor, bir diğeri iyi ise ona saygı gösteriliyor, eğer ülkenin babası "Ebu" geliyorsa, gün sevinç ve neşe günüdür.

Kürdistan Irak'tan Kafkasya'ya ve İran'daki Urmiye gölünden Türkiye'deki Ağrı dağ silsilesine kadar uzanır. O, güneydeki yanan sıcak çölün 5000 metre üzerinde olan karlı dağlara kadar yükselir.

Orada her şeyden çok çeşidin nasıl olduğu şöyle tasarılabilir: Yaşam tarzları, karakter, bitki örtüsü, hayvanlar dünyası ve din. Orada, gelenekleri eski Hıristiyanlığa kadar giden Hıristiyanlar ve İslamın fanatik mezhebine mensup olan Müslümanlar bulunur. Bu arada çeşit çeşit inanç yönelimleri de var.

Almanlar, Kürtler için ideal model sayılıyor. Ama birkaç yıldan beri Rusya'nın etkisi hep daha güçlü, geçerli olarak büyüyor. Şeyhin Kürtlerine karanlık yollardan silah ve cephane sağlayıp, onlara çeşitli biçimlerde "kur" yapıyor. Doğu, hediye ve övgüye hep yatkındır ve eğer yakında bir şeye girişmezsek, Rusya Almanya'nın mirasına ne kadar uzunsa o kadar çok istekte bulunmak üzere yaklaşacak.

"Küçük halk", komünizmin ötüşüne kulak kabartmaya başlıyor, özellikle de ağaların hükmettiği yerde.

Bu sebepten planımız başarılı olsun!

Doğu'ya ilk geldiğimde şanslıydım ki Kürtlerin en güçlü prenslerinden birini Şeyh Mahmud'u tanıdım. Geniş bölgesi

Irak'ın kuzeyinde bulunuyor; aşiretinin bir kısmı, bir kısıkaç gibi Musul ve Kerkük petrol sahalarını kuşatıyor. Bu petrol sahaları gerçi düz bölgelerdir, ama bunun arkasında aynı eşitlikte engellileşip ulaşılması zor oluyor; sonrasında uçurumlu dağlar gelir, yükseğe ve hep daha yükseğe...

Kürdistan haritada bağımsız olarak yer almıyor; çünkü Türkler, Ruslar, Farslar ve Araplar bu ülkeyi kendi aralarında paylaştılar. Elbette sadece teorik olarak, çünkü Kürtler gerçeklikte vahşi Kürdistan'ın mutlak sahipleri olup, harita kayıtlarına ilgi göstermezler. Kendi yaşamına değer veren hiçbir Arap ve Fars, hiçbir Türk ve kaldı ki hiçbir yabancı Kürdistan'ın içlerine girmeye cesaret etmez. Bununla birlikte Kürdistan ekonomik olarak ölüdür, çünkü ülke dışarıya bütünüyle kapatılmıştır. Bunun dışında aşiretlerin sonsuz karşılıklı kavgaları, her türlü refah oluşumunu engelliyor.

Kürtler kendi sığırlarını, koyunlarını otlattıkça ve nasıl özgür bir halk olunabileceğini onları yöneterek yol göstermeye yeltenen kimse olmadığı sürece zararsızdırlar!

Bağdat'ta tanıştığımızda Şeyh Mahmud, "Müller Efendi" demişti; "Kürdistan yabancıları sevmez, onlar gelip geri dönmezler. Onlar düşmandır. Tüm yabancılar düşmandır. Buna göre davranınız. Ama sen bizim kardeşimizsin."

Sonra nargilesinin kırbasını ağzından çıkarıp dudaklarımın arasına koydu.

Önünde hafifçe eğilerek, ona, "Beni onurlandırıyor sun, büyük Şeyh" dedim.

"Bana -baba- "Ebu" de ve dile benden ne diler sen."

"Yüce babamızın vatanını tanımak."

O anda şeyhin gözleri birden bire parlamıştı. Sonra gözlerini karıştırdı. Kafasını göze çarpacak şekilde sağa sola sallayarak uzun bir süre düşündü.

"Allah'ın huzurunda" dedikten sonra törensel bir tarzda başladı; "Sen değerlisin ki, seni oğlum diye adlandırıyorum. Sen, ülkemi tanımalısın!"

Şeyh Mahmud'un hizmetçileri ve oğulları bana kılavuzluk etti, Kürdistan'ı atla baştan başa katettim ve değer kazandım.

Eğer Musul ve Kerkük petrol bölgesini İngilizlerden alma planım için Kürtleri kazanmak istiyorsam bunun için onlara olağanüstü bir şey önermeliydim. Onlara adeta hayırsever olarak görünmeliydim. Bu faydayı görmeliydiler.

Ve Kürdistan için olacak iş teklifi içten gelmeliydi. İyi niyetli davranmış olmak gerekirdi. Çünkü genellikle her şeyden kuşkulanan Doğulular, bir şeyin kokusunu iyi alırlar.

Kürtlere petrol bölgesini silah gücüyle işgal edip Almanlara iş sağlamada onları harekete geçirmek için ne sunabilirdim? Çok para mı? Param yoktu. Biz Almanlar fakir bir halktık. Özellikle üç sıkı savaştan sonra.

Onlara ne sunabileceğim üzerine uzun uzun düşünmeye gerek yoktu: Ülkelerinin mutlak özgürlüğü, kurtuluşu, ekonomik ve kültürel kalkınma, refahın yaratılması. Kürdistan halkı, halkların içinde onurlu bir yer almalıydı.

Bu, Kürtlere ihtimal dahilinde görülen en yüksek ve yüce şeydir. Ona seve seve sahip olmak isterler, ama anlaşmazlıklarından dolayı yapamıyorlar. Onlara yardım edilmeli. Ama onu yapmaya kim hazırdır? Bunda çıkarları olan iktidar sahipleri şimdiye kadar Kürtleri ekonomik ve kültürel açıdan mümkün olduğu kadar küçük görme eğilimindeydiler.

Bu bir mucize değildi, çünkü petrol Kürdistan sınırında bulunuyor! Sadece Kürtler tadına varamıyor, ki petrol sayesinde para, çok para kazanılabilir!

Kürtlere şunu söylemek istedim: "Petrol alanları bölgenizde duruyor. Onların sahibi sizsiniz. Ama onları siz işletemezsiniz. Bize petrol satın ve biz de bunun için size bol bol ödeyelim, hatta bunun dışında bağımsızlığınız için yardım edelim. Bizzat ben mümkün olduğundan daha çabuk kalkındırmada size yardımcı olacağım."

Büyük hareket

Görevim açık görünüyordu: Almanlara petrol, Kürtlere özgürlük ve refah için yardım etmek.

Büyük bir gayretle, başarıyla bitirilmesi gereken yolculuğa

atıldım. Kürdistan üzerine erişebildiğim her şeyi, ülke ve insanları, örf ve adetleri, toprağın durumunu ve kalkınma imkanlarını araştırmaya başladım.

Bununla birlikte Kürdistan üzerine hemen hemen hiç yazılı eserin olmaması büyük bir engeldi. Arı çalışkanlığıyla bulabilen her şeyi topladım.

Sonunda yaşlı kalender bir adam dar çerçeve gözlüklü, hastalıklı ve ifadesiz yüzlü özel bir öğretmen buldum. Ama Kürtçeyi biliyordu. Onun hobisiydi Kürtçe, evvelce imparatorluk döneminde Doğu'da dolaşmıştı. Gerçi, istediği gibi Kürdistan'a gelmiş fakat birini yakaladığı yerde her Kürtle sohbet edip ısrarla öğrendiği Kürtçe kelimeleri not alıyordu.

Bu adamı getirdim ve ondan dil dersi aldım.

Hâlâ yalnızdım. Tüm çabalarım rağmen Kürdistan'a gitmeye uygun hiçbir insan bulamadım.

Uygun kişileri bulsaydım bile, böyle korkusuz bir harekate hazır olurlar mıydı?

Buna ek olarak büyük ketumlukla gerçekleşmesi gerekiyordu. Bir insana birlikte gelmek isteyip istemediğinin sorulmuş ve hayır demiş olması iyi olduğu kadar basit olamazdı. Petrol bölgesi mülkiyetimiz altına girene ve açığa çıkan görevi tehlikeye koymaya kadar, aslında hareket konusunda tecrübeli ve birlikte çalışmaya hazır olan herkesi öyle uzunca hapsedmiydim.

Görevimi yapmam gereken OKW'nin* dairesinden olabildiğince iyi destek almamış olmam beni büyük ölçüde zorluyordu. Bana gerçekte değil fakat görünüşte yardım edildi.

İlk olarak çoktandır Yakın Doğu'da ve Kürtler gibi Kürtçeye hükmeden ön eğitilmiş arkadaşlara ihtiyaç duyuyordum. Kürtçe öğrenmek onlar için tamamen basitti. Onlar genç, esnek, sağlıklı ve nihayet kendi cephesinin arkasında binlerce kilometre gitmek için hazır olmalıydılar.

Hem maceracı bir ruh, hem de idealler taşımalıydılar.

* Oberkommando der Wehrmacht: 1935-1945 yılları arasında Nazi yönetimindeki Alman ordusunun başkomutanlığı- bundan sonra metinde OKW olarak geçecektir [-c.n.]

Aylar geçiyordu, mucizenin gerçekleşmesini sağlamıştım. Diğerlerinden daha iyi olan yarım düzine arkadaş bulmuştum.

"Ben Kabil'de idim" dedi, birisi.

"Ve ben İran'da" dedi, diğeri.

"Ben Nasturiyim ve İran'da büyüdüm" dedi, üçüncüsü.

"Kürtlerin petrol bölgesini avucumun içi gibi biliyorum" dedi beşincisi, "Seyyar muayenehanesi olan ve her zaman geniş Musul ve Kerkük petrol bölgesinde ihtiyaç duyulduğu her yere arabasıyla giden Amerikalı bir doktorun yanındaydım."

"Birlikte Doğu'ya gelmek ister misin?" diye bir sonrakine sordum.

"Büyük zevkle" diye cevapladı.

"Peki, hiçbir çekincen yok mu? Gerçekten tam da öyle tehlikesiz olmadığı için söylüyorum."

"Savaş savaştır. Salt askeri bir görev mi yoksa politik bir şey mi sözkonusu?"

"Birleşik. Doğulu eşkıyaların silahlandırılması ve düzene koyulması. Her şey arka planda yönetilecek. Tehlikeye maruz kalınmamaya çalışılacak. Sonra bir kıvılcım, küçük bir ateş yakılacak..."

Konuştuğum sırada karşıdakini iyi gözlemliyordum. Doğuluları tanıyorum, Almanları da ve özellikle Doğu'daki meselelerden konuşur konuşmaz, uzun süre orada kalmış Avrupalıların, Doğulular gibi aynı yüz ifadesini aldıklarını biliyorum.

Yüz, önemli bir şeyin sözkonusu olduğu görüşmelerde hemen ilgisizleşerek amatör olan için ne hoşlanmayı ne de hoşlanmamayı gösterir. Sadece işin ustası başkasının gözlerinden okumayı anlar.

Karşıdakiyle konuşurken onun yüz ifadesini öylece izlemiştim. Sadece bir gölgenin izini de keşfettiysen, hemen başkalarına Kürdistan ile ilgili planımın ucunu bırakmayan bir biçimde konuşmayı her zaman sürdürürdüm.

Tehlikeyle dalga geçen macera zevkini ve uzun zaman Doğu'da kalmış olan herkesin evine getirdiği sevgiyi farkediyor ve burada amaca dolambaçsız gidebildiğimi biliyordum.

Yeni arkadaşlarla konuştuğum zaman, onların gözlerinden

farkedilir biçimde şimşekler çakıyordu. "Kader", doğru adamların elime geçmesini sağladı.

"Katılıyorum" dedi herkes, "Koşulsuz."

"Öyle ama Goethe demişti ki: 'Eylemdir insanın ayini'. O halde doğru insanlar olup olağanüstü bir şeyi başarmak istiyoruz."

Şimdi çok daha açık, orada gergin oturup daha çok öğrenmeyi bekliyorduk. Şimdilik henüz fazla duymuyorlardı.

"Hepsini istediğin anda, tam o zaman, yaşamı kaybetmek ve ölüm!.."

Şimdi de gülümseyerek hiçbir şey demediler. Ama ben yeteri kadar biliyordum. Onlara elimi uzattım.

"Öyleyse?"

"Her şey yolunda, ben partiliyim."

"Ben de!"

"Ben de!"

Ama en önemli olan adam hâlâ eksikti: Gelmesiyle birlikte gizli yerlerde kılavuzluk edip, sonra Şeyh Mahmud ve diğer Kürt yöneticilerle bağlantı kurmaya hazır olmuş olan orijinal bir Kürt.

Bu benim en içten, en büyük arzumdü. Aynı zamanda gerçekleşebilir olmadığını da anladım. Böyle bir Kürde nasıl ulaşılmalıydı?

Şimdi ne yapmalıydık ki görev böyle bir adam olmaksızın çok zor olmasına karşın aksamamalıydı. Göreve hazır böyle bir Kürdü bulmak için uzun zaman geçirdim. Onu bütün Avrupa'da aradım, ama nafile...

Sonunda istihbarat ve ajanlar için büyük aktarma yeri olan İstanbul'daki eski işimi hatırladım.

İmkansız görünen şeyi burada başarmış olmak: Ülkede tüm yoğunlukla göreve hazırlandığımız sırada, örgütüm İstanbul'da nasıl olabildiyse birini son anda buldu. Erbilli bir Kürt ağasının oğlu olan Remzi'nin aşireti gitmek istediğimiz yere yakın bulunuyor: Kerkük petrol bölgesinin doğu tarafındaki dağlarda.

Kusursuz bir "harekat" için ihtiyaç duyulan her şeyin ögre-

nildiği -çiftlik olarak kamufle edilmiş- Alman "Savunma okulu" Almanya'da belirsiz bir yerde bulunuyordu.

Ajanlık yapmada başarılı olmak isteyen kişi, ilk olarak teşkilatı, ikincisi tekrar teşkilatı, üçüncüsü yine teşkilatı öğrenmelidir. Yardımcılara, muhbirlere, dedikoduculara, buluşma yerine, kısaca insana ihtiyaç duyuluyor. Ama insanlar her zaman birine ihanet edebilen, niyetleri anlaşılmayan canlı yaratıklardır. Bununla birlikte "hain" kafa uçurma (*kopf ab*) ile eşanlamlıdır. O halde "*kopf ab*"dan, hainden korunmak ama nasıl? Örgütlenme sayesinde.

"Hiç kimse bir diğerini bilmeyecek!"

Eğer ajan birliğindeki grup üyelerinden biri tutuklanırsa, tutuklanmış olan, kimseyi tanımadığı için bundan dolayı hiç kimseye ihanet edemeyeceği mutlak bir biçimde garantilenmiş olmalı. Tanındıklarında ölüme giderler ve bu nedenle tutuklanmamalı. Bunun için güvenliği hitabetle olay yerinde olmadığını gösterme sayesinde ya da acil durumlarda zehir sayesinde sağlamalı. Öyleyse ajanlık seyrek olarak küstahlıkla çiftleşmiş bir bilimdir. En büyük maceracılar ve en çılgın idealistler için bir şey.

Haberlerin alınışında şu yapılmamış; havale edilmeleri gerektiği. "En iyi haber, eğer doğru yerde, doğru zaman için değilse hiçbir şeye yaramaz."

Bunun için mükemmel telsizci olunmalı ve karmaşık küçük cihazları kullanabilmek, antenleri doğru yerleştirebilmek (katiyyen kolay olmayan bir şey), haberleri şifreleyebilmek ve şifresini çözebilmek. Gizli yazı ve ayrıca normal olarak insanın en küçük kaniya sahip olmadığı binlerce şeyin nasıl kullanılabilir olduğu bilinmek zorunda.

Ama eğer köprüler ve demiryolu hatları dinamitlenmeliyse, eğer savaş için önemli işletmeler tutuşturulabilirse, nasıl?

İkmalı aksatıp bunun sayesinde düşmanın savaşmasına engel olmak için her tarafta sabotajlar yapıldığı zaman mı? Ya sonra?

Şimdi, bu, örgüt olarak başka hiçbir anlamı olmayan şey, keşif üstüne kurulmuş kendi kendisi için bir bilim.

Sonra şöyle sorular geliyor:

Etkisi büyük bir yangını nasıl hazırlarım?

Patlayıcı maddelere nasıl ulaşırım?

Bir tahrip maddesini nasıl düşerim ki az harcamayla uzun zaman için büyük zarar verilsin.

Gemileri nasıl batırırım?

Bulunmamak için güvenli bir yeri nasıl sağlarım?

Bir bekçi köpeğinin susması için ne yapmalıyım?

Takip edeni nasıl atlatırım?

Yabancı silahları nasıl kullanırım?

Bir askeri birlik oluşturabilmek, önceden büyük miktarda gündelik bilgi gerektirir.

'İstanbul'daki görevimden çok şey öğrenmiştim. Diğer şeyleri okulda öğrendim.

"Büyük hareket" için görev aldığımda hemen oraya gidip temel olan her şeyde kendimi olabildiğince hızlı yetiştirmiştim.

Daha sonra ilk grubumu düzenlediğimde birlikte bu okula gidiyorduk; ama sadece patlayıcı silah eğitimi için. O zaman mümkün olduğu kadar acele Berlin'i terkedip başkanlık ettiğim kapsamlı bir görev eğitimi için ıssız bir vadiye gittik.

Berlin, buraya kadar bana tiksindirici geliyordu, hiçbir zaman yoğun hava saldırısından dolayı değil, aksine görev teçhizatımızın düzenlenmesinde sürekli güçlüklerle karşılaştığım için. Her işe burnumu sokmalıydım ve giyinme, beslenme gıdaları, patlayıcı maddeler, haber cihazları vs için, pılımlı pırtımlı birlikte almak için günler, haftalar (değerli haftalar!) geçirdim. Öyle ileri gidiyordu ki ilk defa yanıma almak istediğim birkaç çengelli iğne için, onunla sonra bir şehir dükkanında istediğim şeyi alabildiğim bir karneyi elde etmeliydim.

OKW bürokrasisiyle mücadelede zorlukların ne kadar büyük olduğunu anladığımda arkadaşım Hans Christof'a yazdım:

"Sana ve onunla cansıkıcı üstleri parmağında oynattığın sevimli üslubuna ihtiyaç duyuyorum. Ama acele. Ne zaman burada olabilirsin?"

Cevap yazdı: "Söyle bakalım, aşırı gidiyorsun, hiçbir işlem yolu, hiçbir tabur ve hiçbir alay komutanı yokmuş gibi davra-

niyorsun. Senin görüşüne göre yola umudumu bağlamışım ve kışlada şimdiye kadarki üstlerimi de geride bırakmam gerektiğinin yanısıra Berlin'e gitmeliyim. Onlar benim için uygun bir görev bulmaya çalışıyor. Aslında seninle tekrar birlikte olma düşüncesi çekici ve seve seve gelirim. Ama artık olmaz; çünkü birkaç gün önce cepheye gönderildim, Stalingrad'a."

"Birkaç gün" geçmeden Böhmerland'a bir teleks haberi gitti:

"Falanca teğmen OKW için hemen falanca bölüme nakledilmeli."

"Bunu nasıl yaptınız?" diye ona sordu en üst amirler, "Kursuz ilişkiler için neye sahip olmalısınız!"

"Ben sahibim" deyip bıyık altından gülerek bavullarını Stalingrad yerine Berlin için hazırladı.

Eğitim dallarının en önemlilerinden birisi haberleşmedir. Bu bakımdan, güçlülere düşmememiz için bizden olan her kişi mükemmel eğitilmiş bir telsizci olmalıdır.

İlkin arkadaşlarımı yetenekli bir astsubay tarafından günde birkaç saat eğitildikleri ordunun haberleşme bölümüne göndermiştim.

Berlin'i terkettiğimizde niyetimiz hakkında fazla bilgi vermeksizin eğitmeni dağda bir müddet yanımıza aldık.

Şimdi, Kürdistan'dan telsiz haberlerimizi alacak kişi uzun zamandır benim için problemdi. Sadece en zorlu koşullar altında sık sık haberleşebileceğimiz önceden anlaşılabilirdi. Kararlaştırılmış gidiş zamanına her zaman gelmeyebilirdik. Bu zaman dışında, bizden bir şeyler alınıp alınmadığına kim kulak verecek? Ya telsiz anahtarını kaybedip acil bir şifrelemeyle haberleşmek zorunda kalırsak? Anlam sonunda keşfedilmiş olana kadar anlaşılmasın bir söz üzerine öyle uzun düşünüp taşınmaya kim zahmet edecek?

Sadece zayıf mors işaretleri verebilirsek, ancak normal bir telsizci homurdanacak: "Hiçbir şey anlaşılmıyor."

Ne yapmalı? Günün birinde bu problem üzerinde anlayana kadar kara kara düşüncelere dalıyordum. Bu hâlde saygı duyduğum kardeşimin (diğeri evvelce savaşta ölmüştü) Berlin'de

Rusya cephesine geri döndüğü zamandı. Tekrar görüşecek miyiz?

Tren gara girdi ve tekrar Rusya'ya giden tatilcilerle korkunç bir biçimde dolup taşı. Hansel'i bir pencere içinden bölmeye ittim. Arkadaşım içten yardıma hazırdı. Tren birkaç dakika içinde hareket etmeliydi.

"Ne yazık ki telsizci değilsin," dedim ona üzüntülü bir şekilde.

"Telsizci olmadığımı kim söylüyor?" diye cevapladı.

"Ne, telsizci misin sen? Ama -gerçekten de iyi, olağanüstü iyi bir telsizci misin?"

Düdük ötüyor ve tren yavaş yavaş hareket ediyor, Doğu'ya. Beynim hummalı çalışıyordu...

"Hayır, olağanüstü değilim ben!" diye bağıryordu ki o sırada daha fazla duyamadım.

"Ama düzenlisin!"

Pencereden dışarıya bakan çok farklı asker kafalarının arasında sevimli, üzüntülü yüzüne bakıyordum, başlığıyla hâlâ işaret ediyordu, sonra tren virajda kayboldu.

"Seni kazanacağım! Doğru söyledin: Düzenlisin! Ama kısa zamanda normal bir telsizciden olağanüstü bir telsizci yapılabilir."

Bana çıkardıkları zorluklara rağmen, ülkedeki koltuklarında sıkı sıkı oturmuş olan bürokratlar petrol miktarı, kriz, görev ve cephedeki arkadaşlara yardım etmek üzerine ne biliyor-du!? Hansel'in cephe birliğine emir gönderildi: "OKW'nin falanca bölümü için Onbaşı Johannes Müller'in hemen nakledilmesi."

Ama o anda onun birliği nerde bulunuyordu? Fransa yolunda, sert çarpışmalarda öyle ağır püskürtülmüşlerdi ki batıda boşluğun tekrar doldurulması için çıkarılmalıydılar. Hansel 14 gün boyunca doğuya gitti, kendi birliğini aradı ve bulamadı. Başka bir birliğin içine sokulmak isteniyordu, bununla birlikte giz dolu bir önceden sezmiş, kendi birliğine doğru gelmesi için ona her şeyi tecrübe ettiriyordu. Nihayet onların yeni garnizonunu öğrenerek tekrar üç hafta için batıya geri döndü.

"Onbaşı Müller kalem odasına!" denildiğinde o da güçbela ordaydı. "Sahi mi?" diye düşünüyor kalem odasına çağrılan herkes, "Ne olabilir, bir suç mu işledim?"

"Birkaç gün önce Berlin'de olmalıydın, şanslısın be adam, bu akşam hareket ediyorsun. Söyle bakalım, OKW'ye nakil nasıl yapılıyor?" diye soruyor bölük başçavuşu.

Cevabı hemen almıyor, çünkü Onbaşı Müller birkaç saniye sesini çıkarmıyordu. Duymuş olduğu haberden dolayı duygulanmıştı.

"Kader, Bay Hauptfeldwebel" diye cevapladı sonra, çünkü "ilişki" demek istemiyordu.

Diğeri, "Hah, şimdi anladım" deyip inanırdı. Hansel sıvışmak istiyor.

Hansel Berlin'e varır varmaz yüksek dağlara doğru yola çıktık, yani Almanya'nın -ve de Avusturya'nın- güney bölgesine, Berlin'den olabildiğince uzağa.

Berlinli bürokratlardan korktuğumuz için değil, aksine, Berlinli bir haberleşme yeriyle deneme haberler değiştirerek olabildiğince uzakta olmak istediğimiz için.

1943 İlkbaharı geldi ve kar, hâlâ dağlarda bulunduğu sırada yüksek vadide erimişti.

"Kürdistan görevi" için güney Kärnten'deki tatbikat yerinde denemek istediğimiz özel bir üniforma yaptırıldı. Bunun için renkleri özellikle ağaçsız dağlarda bitki örtüsünün her türlü cinsine rağmen mükemmel kamufle eden Fransız subay kaputları işlendi. Parçalanabilir telsiz cihazının oraya yerleştirilebilmesi için ceğetin büyük cepli Alman askeri gömleğinin alışılmış kesimi var.

Pantolonlar, paraşütçümüzün bacakları sürekli ve uzunca aşağı sarkan, ama her defasında yana doğru kapatılabilen yarıklarla içine malzeme doldurulabilen pantolonuna benziyordu.

Pantolonlara sadece tırmanmada değil aynı zamanda atlara, eşeklere ve develere binmede yararlanılması için plana uygun bir deri kordonunu yukarı diktirmiştik.

Ayakkabı olarak mükemmel Alman paraşüt çizmelerini giydik. Berelerimiz Afrika kolordusunun bereleriydi.

Şimdiye kadarki arkadaşlara Hansel dışında iki kişi daha katılmıştı. Bana çok tavsiye edilmiş olan ve evvelce telsiz görevi yapmış, Dışişleri Bakanlığı'nda çalışmış ve Doğu'da bulunmaksızın Farsçayı mükemmel konuşan biri.

Tüm diğerlerine sınırsız güvenmeme karşın bunun için her ne kadar hiçbir sebepim olmasa da yeni olanlar hoşuma gitmiyordu. Kabiliyetli ve çalışkandı, büyük çaba ve görünür bir memnuniyetle göreve hazırlanıyordu.

Bir sonraki, Rommel'in kurmayından bir adam, astronom ve arazi mühendisi.

"Niçin astronomiye ihtiyaç duyuyorsun?" diye sorulacak bana ve ben de cevap vereceğim: "Bu, Doğu'da moda! İnsan ona şimdi ihtiyaç duyar. Doğulu bilgeden henüz duymadınız mı? Neydi onlar? Astronom!"

"Astronomlar bilgedir! Böyle bir 'bilge'yle birlikte çalışırsak, Doğuluların bize nasıl hürmet edeceğine ne diyorsunuz..."

Zeki biri soracak:

"Ama astronom niçin aynı zamanda arazi mühendisi olmak zorunda?"

Şimdi, burada maalesef açık konuşmak zorundayım.

"Kapsamlı bir planım var. Öncelikle Kürtlerle ilk ihtiyatlı irtibatı kurmak ve destek noktası oluşturmak için iki-üç adamla gitmek istiyorum."

"Diğerleri Hans Christof'un eğitiminde kalıp ihtiyaca göre sonradan gönderilecek. Eğer Farsça ve Arapçayı iyi konuşan grubumu olabildiğince çabuk farklı Kürt ağalarının yanına tanışman olarak sokabilirsem bu benim için çok iyi olacak."

"Ama her şeyden önce onlar ve çevrelerindeki petrol bölgesinin zaptedilmesine katılmalı mıydılar?"

Planıma göre büyük ani baskın, uçaktan atladıktan sonra en geç üç ay içinde petrol bölgesinde öyle sonuç vermeliydi ki Kürt aşiretleri, şeyhleri tarafından, ama neticede biz Almanlar tarafından yönetilmeliydi. Elbette eğer zorunlu olursa özel noktalarda bizzat faaliyete geçeceğiz, fakat iradenin elde olması gereksiz tehlikeye atılmaktan daha önemlidir.

"İngilizin öyle kolay boyun eğeceğine düşünmüyorsunuz,

ama onun hemen birkaç birliği ayaklanma bölgesine gönderip rüyasının çok çabuk uçmuş olacağına inanmıyor musunuz?"

"Aynı zamanda petrol bölgesini işgal etmekle, İran'da, Irak'ta, Filistin'de ve Mısır'da, tüm Doğu'da şimdiye kadarki iktidar sahiplerine karşı devrimler başgösterecek. Ayaklanmalar şimdiden en iyi şekilde hazırlanmış olup, başarı ümidi vaad ediyorlar."

"Sizin arazi mühendisine ne oldu?"

"Askeri hareket biter bitmez yani Alman birlikleri havayoluyla varıp diğerleri inşallah yakında karayoluyla arkadan gelerek Rusya-Mısır kısılcını kapatır kapatmaz bunu vakit kaybetmeden Kürdistan'ın kalkınması takip etmeli. Bunun için jeolog, orman, tarım, su uzmanı vs çok sayıda Alman uzman görevlendirilir. Bu serinin birincisi toprak ölçümünü üstlenen arazi mühendisidir."

"Ama arazi mühendisi niçin astronom olmalı?"

"Bunun bir başka şeyle hiçbir ilgisi yok ama yine de bir ilişki var. Bakınız Kürdistan, insani yerleşimlerin az olduğu vahşi bir ülkedir. Ülke içindeki seferlerimizde bazı insanlardan sakınmalıyız. Her defasında nerede olduğumuzu kim bize söyleyecek? Hiç kimseye soru soramıyoruz ve uygun haritalar yok. Kim mi? Şimdilik, yıldızlar! Nerde bulunduğunu uygun bir aletle ve iyi bir haritayla oldukça iyi belirlemek mümkün. Bulduğumuz her tarafta arazi mühendisi sürekli planlı haritaların acil yapımına bakıyor."

"Evet, evet" diyor astronom, "Rammel'in yanındayken ve onunla çölu hızla geçerken moladan sonra Mareşal'in ilk seslenmesi şuydu: 'Nerdeyiz biz?' Sonra telsiz cihazımı kurup birkaç yıldızla göz attım. Hesaplar, haritalar ve sonunda uygun bir garnizon haberi verebildim."

Gayretli bir faaliyet gerçekleştirildi. Beden eğitimine ve beden sertleşmesine çok büyük önem veririm. Sabahları erkenden bol sulu bir sabah tuvaleti için kulubemizin önündeki dereye gidiyordum. Besleyici bir kahvaltı ve sonra dinç bir yürüyüş ya da zorlu bir tırmanış. Güç kabiliyetimizin sınırlarını denemenin yanında arkadaşlarımızı görüyorduk ki en sıkı çalışmalarına dayanabiliyorduk.

Dağlarda bir gelincik gibi hızlı ve çevik hareket etmeyi hemen öğrenmiştik, hatta öyle ki çevrede hiçbir şey duyulmadı ya da anlaşılmadı.

Bu, görev bölgesinde iyi bilmek zorunda olduğumuz hüner idi: Çok görmek ve hiç görülmemek!

Telsizin oluşturulması öyle büyük ilerleme kaydetti ki hemen Berlin ile telsiz bağlantısı kurabildik. Keşif gezilerinde telsiz cihazlarımız hep yanımızdaydı. Hiç uygun olmayan şartlarda böyle küçük bir telsiz faaliyetini olağanüstü zorlayan tüm durumlarda, dar vadilerde, orman çevresinde, fırtınada ve su yakınında telsiz haberleri alıp vermeye çabalıyorduk.

Günün birinde fırtınanın geleceğini biliyorduk. Bu, olağanüstü tarzda bir karşılaşma veriyor, hurra! Çebri yürüyüşte "Singerberg"e tırmanıp anteni ve telsiz cihazını çok hızlı kurduk.

"Dah-da-da-dah, da-dah-da-dah, dah-da-da-dah!" diye Berlin ile haberleşiyorduk.

Karşı tarafla kararlaştırılmış zaman çoktan geçti. Bizi hâlâ duyup duymadıkları mı? Gök yakın, tehlikeli gürlüyordu ve kara bulut tabakası üzerimizde dolanıyor. O sırada! Bir şimşek! Gün hep daha da kararıyor.

Telsiz tuşlarına basıyorum, basıyorum. Cihazı kullanan Fritz'e bakıyorum. "Bağlantı mı?" Başını sallayıp benim hızlı yazmış olduğum ve diğerleri tarafından hemen şifrelenmiş olan telsiz haberini önüne alıyor. Ya dananın kuyruğu koptuğunda ve yine de sükuneti korumak gerektiğinde nasıl oluyorsa herkesin bilmesi için telsizdeki diğer adam!

Telsizcinin vay haline, sinirliyse çoktan kaybetmiştir! Yanılır, yanlış anlar, tamir etmesi gerekir ve tekrar tamir edip normalden beş kat daha çok zaman harcar.

Adamlarım dakik bir makinanın sürekliliğiyle satır satır bildiriyor.

İlk damlalar şimdiden düşüyor. Son mors işareti gönderilmiş ise birine uğraştığı şeyi ve kendi yönergesini veriyorum. Eğilip örtünerek uzanıyorlar orda. Bu, düşman ülkesindeymiş gibi davranmak demek. Bunun için kimse durdurulmamalı, herkes bizzat kendi eğitimiyle yardım eder.

Hemen yakında gök gürlüyor ve şimşek çakıyor; anlaşılması güç telsiz parazitleri, Berlin'in ne yolladığını çok az duyuyoruz. Telsizcinin en yüksek konsantrasyonu!

Yağmur çoğalıyor. Zarar vermiyor ama şimşeğe karşı dikkatli olmalıyız. Antenimiz şu anda yer için değil aksine cihazın yanında olan bizler için bir paratoner olarak etkiliyor.

Orada duygusuz eğilip hep daha yakın gelen şimşeklere bakıyorum. 1 kilometre daha 1/2 kilometre daha -Bakışlarım telsizcinin haberi yazan elinde ve tuşları kullanan diğer elinde aynı zamanda yüzünde duruyor.

Şimdi onu hemen bitirmeliyim, bazı anlarda, ayrıca haberleşmeyi kesmeliyim, her an yıldırım düşebilir. Çarçabuk son işaretin nasıl bildirdiğini -gerçekten son saniyedeydi- görüyorum; telsizci fırlıyor, cihazı kolunun altına alıyor, emredildiği gibi koşuyor, haşarı bir kaçış içinde dağdan aşağıya; anteni çoktan şiddetle koparmış, süratle aşağıya gidiyorlar. Her şey yerli yerinde.

Yukarısı cehenneme döndü, yer çökecekmiş gibi gök gümbürdüyor ve çakıyordu, aynı zamanda sadece öyle daha iyi olabilirmiş gibi dolu yağıyor. Yer şimdiden beyazla örtülü. Bu nedenle, nasıl oluyorsa, bacak üstü, dört ayak ya da kıç üstü, ulaşmış olduğumuz çimlerin üzerinde aşağıya kayıyoruz.

Aşağıya vardık, düdük çalıyorum: Çok güzel yaptılar, mükemmel. İşte gerçekten yaman adamlarsınız. Talim bitti. Grog (Grek içkisi) için "Serainig"e gidiyoruz.

Remzi

Remzi'nin aramızda olduğu ilk gündü. Ondan istediğimiz şeyi tahmin etmeden sabahleyin varmıştı.

Istanbulu grubum mükemmel çalışmıştı. Remzi ile bunun üzerine konuşmaksızın onun düşünce silsilesini hemen anlamışlardı.

İşte bu "ajanlar"ın hüneridir: Hiçbir şey sormama, söyleme ve yine de bilinmesi istenen her şeyi çözme.

Bu zaten gündelik yaşamda zor, bunun yanında hayati me-

sele sözkonusu olduğu için "tehlikeli yurtdışı"nda daha zor oluyor. Ayrıca eğer her partner başkasından bir şey almak istediğini kesin biliyorsa, en zorlu olan böyle bir karşılıklı konuşmadır. Hiçbir şey söylemeyip, sırtarak karşılıklı bakılır, havadan sudan konuşulur. Yine de iyi ajan istediği şeyi ve eğer o tüm planı genişletmeye yardımcı olacak küçük bir yapıtaşı ise öğrenir.

Bunu açıklamalı mıyım?

Bunu yapamam. İşte bu sanattır ve insanın açıklayamadığı bir sırdır.

Bir ip canbazı kendi işini nasıl yaptığını açıklayabilir mi? O, onu zar zor yapar ve sanat yapa(ede)bilmekten geliyor!

Istanbul'daki ajanlardan birkaçının bir ağızdan açıkladıklarına göre Remzi, Kürdistan'ın özgür ve bağımsız olmasını isteyen fanatik bir Kürtmüş, Alman makamlarıyla bağlantı kurması ona ısrarla tavsiye edilmiş. Öneri özellikle uzun zamandır dost olduğu bir okul arkadaşından gelmiş olduğu için razı olmuş. Varışından sonra Türkiye'de bu "arkadaşı" tanımıştı.

Remzi'nin kendi pasaportunda Türkiye'den yurtdışına hiçbir çıkış damgası ve Almanya'ya giriş notu olmadığı için "arkadaş", "yanlış" evraklar sağlamış. Eğer Remzi görev için işe yaramaz ya da istememiş olsaydı adeta kimse bir şey farketmeden kendi evraklarıyla tekrar Türkiye'ye geri dönebilirdi. Remzi uçuş görevi hakkında her şeyi hazırlaması için gerektiğinde vatani yolunda geri gönderilebilirdi.

Şimdi Remzi burdaydı ve niyetimiz hakkında hâlâ hiçbir şey bilmiyordu. Kürt mantalitesini tanıyor ve onların planlarımız için nasıl yardımcı olabileceklerini biliyorum. Kürtler coşku dolu savaşıçılardır ve ne kadar öfkeli olunursa o kadar çok saygı duyar, o kadar bir şeye severek katılırlar.

İnanıyordum ki eğer Remzi uzun zaman aramızda olacaksa bizlerle dostluk kurup bu arkadaşlığa büsbütün açık eşlik edecek.

Yanılmadım. Tam öyle, düşünmüş olduğum gibi oldu.

Ama buna ek olarak bir şey daha oldu: Bize bağlandığı gibi biz de hemen Remzi'ye sevgiyle bağlandık ve kısa bir zaman sonra karşılıklı güven hakim oldu.

Varışımızdan sonra Bodental'da hemen bizimle Singerberg'e tırmanarak şimşek ve gök gürlemesi talimini birlikte deneyerek yaşamıştı.

Bir gelincik gibi hızlı ve çevik aşağı giderken Remzi daha atik idi. En yüksek gerilim ve tehlike anında bir Teddy ayısı* gibi sakin duruyordu. Kaçma sözkonusu olduğunda orda bir geyik gibi hızlı ve emin sığıyordu.

Şimdi rahatladım, eğer şimdi Kürdistan'a inerse çok şey daha kolaylaşır...

"Babam aşiret ağasıdır" dedi, "Ve Erbil'deki çiftlik evinde oturuyor. Fakat aşireti dağda yaşıyor."

"Burada!"

Bununla duvarda asılı olan ve bize gösterdiği Büyük Kürdistan haritasına dikildi.

"Akraba ilişkilerin nereye dayanıyor, Remzi?"

"Annem başka bir aşirettendir. Maalesef öldü. Yine de dağın orayı severek ziyaret ederim.

"Aşiretimizin doğu tarafında dağlarda ikamet ediyor.

"Uyanığımı ve her şey bende derin izler bırakıyor."

Remzi'nin bana anlattığı her şey iniş ve operasyon faaliyetimizin sonraki tespiti için önemli.

"Bakınız" diye devam etti, aşiret ilişkilerine olan ilgime seviniyordu, "Kuzerim ve aynı zamanda en iyi bütün arkadaşlarım burada, birbirimize 'Kankardeş' deriz -Bakınız, burada şu küçük köyde oturuyor. Babası gerçi sadece küçük bir kabile reisi ve birkaç yerleşim yeri ona aittir, ama sıradağların eteğinde bulduklarından şeyh ekincilik sayesinde çok iyi kazanıyor. Öyle ki en büyük oğlunu Bağdat'a daha üst okula gönderbildi. Orada yıllarca beraberdik ve Kürdistan'ın özgürlüğü için sık sık planlar kuruyorduk."

Böyle konuşmaları pek severek dinliyordum. Şimdi her şey olağanüstü iyi gidiyordu.

"Bodental" yüksek dağlarla çevrili ve Alman-Sloven sınırında bulunuyor. Bodental'in bazı köylüleri Slovendir. Bize karşı

* Tüylü oyuncak ayı [-ç.n.]

düşmanca hisler besliyorlar. Almanlar bize köy ekmeğiyle sütü isteyerek temin etmelerine karşın Slovenler kötü bakışlarla ve zehir saçan gözlerle bizi reddediyorlar.

Hep Sloven askerlerin Alman sivillere karşı en sıradan, en sinsî baskınlarını duyuyoruz.

- Ve tedbir almalı. Birkaç gün önce maskeli ağır silahlanmış birkaç adam bir sinemaya zorla girdi, savunmasız insanlardan belirli bir adamı alıp dışarda hemen kurşuna dizdiler. Sonra ortadan kayboldular; kendi Sloven yurttaşları arasında yeterli suç ortağına sahipler.

Bir gün sıkıntılı kulübeye gitme amacıyla bir tatbikat yürüyüşü yaptık; bir hafta sonra bir Sloven çete tarafından ateşe verildi. Biz gittikten hemen sonra değerli, yaşlı, cesur bir adam olan "köylü" de gayri menkullerini kaybetti. Bizi öyle iyi, dostça ağırlandı!

Slovenlere gereksiz saldırmamak için "görevdeki askerler" olarak "tatildeki askerler" gibi davranıyorduk. Gerçi çok hızlı çalışıyorduk, fakat bu dışardan dikkat çekmiyordu.

Özel üniformalarımız içinde kim olduğumuz sorulduğunda cesurca söylüyorduk: "Biz 1. Doğu Afrika Süvari Alayına dahiliz." Dinlenmek isteyen zararsız askerlermiş gibi görünmek için tabancalarımızı dâima tetikte taşıyorduk. Telsiz cihazlarımızı birlikte sırt çantalarında amaçsızca taşıyorduk. Gecenin birinde kendimizi ya da başkalarını savunduğumuz takdirde kulübede hazır otomatik birkaç tabancamız vardı.

Dost-düşman ülkesinde bir görev için hazırlandığımız için Bødental'daki durum ve çevresi işimize geliyordu. Bu 1. Doğu Afrika Süvari Alayının gerçekte kitleder olduğunu ve onları yukarıya neyin sürüklediğini bilmek isteyen parti adamı günün birinde bizi ziyaret ettiği zaman elbette gülmeliydik. Kışkırtıcı parti üniforması içinde arabayla yaklaşıyordu, yanında dâima elinde atışa hazır otomatik bir tabancayla eşlik eden biri vardı.

Sloven komşularımızın ziyareti farketmemiş olduklarını umuyorum. Bir akşam -karanlık çoktan basmıştı- yalnız bir gezintiye çıktım.

Birbirinden uzak, yalnız çiftliklerde ışıklar yanıyordu; ahır işinin nasıl şimdi sonlandırıldığı görülüyordu; sonra insanlar odada akşam yemeği almak istiyorlardı, hemen sonra uyuma-ya gitmek için koyu bir süt çorbası ya da polenta.*

Bu huzurlu düşünceler içinde birden korkudan sıçrayarak buz kesilmiş duruyorum. Uyanık duyular.

Biri yukarda ışıklı işaretler vermişti. Şimdi bitti; mors işaretleri olup olmadıklarını ya da bunun dışında ne olduklarını artık tanıyamadım.

Başlangıçta başka işaretleri hemen izlemek için gergin bir şekilde öbür tarafa bakıyorum. Belki mors işaretidirler ve onları tanıyabilirim. Bundan bir sonuç çıkarabilir miyim!?

Başka bir yerden cevap gelip gelmediği mi? Bu haberleşmenin bize yönelik olup olmadığı mı? Bizi bu gece yakalamayı isteyip istemedikleri mi?

Yukarıya daha gayretle dik baktığım sırada bir cep feneri benden ileriye, ama büsbütün yakınımnda bir defa çapraz parlıyor. Kısa, uzun, uzun -ara- kısa, kısa, kısa -ara- uzun -kısa-son.

Fener yukardan "uzun"la cevap veriyor; anlaşıldı.

Sonra gürültü bitti. Ne söylemek istediklerini değil ama işaretlerin ne anlama geldiğini iyi anlayabilmiştim.

Bunun dışında bir şey biliyordum: Bu her iki Sloven çiftliği zehirli yılanlar barındırıyordu. Sakınınız sizi küstahlar! Bize, çok yakına gelmeyin!

Acele kulübeye döndüm, arkadaşlarla görüştüm -ve hiçbirinin korkunun gölgesine de sahip olmadığına sevindim. "Bırak kimse gelsin, komutanım" dediler. Kürdistan'a uçmak zorundaydık, petrol bölgesini işgal etmek için öyle sıkı ikna olmuştuk ki Bodental'da bir çete saldırısına yenilme olanağı katiiyen olmamalı.

Bize saldırılırsa iyi, onları hemen kurşuna dizeriz. Biz onları! Tersî değil! Bize hiçbir şey olmayacak!

Bir şey olmaksızın gece geçip gitti. Yürüdük, tırmandık, haberleşip devamlı kayıtsız şifreledik.

* Kuzey İtalya usulü, soğuduktan sonra dilimlenip kızartılan mısır lapası [-ç.n.]

Bir birlik komutanı her şeyi düşünmeli. Kürdistan'da diş doktoru yok. Kürtler doğal insanlar ve böyle bir şeye ihtiyaç duymazlar. Dişleri sağlıklı ve kurt dişleri gibi güçlüdür. Bununla beraber biz zavallı "kültürlü" Avrupalılar! Görevde birinin diş ağrısı varsa ne olur? Diş ağrıları korkunç ağrı verebiliyor. Bir insanı büsbütün gayretsizliğe zorlayabilir. Cesaret kırarak tüm sevinci alıp götürebilir.

O halde, Kürdistan'a gitmeden önce dişleri onarmalı. Bunun dışında bir diş hekimini beraberinde götürmeli!

"Kendi" doktorumuz var ve o bir minyatür donanım düzenledi.

Şimdi "Küçük Schmitt" in bir şey yapıp yapmadığını denemek istiyoruz. İlk olarak kendimi feda ediyorum. İş göstermek için av kulübemizin küçük tavan odasında, ileriye pencereye, kendi cihazını kurdu. Sert bir sandalye hazır duruyor.

"Komutanım, gelebilir misiniz?" diyerek aşağıya çağırıyor. Tavan odasına doğru merdivene tırmanıyorum, sonra durup kalıyorum. Tabancanın emniyetini açıyorum. Küçük Schmitt şaşırıyor.

"Ama komutanım! Bağırma niyetli misiniz? Bu olmaz, doldurunca tamamen rahat olmalısınız!"

"Küçük Schmitt" diyerek ciddi ve ağır olmaya başlıyorum. "Seni severim ve daha uzun yaşamamı diliyorum. Eğer yaşamın senin için değerliyse, dikkat et."

Bunun yanında sandalyeye oturdum-

"Eğer yaşamın senin için değerliyse öyle sıkıştır ki hiçbir şey hissetmeyeyim." Ve bunu yaptı. Küçükçük ufak parmakları deliciyi öyle hafif ve şık sürdürdü ki sonsuz bir hazdı o. Tüm yaşamım boyunca böyle bir diş hekimine, gerçi aynı zamanda "Küçük Schmitt" gibi bodur hiç kimseye rastlamadım.

Bizde kaba şakalar gündeme geliyordu, yani herkes herkese karşı. Kimse diğerine darılmıyor, tam aksine eğer muziplik başarılı olduysa hepimiz içten gülüyorduk.

Fakat bir defasında Küçük Schmitt'i kızdırabildim: Meslek onuru üzerine. Beni tedavi ettiği sırada tedavi sırası gelene kadar aşağıda oturup bekliyorlardı. Sonra Küçük Schmitt deliği

eklediği sırada korkunç çığlık atıyordum. Hemen durdu, bağırmaya devam ediyordum. Ay, of, ah, aman!..

"Komutanım, komutanım, sessiz olunuz ama! Lütfen sessiz, olunuz! Evet diyen diğerleri ne der acaba? Gerçekten size acı veriyormuş! Düşünün, hiçbir şey yapamam!"

İçten gülerek bağırarak ve silahı kullanmaksızın kendimi tedavinin sonuna kadar tuttum.

Ama aşağıda çınlayan kahkahalar işitiliyordu.

Remzi bizden biri olmuştu. Bize tamamen içten bağlandı. Ona planlarımızı anlatarak birlikte gitmeyi isteyip istemediğini sormuyorduk. Bir "Hayır" olanağının önünü kesmek için bu soruyla olabildiğince uzun beklemek istedim. Remzi bize ne kadar ısındıysa o kadar çok bize, yapa(ede)bilmemize ve planımıza güven duyuyor, o kadar sevindiren bir "evet"e yaklaşıyor.

Sonunda her şey hazır. Hans Christof ve Remzi'yle birlikte bir gezintiye çıkmayı rica ettim. Önümüzde yayılmış muhteşem dağlar bulunuyordu.

"Vatanımı seviyorum, Remzi!"

"Kürdistan'ı da seviyorum, Remzi!"

"Sen vahşi dağları seviyorsun."

"Senin vatanın benim de vatanımdır!"

"Vallahi! Öyledir, komutanım."

Sessizlik.

"Almanya'da kendini iyi hissediyor musun, Remzi!"

"İyi hissetmek mi? Evet, çünkü yanındayım."

"Hayır, Remzi, Allah beni yoluna bıraksın."

"Deneyim bana yakın değil ama sen ona çok sahipsin."

"Benim deneyimim diyor ki: Eylem! İnsanın gerçek eylemi deneyimdir!"

Sessizlik.

"Evvvelce iki güçlü kartal varmış..."

"Onlar iki kankardeşmiş."

"Güneşe doğru birlikte giderek bir aslan görmüşler."

"Dicle ve Fırat'ın yukarısında."

"Aşağıda aslana umulmadık biçimde rastlamışlar."

"Ve ondan avı zorla almışlar."

Sessizlik.

Bakıştık.

"Allright, tamam, komutanım!" dedi sonra.

"Remzi, eşlik etsin!" diye arkadaşşıma bildirdim.

"Ne, Remzi eşlik mi ediyor? diye soruyor güven duymadığım o adam; sorusunun dikkat çekici hoş olmayan bir edası vardı.

İki gün sonra Hans Christof bana gelerek şunu söylüyor:
"Çok ciddi bir şeyi sana bildirmek zorundayım."

Sorarak bakıyorum ona.

"Öyle görünüyor ki bize uymayan bir adam grubun içinde!"

"X'i mi diyorsun?"

"Evet."

"Ne yaptı?"

"Aşamları sana karşı kışkırtıyor."

"Oo! Onu kim dinliyor?"

"Zannederim ki, hiçbiri!"

"Harekatın gerçekleşmesine de mi karşı konuşuyor?"

"Bunu bilmiyorum!"

Gruptan birini gizlice yan tarafa alıyorum.

"X'e ne oldu?"

"O, sizin arkadaşınız, Komutanım!"

"Onu nasıl buluyorsunuz?"

"O, bir palavracı ve yankesici."

"Ona ne yapmalıyım?"

"Hemen kurşuna diziniz! Ayrıca bunun için tam yetkiye sahipsiniz, o zaman hiçbir şey yapamaz."

"Bir hain için bunu düşünmüyorum!" diye savunuyorum.
"Belki kişisel olarak benden hoşlanmamış olabilir! Ne olursa olsun gitmeli o!"

Onunla konuştuğum adam omuzlarını silkerek artık hiçbir şey demedi.

Aynı akşam diğer arkadaşlara da sordum. Karşımda gerçi hizmete mükemmel gayret eden ve göreve düşkün adammış gibi yapıp arkamdan fesat çıkaran, adı geçen adamda tuhaf bir

şey söz konusu olduğunu onaylıyordu.

Bunun üzerine onu çağırdım ve arkamdan ne çevirdiğini yüzüne vurdum. Başkalarını suçlamaya, suçsuzluğunu iddia, etmeye, ağlamaya başladı ki başkaları bana karşı şunu bunu söylemiş...

Onu hemen Berlin'e gönderip bu adama ihtiyaç duymadığımı bildirdim. Niyetlerimiz hakkında sessiz kalarak bunun üstüne yemin ettirip onu sert uyarmak gerekir. En ufak açığa vurmanın vatan hainliği olarak ölümle cezalandırılacağına dikkatini çekmeli.

İki gün sonra büyük telaş: Berlin'den bir telgraf:

"OKW, harekatı feshetti. Berlin'e acil dönüş emrediliyor."

Onu tekrar okuyorum, sapsarılaşmış olmalıyım, çünkü arkadaşlarımdan hiçbiri bir söz söylemeye ve soru sormaya cesaret etmiyor. Sonunda Hans Christof: "Kötü bir şey mi?" diye sordu.

Sesimi çıkarmadan telgrafı ona verdim. Onlar da orada sarılaşmış susuyorlar.

"Ama bu olamaz; yoo bu gerçekten olamaz!" diye kendi kendime mırıldanıyorum."

"Bu yanlış olmalı, Komutanım!" diye hepsi o an karmakarışık bağıyor.

"Bu yanlış olmalı" diye cevaplıyorum.

En yakın postaneye gidip Berlin ile bir yıldırım telefon görüşmesi yapıyorum. İstenen şey pahalıya mal oluyor ama ne olduğunu bilmek zorundayım.

Bir anda bağlantı hazır; ilgili adamla konuşamıyorum ama hiçbir yanlış anlama olmadığını, aksine harekatın feshedilmesi amacıyla Berlin'e hareket etmek zorunda olduğumuzu öğreniyorum.

Telefonu kapatıyorum ve derinden sarsılıyorum. Ne kadar arzuladıysam da bu feshetme emrini düpedüz anlayamıyorum. Ama bu olamaz! Gerçekten Kürt petrolüne ihtiyaç duyuyoruz. Her tarafta petrol, benzin eksik! Şu anda petrol kadar eksik bir şey yok.

Ben şimdi birliğimle göreve hazırım, etrafımda muhteşem

ve mükemmel adamlarım ve doğrudan petrol bölgesinde bir Kürdüm, en büyük ideali isteklerimizle mükemmel uyuşan bir adamım var... Tüm her şeyin şimdi "feshedilme"si mi gerekir?

Bunu anlamıyorum. *Itaatkar* bir şekilde hazırlanıp bir öküz arabası tutarak tüm pılı pırtıyı vadiye, trene doğru götürdük.

"Maalesef size daha açık hiçbir şey söyleyemem, Bay ... bizzat hareketin feshedilmesini emretti. Bunun için önceden önemli bir nedeni olmuş olacak!"

Şimdi hırçınlaşıyorum.

"Albayım! Bizzat Mareşal Keitel bu hareketin hazırlanmasını ve uygulanmasını emretti. Ben kendim ana karargahtaydım ve üstlerle konuştum. Önemli şeyler Kuzey Irak'tan, Batı İran'dan ve Doğu Türkiye'den, yani benim görev bölgemden gelecek kesin haberlere bağlı olduğu için benden olabildiğince hareketi hızlı gerçekleştirmem rica edildi."

Sabırsızlarak oturuyordu önümde albay ve sinirli sinirli sigarasını içiyordu.

Şimdi şiddetli bir paylamanın başıma çökeceğini tahmin etmeliydim:

"Aşırı gidiyorsunuz!? OKW'nin 'savunma' emrine karşı mı durmak istiyorsunuz? Çıldırınız mı?"

Bu, eğer insan amirinden farklı görüşte olduğu zaman gerçekten olağandı.

Ama bambaşka bir şey oldu.

Albay biraz öncesinden daha kibarca dedi ki: "Şimdi, onu tekrar kontrol etmek istiyorum; birkaç gün sonra size haber vereceğim."

"Albayım! Akaryakıt sorununun bizim için ne kadar çok önemli olduğunu biliyor musunuz acaba? Bu yakıtı Wehrmacht'a sağlamamın ne kadar önemli olduğunu!? Bakınız, onu yapabilirim, bu iki üç haftalık bir mesele, sonra göreve hazırım. İsterseniz şimdi hemen yarın, ertesi gün. Ama feshetme emrinde ısrar edilirse Mareşal Keitel'den bu emri ben şahsen almak isteyeceğim!"

"Bir dakika Bay Müller; şimdi alelacele üstüme ulaşım ulaşamayacağınızı denemek istiyorum. Tabii ki tümüyle haklısınız

ve hadiseyi aydınlatmak için her şeyi yapacağım. Belki bir yanlış anlaşılma var ve feshetmeyle katiyyen hareketiniz değil aksine gerçekte yoldan çıkmış başka biri kastedilmiştir!"

Yan odaya kaybolarak on dakika sonra tekrar çıkageldi. "Özür dilerim, Bay Müller, külfet altında bırakılmışsınız. Bu elbette bir yanlışlık. Benzer bir hareket yapılmamalıymış ama sizinki değil! Hemen tekrar tatbikat yerinize gidiniz; taliminizi bitirirseniz tekrar bildiriniz."

Aynı gün hareket ediyoruz, Bodental'a, hafif sınırlı, ama yine de mutlu.

Hareketten önce birliklerin indirilmesi için özellikle düzenlenmiş görev uçağı hakkında daha çok bilgi aldım. Binlerce kilometre havada kalabilmiş, 8000 metre yüksekliğe kadar uçup gövdesinden dışarı atlamaya uygun ve üstünde aşağıya birlikte varmaları için hem insanları hem de mahfazayı aynı zamanda aşağıya vızılatabilen kaygan bir aralığı varmış.

Eğer bu uçak o anda göreve hazır olsaydı, sanıyorum, talimdeki son rötüşa da sahip olmaksızın hızla uçardık.

Orda değildi uçak, yani tamirdeydi.

"Ne kadar?"

"Yaklaşık 2-3 hafta daha."

"İyi, 2-3 hafta içinde uçuyoruz. Lütfen hareketimizi kesin kaydediniz. Araya hiçbir şey karıştırmayınız!"

"Tamam bu yapılacaktır: 2-3 hafta sonra Büyük Harekat!"

Daha büyük birlikler olunca uçağa "paraşüt uzmanı" ekleniyordu. Paraşüt birliğinden paraşütlerin doğru yerleştirilmesi, ayırma halatlarının emniyetinden (paraşütlerin açılması uçakta otomatik sonuç veriyordu!) sorunsuz, sabit bir inişten sorumlu olan bir başçavuş.

Ben ve arkadaşlarım ona güven duyuyorduk, bu nedenle atlayış öncesi ve sırasında hem de yere inme sonrası doğru davranma konusunda ondan ders almak için Bodental'a birlikte gittik. Aynı zamanda onunla birlikte bir deneme atlayışı yapmak istiyorduk. Yanlış olan Berlin'e dönme hadisesinden sonra olabildiğince hızlı, eğitilmiş ve göreve hazır olmak için şimdiki kadarkinden daha çok çabalıyorduk. Belirsiz bir şekilde

şu duyguya sahiptik: Tekrar bir saçmalık olmadan önce cabuk gitmek.

Günler çarçabuk gidiyordu, her dakikayı kullanıp gece yarısına kadar konsantre olmuş çalışıyorduk. On gün sonra "yukarıdan emir" almaksızın bitirdik ve planlanlanmış deneme atlayışı gerçekleştirmeksizin Viyanalı yeni sehre gittik.

Orada elliikisinde ve kötürüm yaşlı bir insana hepimiz birlikte çıktık. Klasik güzel bir gündü. Uçağın gövdesinde, içinde paraşütlerimizin ayırma halatlarının çengellendiği çelik bir ray bulunuyordu.

Uçağın kapısı yerinden çıkarıldı ve arka arkaya atladık, ben zorunlu olarak ilk defa atlıyorum.

"Korkuyor musunuz, Komutanım?" diye soruyor arkadaki komşum.

"Doğru dedin, dışarıyı ve aşağıyı gördüğümde kendimi iyi hissetmiyorum."

"Dizleriniz biraz titriyor mu komutanım?"

"Doğru dedin, birazcık!" diye itiraf ettim pek bozulmuş bir şekilde.

"Aslında" hiçbir şey olamaz, çünkü paraşütler binlerce defa denenmiş, ayırma halatları "emniyetle" paraşütü açıyor ve eğer olmazsa düşen paraşütçünün hiçbir otomatik açış olmadığı için önceden yapıldığı kadar eldeki paraşütü açması için ani karar verme gücüne sahip olması gerekir.

Ayak bileği kemiklerini uzman yönetmeliğine göre bandajlamıştık, çok kalın ve çok ince değil, dizler üzerine küçük minderler bağlamıştık, kafaya da miğfer koyulmuştu.

Üzerinde atlamamız gereken hava meydanına yaklaşıyorduk. 150 metre yükseklikteydik ve saatte 250 kilometre hızla uçuyorduk. Paraşüt uzmanı işaret verdi ve ben çoktan kapı aralığında duruyordum. Bir işaret daha, o zaman aşağıya cesur bir kaplan atlaması yaptım. Karmakarışık uçuyoruz. Yukarıya bakıyorum: Paraşüt açık!

İlkin insan düşüyormuş gibi bir duyguya katiyyen sahip olamıyor. Havada duruluyormuş gibi görünüyor. İnsanlık rüyası gerçekleşti: Yerçekimi gücü kalktı ve yerle temas.

Havada öyle kalındığı zaman, tasvir edilemez bir mutluluk duygusu insanın içinden akıp geçiyor, keyiften bağırarak istiyor insan. Bunu biz de yaptık. Arka arkaya inildiği için yukarıya doğru kademelenmiş bir halka oluşturuyoruz, biri diğerinden yaklaşık 30 metre uzak. Karşılıklı bir şeyler böğürüp bacaklarla tepinerek eğleniyorduk.

Hoppala! O sırada yere tehlikeli yaklaşıyoruz. Yer tehlikesini aşmış olma rüyası bitti. Çok hızlı bitti.

Bacaklar birlikte, hafif çekiliyor. Düşüş ve pat küt! Orada yatıyorum şimdiden. Şiddetli rüzgar o anda asılı olduğum paraşütü yırtarak çekmek istiyor, tam vaktinde paraşüt kayışlarının tokalarını açıyorum. Hızlı bir şekilde sarıyorum ve son paraşütçünün benimle aynı zamanda nasıl yere düştüğünü görüyorum. Biri durup kalıyor, ona yardım ediyorum, talihsiz atlayarak ayağını "incitmiş". Bir diğerinin ağzından kan akıyor, çarpmada dilinin yarısını ısırarak köpürmüş. Sonuncusu becerikli. Birincisini hasta revirine götürüp gelecek hafta için terk etmeliyiz.

Düşünceler beni uğraştırıyor: Eğer böyle uygun bir atlayış durumunda şimdiden böyle çok şey olursa geceleyin atladığımızda ne olacak?

Talim bitti. Berlin'e döndük, çünkü görev uçağının kalkış zamanı bir hafta sonra belli olmalıydı. O zamana kadar görev ve Kürdistan üzerine artık konuşulmamalıydı. Tekrar herkes kendisi için birkaç günü olabilir ve istediği her şeyi yapabilir.

Zaman akışı içerisinde tümüyle bu harekate kendisini hazırlayan bir düzine adam "Büyük Harekat" olarak biçimlenmişti. Harekat için evvelce topladığım herkesten, kısa bir süre sonra yanımızda olduklarında böyle bir "birliğe" katılmaya cesareti olmadıklarını açıklayanlar sadece üç kişiydi. Gitmelerine izin verip onlara ileriki yaşamlarında iyi dileklerimi söyledim ve her ne olursa olsun neşeliydim ki planlarımızı tam öğrenmeden önce onlardan kurtulmuştum.

Adamlarım gündüzleyin ara verdikleri sırada (geceleyin keyifli toplantılarda görüşüyor, ortak bir konakta, ama kışlada değil, oturuyorduk) bizden eksik olan son teçhizatı almak için

Hans Christofla birlikte hararetle çalışıyordum.

Bodental'da ne güzel zamandı?

Ah, Berlin'deki makamlar ve çalışanları bunun karşısında ne kadar korkunçtu. Onlarla meşgul olduğum bu insanlar sadece bana güçlükler çıkarmayı bekliyor olduklarını zannediyordum.

Yaşlı bir albay çaresizliğini görüp bana yardım etmeye hazır olduğunu bildirdi. Maalesef iki hafta sonra emekliye ayrıldı.

Günler geçiyordu. Nihayet makam küfünün tüm engelleri, gerçeklikte görev için ihtiyaç duyduğumuz her şey birlikte aşılmıştı.

Tüm gruptan özellikle iki gözüpük arkadaşı seçtim. Onlar ve Remzi'yle birlikte görev bölgesine uçup orada bağlantı kurmak istiyordum.

Kalanlar Hans Christof'un yönetiminde kalmalı ve onun tarafından devamlı eğitilmeliydiler; aynı zamanda o, grubu başka uzmanlar sayesinde büyütmeliydi. Mesela çatışmalarda Kürt petrol tesislerine zarar verildiği takdirde onları tekrar faaliyete geçirebilecek petrol endüstrisinden bir teknikere ihtiyaç duyuyorduk.

Ben petrolün üretilmesi ve işleme tekniğiyle gerçi bizzat uğraşmışım ama çok tecrübeli olmak için Kürdistan'da birkaç göreve soyunmak zorunda kalacağım.

Şimdi 14 gündür Bodental'dan dönmüşüz ve uçak hâlâ harekete hazır değil. Günlerce oyalıyorlar. Güç bir sinir denemesi.

Kendimi daima eylem planına vererek bunun yanında tüm ihtimalleri dikkate almaya çabalıyorum.

İlk olarak Remzi, her iki Alman arkadaş ve onlarla tüm zorluklara göğüsleyebileceğim adamlarla birlikte uçuyorum: Kürtlerin çarpışma bölgesine, Urmiye gölünün batısındaki dağlara.

Orada Remzi akraba ve dostlarıyla ilişkiler kurmalı. Muhtemelen öncelikle "kankardeşine" giderek orada bir süre saklanacak. Bu dost onun için komutanlığımız olan Wehrmacht'ın ihtiyaç duyduğu haberleri alacak:

- Irak'ta kaç tane İngiliz veya Iraklı birlik bulunuyor?
- Hangi birliklerdir bunlar?
- Nerede konuşlanmışlar?
- Nasıl silahlanmışlar?
- Oradaki ruh hali nasıl?

Demiryolu hatları, yollar nerede inşa ediliyor?

Havaalanları nerde kuruluyor?

Mevcut havaalanlarının yer kaplaması nasıl?

İngiliz ve Irak ordusunun işbirliği nasıl?

Dört hafta içinde bu haberlere ana hatlarıyla sahip olduğumu hesaplayabilirim. Doğu'da alışılmış abartmaları engellemek için her şeyin olacağını, gerçek haberlerin sözkonusu olduğunu biliyor Remzi. Haberleri karşılaştırabilmek için, mümkünse, 2-3 güvenilir kişi aracılığıyla onları toplayacak.

Remzi, haberleri olabildiğince hızlı OKW'ye aktarabilmek ve orda net görülmesi için güvenilir kişiler aracılığıyla alınan ve gözden geçirilen haberleri sürekli bize aktaracak.

Ama aynı zamanda Remzi ikinci ve en önemli plana başlamalı: Kürt aşiretleri aracılığıyla petrol bölgesinin ele geçirilmesi.

Bunun için şu tespit edilmeli: Kürt şeyhleri (aşiret reisleri) Araplar ve İngilizler karşısında nasıl ayarlanmış? Almanların ve Rusların karşısında nasıl? Savaşma yeteneği olan adamlar kendi aşiretlerinde ne kadar güçlüdür? Nasıl silahlanmışlar? Bazı şeyhler ve aşiretlerin birbirleriyle ilişkileri nasıldır?

"Güvenilir" şeyhlerin aşiretleri, Alman birlikleri aracılığıyla petrol bölgesinin ele geçirilmesi hakkında nasıl düşünüyor?

Muharebe için ne talep ediyorlar?

Petrol bölgesinde ve 100 km'lik çemberde kaç tane İngiliz ve Iraklı birlik konuşlanmış? Silahlanmaları nasıl? Petrol bölgesinin hangi işçileri "köstebek adam"* olarak çalıştırılabilir? Hangi köstebek adam, başka köstebek adamları, mesela bizim birlikten birini, petrol bölgesine sokabilir? Kim yönetici adamlar arasında, özellikle teknikerler arasında Alman yanlısıdır? Sondaj tesislerinin şimdiki randımanı nasıl?

* V- mann, güvenilir adam [-ç.n.]

Remzi, tanıdığım en yetenekli ve bu işe yatkın temsilci. Dost ve düşman için çok iyi bir sezgi gücüne sahiptir. O, hangi şeyhin kesin bizim tarafta olacağını, hangisine rüşvet yedirilmesi gerektiğini ve hangisinin uygun görüldüğünü sezme yeteneğiyle hemen tespit edebilir.

Baba ocağından ve aşiret bölgelerine yaptığı yolculuklardan tüm Kürt ileri gelenlerini tanıyor. Ziyarete gelen diğer şeyhlerle babasının yaptığı görüşmelere kulak kabartmış; kimin nasıl hazırlanabileceğini biliyor, avantajları ve dezavantajları aynı olan her aşiretin beceriklilik derecesini tanıyor.

Bunun için dikkatli, açık göz, kurnaz ve feleğin çemberinden geçmiştir. Şimdi o, ülkesini bağımsız ve özgür yapmak için yaşamının büyük şansını, Kürtlerin, hükümdarı olmayı görüyor, kendisini ve planı tehlikeye sokmamak için her şeyden sakınacak.

Santrançtaki uzman oyuncu gibi hareket edecek. Soğukkanlı olup sakın bir şekilde hamle yapacak. Kendine huzur veremeyecek ama gerçekten aralıksız hamle yapacak!

Remzi planım için bulmuş olduğum en iyi adam. Tamamen güvendiğim ve ona karşı şimdiden saf, insani, içten bir saygı ve dostluk hissediyorum. Aynı zamanda bana koşulsuz güvendiğini, beni sevip saydığını seziyorum. Seni hayal kırıklığına uğratmayacağım, değerli dostum! Sadakat ve bağlılık! Kürt dağlarının hükümdarı sen olmalısın, Remzi! Beyaz, enerjik elinin altında birleştirmek için, her şeyi yapmak istiyorum. Kürdistan refah, özgür bir ülke olmalı. Ben şahsen kalkınmada yanında olup sana yardım edeceğim. Benimi tavsiyelerime ve yardımına her zaman ihtiyaç duyacaksın ve sana madden manen destek olmayı memnuniyetle istiyorum. Ama H ü k ü m d a r sen olmalısın!

Kürdistan'a iniş anından Kürt aşiretleri "çarpışma için net"leşene kadar olan zamanı 2-3 hafta olarak hesaplıyoruz. Bu zaman esnasında Kürdistan'da yüksek bir plato üstünde sapa bir yerde "kendi" uçağımız için bir havaalanı kuracağız. Seçkin bir seviyede ve yeterli büyüklükte düzlükten hiçbir şey olmaz. Uçuş sırasında uçaktan alınabilen elektrik akımına

uyan yeni bulunmuş olan küçük bir dedektör cihazını da muharebe için birlikte götürdük.

Uçak, Fransız çift motorlu bir model olup Berlin dışındaki bir havaalanında hazır duruyor. Büyük değil ama 5000 metreye kadar yükselebiliyor.

İniş yeri belirlenir belirlenmez uçagımız ikinci grubu, silah, cephane ve patlayıcı madde götürecektir. Yakıtı hazır bulunduyoruz; uçak benzin alarak ertesi gece tekrar geri dönecek. Hareket noktası Kırım adasında bir hava meydanı olacak.

Ani baskın öncesi Kürtlere bol miktarda silahla cephane temin edilmeli, daha doğrusu sadece tüfekler değil aynı zamanda otomatik tabancalar, mitralyözler, tanksavar topları ve hafif hava savunma topları alacaklar. Eğitim amacıyla Alman arkadaşlarımız sayesinde seçkin aşiret gruplarını eğiteceğiz. İnsansız bölgedeki dağlarda eğitimi derinleştireceğiz.

Tüm bu anlar hızlı, emniyetli ve sorunsuz geçmeli. Bunun için büyük ölçüde şansa ihtiyaç duyuyoruz. Göreve hazır, Doğu dillerini bilen, askeri becerisi olan adamlar buldum mu? Bizimle telsiz ve uçuş temasında bulunmak için karşı taraftaki en iyi dostum ve kardeşim değil mi? Onlardan daha iyi ve daha güvenilir bulamadığım adamlar. Şimdiye kadar temin etme zorluklarını kendi uçagımızla birlikte aşmadık mı? Ve bir asker için erişilebilecek en yüksek hedefimiz yok muydu? Lehimize, Almanya'nın lehine karar vermek! Zafer kazanmamız!?

Daha ne istiyorsun, gönül mü? Yalnız görev! Yalnız cesaret! En yüce insanîyet.

Alman orduları şimdi Kafkasya'da bulunuyor, o anda çıkmaza girdikleri hissi var, bu uzun ikmal hattında ve hızlı taarruzda şaşılacak bir şey de değildir. Bu ordunun sırtı bir defa sağlamlaştırıldı mı tekrar taarruza geçirilebilir.

Doğrusu, bir yıldırım harbin değil, aksine sıkı bir çatışmanın olacağını açık bir biçimde seziyorum.

Şimdi, tekrar ileriye düzenli ilerlemek için büsbütün başka bir taraftan yardım gelmeli. Savaşın sona ermesine hayır. Tabii ki zafer bizim için.

Bu sonucu belirtecek destek benim avucumda. Bu bana herhangi bir şey gibi açık. Bizim için savaşı kim kazanacak? Kim mi? Benim harekatım! Ne aracılığıyla? Tüm Ön Asya'nın içlerine gidecek güçlü bir devrim aracılığıyla. Orada İngilizlerden nasıl nefret edildiğini ve Almanlara olan büyük sempatiyi de biliyorum. Halk, sadece Alman birliklerinin daha yakına gelmelerini sabırsızlıkla bekliyor. O zaman sadece çatışma yerinde herhangi bir yere harekete geçmek gerekir, yıldırım hızıyla hemen ve hararetle açılacak. Özellikle İran'da büyük ateşi gizlice hazırlayan Alman arkadaşların şimdiden her yerde bulduklarını da biliyorum.

Kürdistan'daki, yanımdaki, yanımdaki yangın alevlenecek!

Petrol bölgesini ele geçirmek için Kürt aşiretlerin hazır bulunduğu anda tüm Irak'ta bir ihtilal patlak verecek, her şey önceden en ince detayına kadar hazırlanmış.

Barikatlar kuruluyor, benzin tankları havaya uçuyor, uçaklar tahrip ediliyor, lokomotifin yağlama bölmesine kum atıldığından tren vagonları işleye işleye kızışıyor. Çeteciler her tarafta İngilizleri ateş altında tutuyor.

Aynı zamanda mümkün olduğu kadar öyle ele geçiriyoruz ki bölgeyi tahrip etmeyerek, tabii ki saldıran İngiliz ve Iraklı birliklere karşı hemen savunuyoruz. Irak ordusunun bir kısmı bizim tarafa geçecek. "Almanlar geliyor! Almanlar burada!"

Aynı anda Kafkasya'daki Alman hava birlikleri yukarıdan aralıksız indirilir. Aşağıya inecekler, silahlar aşağıya atılıyor, uçaklar benzin yüküyle geri dönüyor.

Güneyde konuşlandırılmış arkadaşlara zorla yol açmak gerekli görülürse, bu tekrar, yorgun Kafkasya birlikleri için görülmedik bir coşku olur. Şimdi benzin aldıkları için her şeyden önce devamlı ilerlemeliler. Çok, bolca benzin. Bunun yanında ilkin Bakû'nun Kafkas petrol bölgesini ele geçirebilirler. Bakû'nun sondaj kulelerini çoktan görebiliyorlar! Bu zengin petrol bölgesine kadar ilerlemek için yeteri kadar yakıtları yok.

Iran ordusu onlara yardım için gelecek. Bugün İran'daki ik-

tidar gerçi hâlâ İngiliz. Yönetim politik ve askeri olarak hâlâ İngilizlerin avucunda, ama askerlerin kalplerine sahip değiller. Onlar bizim tarafta. Bir anda şimdiye kadar İngiltere'ye bağımlı generaller olarak diğerleri yönetimi teslim alıp hızla işgal etmeye başlıyorlar, kuzeye, Alman birliklerini karşılamak üzere, yardım için! Yeni bir İran hükümeti çoktan "yeraltı"nda düzenlenerek son anda yerleştiriliyor. Irak'ta aynısı yapılıyor.

Ön Asya'daki halklar, eğer Almanlara değilse, kime güven duymalılar acaba? İngilizlerden usanmışlar. Komünizmiyle Rusya'ya güvenilmiyor. Amerika çok uzak. Ama Almanya! Bu düzenli, güçlenen ülke: Bu doğru partner! Onunla ticaret yapılabilir, ona petrol tedarik edilebilir, o, baskıcı ve boyun eğici olarak değil, aksine, dost ve danışman olarak gelecek. Her şeyden önce verilmiş zaman içinde de tekrar gidecek, geride güçlü ve iyi dostluklar bırakarak.

Alman birlikleri sonra inip emniyeti sağlar sağlamaz mutlak iktidarın avuçlarında olması, Kürdistan'ın kalkınmasıyla uğraşmak için Remzi ve grubumla beraber hemen askeri alandan çekileceğim. İran'ı, orada konuşlanmış arkadaşlar, Irak'ı da, Arapların arasında görevini gören dostlar teslim alır.

Her şeyden önce Kürdistan'ı bayındır kılacağız, caddeler, demiryolları ve kanallar inşa edeceğiz. Elele Kürdistan'a barış getireceğiz, aralarındaki sonsuz çatışmalar bundan böyle durmalı. Her yerde ülkeyi kontrol altına alarak huzura ve güvenliğe bakacak polis noktaları kurulur. Sonra köy ve kasabalar inşa edilerek Kürtlerin hareketli kısmı yerleştirilecek.

Ülkenin kalkınması için olan parayı petrol alanları karşılamalı. Iraklılar, yani Arapların da petrol zenginliğine katılması bu biçimde olacak! O zaman herkes yaşamak zorunda ve Almanya daha çok benzini hep ucuza alır. Her şeyin "düzenli" olması için uygun görüşmelerde benim de söyleyecek önemli bir sözüm olacak.

Bir taraftan toprak genişçe ağaçlandırılmalı; bir başka tarafta Kürdistan'ın zengin yeraltı kaynakları yararlanılacak hale getirilerek işletilmeli. Sanayileşme için elektriğe ihtiyaç duyul-

luyor. Bu zengin dağ suyu sayesinde üretilir. Yine bunun için barajlar inşa edilmeli.

Böyle büyük bir programda paraya sahip olmak en önemli şey değildir. Idealist işçilere sahip olunması daha önemlidir. Şu anda bu konuda Kürdistan'da çok umutluyuz; çalışma grupları büyük çapta Alman çalışma hizmeti modeline göre yapılmalı.

Sözün kısası: Büyük ve güzel bir program. Mahiyetinin yakından belirtilmesi zor olan engeller, kuşkusuz Kürtlerin ülkesini aralarında paylaşmış olan beş ülkeyle müzakerelere neden olacak. Her halkın kendi ulusal yaşamını, özgür ve bağımsız yaşama hakkı olduğunu, her ülke görüş tarzını tanıması gerektiğini ve mutlak doğru bir şeyi savunduğumdan herhangi bir şekilde özgür bir Kürdistan'ın çıkarı için bu engelleri de çözeceğim.

Bununla birlikte günümüze dönelim. Uçak henüz orda değil. Bir gün, uçağın gerçi tamirden geldiği ama başka acele bir görevi yapmak için tahsis edildiği anlatılıyor bana. Gerçi, ona büyük hareketi gerçekleştirmekten daha önemli ve acele bir görev verebilmeyi bütün iyi niyetime rağmen anlıyorum ama on günlük ertelemeyi tekrar sineye çekiyorum.

Bu özel uçağın geri dönüşe kadar Berlin'de olmaması gerektiği için grubumla bir süreliğine, Homberg'e, Kassel yakınındaki olağanüstü çekici kasabaya hemen karar vererek seyahate çıkıyorum. Kasaba bir dağın eteğinde bulunuyor ve geniş ormanlarla çevrilidir. Liesel Hala, bizi konuksever bir biçimde karşılıyor. Onu mahfetzmek isteyen kasabanın Nazi yöneticisinden bir suçlama almış. Duruşma için mahkemeye meydan okurcasına gidiyoruz. Karar düşüyor. Liesel Hala beraat etti.

Bir-iki hafta içinde hareket edersek bu arada canlılığı kaybetmeyeceğiz. Bu nedenle bizi gönülden neşeli bıraksınlar! Bununla birlikte iki saatlik yolu olan orman kulübesi, Liesel Halanın bol bol imkanları sunuluyor. Kulübe, büyük ormanlarla çevrili, güneşli bir orman çayırı kenarında bulunuyor.

Geçmiş ayların ve haftaların çabalarından sonra biraz göz kamaştırıcı bir sükunet! Güneşin altında uzanarak kendimizi

arılarını ve sivrisineklerin vızıldamasına bırakıyoruz. Son derece güzel olan kuş konserine kulak kabartarak Liesel Halanın pişirdiği çok büyük porsiyonları bir parça bırakmadan yiyoruz.

Bu huzurlu ve neşeli günler sayesinde arkadaşlık halkası daha da kenetleniyor ve zamandan böylece en iyi şekilde yararlanılmış oldu. Artık daha fazla dinlenme olmayacak!

Yukardaki dağda Homburg'de gayretli bir veda şenliği daha... sonra tekrar Berlin'e gidiyoruz. On gün geçti, uçak şimdi bizim için harekete hazır olmalı.

Şimdi ya da hiçbir zaman!

İlk hareketim tabii ki havaalanına. Uçak pilotunu arıyorum.

"Uçak geri döndü mü, X Bey?"

"Size anlatmış olduğum uçuştan biraz önce döndü."

"Ne zaman uçabiliriz?" diye utangaç omuz silkerek, "Dinleyiniz X Bey! Görev bölgemize zaman kaybetmeden uçurulmamızı talep ediyorum. Savaşın sonucunu belirleyecek görevin ne kadar önemli olduğunu daha önceden tekrarlayarak söylemedim mi!? Öyleyse: 'Ne zaman uçabiliriz?'"

"Hemen bilgi alıp yarın size haber vereceğim. Yine de lütfen beni yarın arayınız."

"Hayır, yarın ben şahsen size geliyorum."

Ertesi gün:

"Uçak nasıl?"

"Az önce, uçağın erzak, silah ve cephaneyle Güney İran'da aşiretlerin yanında konuşlanmış olan bir grup için yüklenip hareket etme emrini aldım."

"Ne zaman dönmüş olacaksınız?"

"İlk önce hareket etmeliyim."

"Ne zaman hareket edeceksiniz?"

"Henüz bilmiyorum."

Adamı parçalayabilirim, hiddetimden öyle köpürüyorum, ama yine de renk vermiyorum.

"Neden henüz bilmiyorsunuz?"

"Henüz Türkiye üzerinden uçma iznine sahip olmadığım için."

"Bu izni kim verecek?"

"Bizzat Führer! (Hitler)"

"Bu izni ne zaman alacağınıza inanıyorsunuz?"

"Her gün bekliyorum!"

Böylece günlerce Führer'in kararını bekliyoruz -çünkü muharebeye sokulmamız da onu ilgilendirir!- Uçak orda duruyor, uçmuyor, bu nedenle de biz uçmuyoruz.

O zaman Stalingrad vuku buluyor! Alman birlikleri Kafkasya'dan geri çekilmeli!

Şimdi ya da hiçbir zaman!

Ya savaşı kaybetme ya da son anda, hayır en son anda kurtarınız.

Hâlâ zaman var. Hâlâ her şey yolunda gidebilir. Büyük hareketin adamları olan bizler, şimdi kararı istediğimiz gibi kullanabiliriz.

Ama bunun dışında görev hâlâ mümkün mü?

Önümüzde olağanüstü büyük zorluklar bulunmuyor mu? Orada iklim değişikliğinin hareketsiz bırakan etkisine dayanabilir miyiz?

Daha önce Nisanda harekete hazırдық. Bu ayın uygun bir sıcaklığı var. Mayıs daha da sıcak, Haziranda, sadece tutkunlar ya da idealistler Doğu'ya gitmeye cesaret edebilir.

Tüm bu düşünüp taşınmalarda artık sabrım tükeniyor.

"X Bey, istediğinizi yapın, gelecek 2-3 günde uçuyoruz!"

Pilot şaşmış, bana bakıyor.

"Eğer şimdi uçmazsak hareketimizin geçerliliği kalmayacak. Başarmak için koşullar günden güne ölçsüz, daha da zorlaşıyor. Uçmak zorundayız!"

"Amadığını gerçekten biliyorsunuz."

"Ah, bu sonsuz oyalamalar, bu Führer kararı, saçma... Şimdi uçuyoruz! Nasıl bir uçakla olursa olsun!"

Kaşlarını çatma, hoşnutsuz omuz silkme.

"Wehrmacht'in kurmay başkanlığına şimdi bizzat başvurup Mareşal Keitel'den ayrılmamızda bize yardım etmesini rica edeceğim."

Birden bire pilot dost oluyor.

"İŖi Ŗimdi anladım!" dedi.

"Daha önce bunun aklıma gelmediğini... Birkaç günden beridir kapsamlı bir uçak yanımda hazır duruyor: Bir 'Condor.'"

"Neden Ŗimdi olmasın!?" diye sinirli cevaplıyor.

"Bu kuşu görebilirsiniz, her ne kadar kayma yeri olmasa da kapıdan atlamalısınız."

"Ancak sonunda ayrılacaksınız bana ne!"

Birkaç gün sonra gerçekten Karadeniz'deki hareket noktasına "Condor" ile uçtuk.

1943 Haziranıydı.

Orada telsiz bağlantısını karşılaması gereken kardeşimi geride bırakıyordum. Kardeşimden önce hangi insanlara güvenbilirdim!?! Sadık oluyor ve sürekli kulak kabartıp sesimi yakalamış olana dek, öyle uzun arıyor, arıyor...

Göreyi benim telsiz haberlerimi karşılamak -en modern ve en kapsamlı tesisatlar yanında hazır duruyor- ve Berlin'e Hans Christof'a iletmek. Bu Hava ve Kara Kuvvetleri Komutanlığına haberleri aktarıp bu makamların sorularını veya karşı sorularını alacak ve bana devamlı gönderecek.

Büyük harekatın muharebesi için binbaşılı ve teğmen rütbeli her iki Alman arkadaşı aldım. Remzi -şayet Türkiye'de acil bir iniş olursa veya benzeri- üniformayla ve Alman bir başçavuşun kimliğiyle uçuyordu ve gösteriŖli bir isim olan Maier'i taşıyordu.

Hansel üzerinden Hans Christof'a adam ve teçhizata ilişkin isteklerimi bildireceğim. Hiç kimseye bu iki içten bağılı insana güvendiğim kadar güvenemem; isteklerimi hemen ve güvenilir bir şekilde yerine getirecekler. Bunun için ne kadar sevinçliyim.

Ŗimdiye kadar görüŖtüğüm aynı kiŖiyle, pilotla, birlikte uçuşu ve görev noktasını öyle etraflıca konuştuk ki her türlü yanlış anlama ve yanlış yerde durma olanaksızlaştı.

Eğer atış hedefi herhangi bir durum sayesinde derhal bulunamazsa, uzun uzun araştırılmayacak, aksine uçak hareket noktasına geri dönecek ve hedefe doğıru uçuşa tekrarlanacak.

X Bey, pilot, görev noktasına birlikte uçmak istiyordu.

Kırım adasından ayrılma hareketinden hemen önce onunla tüm ayrıntıları etraflıca konuşuyorum, çünkü hareketten sonra artık rotayı birlikte takip edip belirleme olanaklarına sahip değilim. Uçağın gövdesi büyük benzin tanklarıyla hem de yük atma kaplarıyla olağanüstü doluydu.

Sadece bir köşede yerimiz var ve pek az kıpırdayabiliyoruz.

Eğer hedefe doğru gidilmişse siren işareti verilir, yük kapları aşağıya atılır ve zaman kaybetmeden arkasından atlarız.

Geceleyin uçmak için karanlık basmadan kısa bir süre önce uçak hareket etmeli.

Düşman gözetleyicilerini ve avcı uçaklarını atlatmak için ilk olarak uçak olabildiğince hızlı yükseklige ulaşmalı. Sonra en yüksek ve en hızlı tempoda düşman ülkesine ilerlemeli.

Bunun yanında Türkiye üzerinden uçmamız maalesef kaçınılmaz. Şimdi bununla ilgili hiçbir şeyin farkına varmayacaklar. "Ana karargah"tan özel bir izin alınması üzerine artık kimse konuşmuyor.

İran'ın Batı sahillerinde Urmiye gölü boyunca 130 kilometre uçmuş olana kadar rotayı öyle uzun gitmeli. Zifiri karanlık gecede bile yukarıda su farkedilebiliyor.

Bundan başka şu anda dolunay var -uçuş ve atlayış için önemsiz değil.

Urmiye gölünün güney uçları kolay görülebilir, çünkü tam da burada bir nehir göle akıyor.

Bu nehir boyunca göze çarpan bir dirsek yapana dek gidilmeli. Hava o kadar sert ki kuzey batıya keskin bir rota değişimi. 5 dakika boyunca nehirden dışarıya dağlara, Kürt dağlarına uçuş.

Burada aylar, kurtlar, çakallar ve sadece birkaç insan var. İlki tehlikeli ve ona yakın olmaktan sakınmalıyız, ama sonuncusundan veba kadar sakınmak zorundayız.

Uçak, dağlara ulaşır ulaşmaz, oradaki herhangi bir vadiye uçakla girip yaklaşık 200 metre aşağı gitmeli; atlayabilmemiz için sürat mümkün olduğunca azaltılmalı. İlk olarak yük kapları atılmalı, sonra üç kişiyle atlarım.

Şimdi motorlar tekrar uğuldayabilir! Uçak çabuk yükseğe varıp dolambaçsız, yani rotasından ülkeye geri dönecek. O zaman birlik açık uygun yere indirilir.

Birkaç dakika sonra uçak, Alman telsizci tarafından yönü tayin edilerek yakın bir havaalanına sevk edilmiş olacak.

Birinci grubun doğru indirilmiş olmasına o zaman kardeşim, Hans Christof ve tüm diğer arkadaşlar nasıl sevinecek. Ama Hansel hemen cihaza konacak, ilk çağrı işaretlerimi tutana dek arayıp dikkatle dinleyecek.

Kürt topraklarına indikten sonra 4 kabı bulduktan hemen sonra vadiye geri gideceğiz.

Geçici olarak güvenli bir yere konulacaklar, sonra zaman kaybetmeden Hansel ile ilk telsiz bağlantısı kurulur. Sonrası için onunla gerçi duymamız gereken ama koşulsuz gönderilmesi gerekmeyen belirli saatler kararlaştırılır. Güvenlik, yer değişimi, hastalık ya da cihazlarda arıza nedenlerinden ötürü haberleşmemiz bile mümkün olmayabilir.

Faaliyetimiz düşman tarafından farkedildiği takdirde dağda tamamıyla yalnız olan bir yerde her şeyden önce ilkin rahat hareket etmek istiyoruz.

Remzi, istenen haberleri olabildiğince hızlı sağlamak ve Kürt şeyhleriyle temas kurmak için -onu yapabilir, çünkü yerlidir o- yeğenine, kankardeşine gidecek.

Uçak orada harekete hazır duruyor, motorlar çalışıyor.

Üniformaları giymemize rağmen pantolonlarımızın altında Kürdistan'a inişten hemen sonra giymek istediğimiz Kürt giysileri saklı bulunuyor. Saçlar *Kurdi* kesilmiş yani büsbütün düz kesilmiş ve herkesin yüzünde özellikle tipik bir Kürt sakalı var.

Neden Kürt giysileri içinde atlamıyoruz acaba? Şimdi, yolda " ihtimallerle" karşılaşabiliriz, mesela Türkiye'de ya da bir düşman ülkesinde acil bir iniş yapabiliriz veya uçak düşürülebilir. Üniforma içinde inersek savaş hukuku koruması altında oluruz ve esir düşeriz. Eğer sivil giysiler içindeyssek o zaman kötü olur...

Benim uç adamı, buna ek olarak Hansel'i de yana alarak şunu söylüyorum:

Harekatımızın başarılı gerçekleşmesi için her şey yapılmış. Telsiz işaretlerini, gönderme zamanını tam ve kesin değerlendiriyoruz. Hansel başını eğiyor.

"Eğer sen, sevgili Hansel'im, bütün iyi niyetine rağmen şifresini çözemediğin haberi frekansımızda duymayı başarmazsan bizden kimsenin not almadığı, aksine sadece kafada olan acil bir şifreyle dene! 'O, Susanne, hayat gerçekten ne kadar da güzel', tüm belgeleri kaybetmemiz mümkün olabilir! O zaman bu biçimde telsiz haberleşmesi yapabiliriz."

Sonra "Condor"a biniyoruz.

Görev

Güneş yakıcı kızılığıyla batıyor. Gökte renkli bir veda işareti yapıyor. Orada duruyor vatan...

Vatan, sağlıcakla! Çok geç olmadan sana ve çocuklarına yardım getirmede bize başarmayı dile!

Kapı arkamızda kapanarak motorlar uğulduyor. Uçak mürettebatı dışında pilot; iki kaptan pilot, telsizciler, seyir subayları ve uçak koruyucular ile yanımızda liyakatlı "paraşütçü askerler"imiz bulunuyordu.

Yukarı doğru yükseliyoruz, geceye, zifiri karanlığa, buz gibi soğukluğa.

Şimdiden 1000 metre yüksekte ve çoktan beri "Karadeniz"in üzerindeyiz. Cankurtaran yeleklere istiyorum. Bizim için yokmuş, yalnız uçak mürettebatı içinmiş. Sinirleniyorum, pek çok defa dayanıp sesimi çıkarmıyorum. Öfkelenmek için zamanım yok, çünkü cephe arkasındaki bin kilometre uzak olan görev, bir yaz gecesi şenliği değildir ve bu yüzde yüz konsantrasyon ister.

Devamlı yükseliyorduk. Dört bin metre yükseklikteyiz. Alışıldığı gibi oksijen cihazını tutuyorum, çünkü tekrar üç, dört bin metreye kadar daha yükselmeliyiz. Üç bin metrenin üzerinde olan yüksekliğiyle Ağrı dağı yolda, havada bir düşman saldırısının korkulu kaçınma zorunluluğundan tümüyle sessiz oluyoruz.

Mürettebattan bir adama yaklaşarak işaret ediyorum.

"Oksijen maskeleri nerde?"

Görülür bir mahcubiyetle cevaplıyor:

"Burda yoklar!"

"Nasıl? Oksijen maskeleri yok mu orada?"

Sıvışmayı deniyor.

"Dinleyiniz, aptalca espriler yapmayın! Biz 7000 metrenin üzerine yükseliyoruz değil mi!?"

Başını sallıyor.

"O zaman oksijene ihtiyaç duyuyoruz!?"

Tekrar başını sallıyor.

"O halde, nerede maskeler? Bağlantı yerleri nerede?"

"Sizin için hiçbir cihaz almadık."

"Ama, uçak mürettebatının oksijeni var!?"

Onaylıyor.

Ümitsizliğe düştüm; adam aptal mı, küstah mı yoksa çılgın mı? Sadece hareket edebilirsem X Bey'e, pilota gideceğim.

Bu gerçekten imkansızdı: Bu yükseklikte ölmek için mürettebatın oksijen cihazları var; bizim için büyük bir uçuş yapılıyor ve köşemizde sefil bir şekilde ölüme bırakılıyor!" Hayır, bu imkansız" diye düşünerek aptal düşüncelerden ürkmüyorum.

"Lütfen, X Bey'e gelmesini söyleyiniz!"

Adam ortadan kayboluyor ve X Bey gelmiyor.

O anda, bizimle Bodental'da olan "paraşütçünün" sesini duyuyorum:

"Böyle bir şey olmasını ben de anlamıyorum. Sadece siz sınırlanmıyorsunuz! Size oksijenimle yardım ederim. Hortumu nöbetleşe alırız, bizden herkes ağız içine acele iki üç soluğa kadar çekecek. Ama lütfen daha çok olmasın, yoksa eve kadar yetmez bana!"

Her şeyin tekrar iyi gitmesinden çok memnunum, ama sıkıcı bir duygudan kurtulmuyorum.

Hep daha çok sıkıntı veren bir duyguya kapılıyorum, bana git gide uzanan soğuk bir el gibi ürktücü bir şey....

Böyle önemli bir şey, "Büyük Harekat" ya yanlış işlerse? Bu-

nu kabul etmek istemiyorum; korku ve şüpheyi düşmeye izin veremem -ve yine de oradalar.

Korku ve şüphe ile başarı isteği arasındaki düelloda pek şiddetli bir soğukluk bizi yakaladı. Buna karşı mürettebat uygun giysiler sayesinde korunmuş. Üstümüzde sadece üniformalarımız var, atlayış için hazır donanmışız. Hareket edemiyoruz, çömelmek için birkaç köşemiz var, paraşütler ve telsiz cihazları bele bağlanmış olmalarından dolayı çok hantal duruyorlar.

Üşüyerek ve titreyerek birbirimize yakın çömelmiş orada öyle oturuyoruz, arka arkaya gecenin içine dalmaya hazır. Hiçliğe. Sonsuz derinliğe...

Ay henüz orada değil, küçük bir pencereden gözlemleyebirim. Dışarı gece.

Beni dehşetli bir korku hep daha çok sarıyor. Bu ne acaba? Hiç korktum mu?

Onları, eksik olan oksijen cihazlarını ve çankurtaran yeleklerinin tüm sıkıcı ayrıntılarını soğukluğa itmeye, vazgeçmeye, silip atmaya çabalıyorum.

Başaramıyorum. Korku orada. Dik kafalı. Ama niçini korkmalı? Kaçıklık! Bu ana kadar kesin başarmadım mı? Öyleyse niçin korku? Kime karşı? Olacak şey mi?

Bu hareketin hazırlık zamanı sırasında ne kadar sıklıkla ciddi ve titiz bir şekilde kendi kendime sordum: Seni sürükleyen kendi cüretkarlığın mı? Macera zevki mi? Zaferi çabuk elde etmek için arkadaşlara petrol temin ederek onlara yardım etmek gerçekten sadece bir istek mi?

Her şey olabilir: Cüretkarlıktan ateşli isteğe kadar. Vatana yardım etmek. Ayrıca bendeki kendine özgü ilke, gizemli bir yükümlülük. Belirsiz daha yüksek bir istek beni sararak sıkılmış dişlerle "Condor" da oturduğum ana sürükledi.

Hazırlıklara tekrar göz atıyorum. Bir şey unuttum mu? Yanlış bir şey yaptım mı?

Şimdi, Büyük Harekat ne eğitim ne de bir araya gelme açısından daha iyi hazırlanmış olamazdı.

Üzücü huzursuzluk, her ne kadar tüm gücümle ona karşı saha kalksam da yine de azalmıyor.

Ne kadar buna karşı kendimi savunsam da boyuna o kadar çok sıkı vuruyorum.

Sonunda bana boyun eğmekten başka yapacak bir şey kal-
mıyor. Teslim olmaya hayır! Beni buraya sürüklemiş olan ka-
derime razı oluyorum. Daha ne yapabilirim, ben buz soğuşun-
da yüksekte "Condor"un köşesindeki fakir, küçük zavallı!

O sırada, çoktan unutulmuş bir şeyi yapıyorum: Ellerimi
mütevazıca kavuşturarak çocukluğumda öğrenmiş olduğum
bir şarkıdan birkaç söz söylüyorum: "*Ellerimi tutarak götür be-
ni.*"

Bu sözleri hep yeniden tekrarlıyorum. O zaman ortalık da-
ha da sessizleşiyor.

Kader! Tanrı! Her yerdesin sen: Şimdi ellerimi tutarak gö-
tür beni!

Kaptan pilot çılgın mı? Orada ne yapıyor acaba? Açık ışık-
lar saçan bir şehrin üzerinde, dört motorlu bir Alman uçağı
dolunay ışığında, gece saat bir, yaklaşık 300 ila 500 metre
yükseklikte dolaşıyoruz. Küçük bir pencerenin içinden göre-
biliyorum. Sıçıyorum, ... soruyorum.

Yön kaybedilmiş ve şimdi yolu bulma deneniormuş diye
biri kulağıma fısıldıyor.

Ama o zaman kesin bir düşman ülkesinde bulunan şehrin
üzerine 300 ila 500 metre yükseklikte dönülmüyor, aksine ka-
rarlı bir şekilde hemen ülke yönüne gidiliyor ve yanlış anlama
açık reddedildiği kadar bir hafta içinde yere iner, tekrar dene-
nir.

Dar geçitte motorların gürültüsü olunca pilotla bağlantı ku-
racak hiçbir olanağım yok. Önde pilot kabinlerinde oturmuş
kaderimiz üzerine soğukkanlı karar veriyorlar.

Yola devam ediyoruz. Belki her şey iyi gidiyor. Elbette her
şey iyi olacak! Çünkü pilot, daha önce birçok göreve başarılı
uçmuş olan deneyimli, yaşlı bir adam. O şimdi ne yapılabile-
ceğini de bilir.

Orada bir işaret! Atlayış için hazır olmak. Şimdi düşüncele-
re dalmak ve düşünüp taşınmak artık yok. Kes!

Paraşüt kemerlerini tekrar deniyoruz. Oturmuşlar. Ayırma

halatlarını düzenliyoruz. Doğru duruyorlar. Kapı açık ve birkaç adam yük kaplarını arka arkaya koymada paraşütçülerimize yardım ediyor. Bir işaret daha ve ilk yük kapıdan karanlığa düşüyor. Sonra ikinci, üçüncü ve dördüncü yük. Kapıdayım ve atıyorum talimde olduğu gibi atlamak istiyorum. Ama azgın hava cereyanı beni sol kapı kenarına sertçe vuruyor. Yapışıp kalıyorum. Atlamıyorum. Sadece bir an. O zaman aşağıya boşluğa sağlam bir tekme atıyorum. Saniyelerce karışık dönüyorum. Sonra yukarıya bakıyorum: Paraşüt açıldı... Saatlerce süren motor gürültüsünden sonra son derece huzurlu bir an. Orada uçup gidiyor "Condor." Diğerleri nerde? Üzerimde yana doğru kademelenmiş iki, sonra üç paraşüt görüyorum. Aşağıya hızlı bir bakış. Kaplar. Neredeler? Aşağıya dik bakıyorum. Göze çarpmışlar mı? Yer nerde? Her an yere toslayabilirim.

Çoktan yerde olmalıyım. Orada, orada aşağıda açık bir şey yüzüyor. Bir yük paraşütü! Ama daha aşağıda! Nerede indirildik acaba?

Dehşet! Kalbim duracaktıymış gibi. Altta bir nehir! Geniş bir nehir! Tam altımızda! Hênüz bin metre var. Burada yön değiştirilebilir, nehirden dışarıya. Öyle yüklenmişiz ki taşlar gibi suya batıp boğulacağız. Kurtulmak için umut yok. Paraşütten vaktinde kurtulabilirsek bile. Geniş bağlanarak kapatılmış paçalar silah, cephane ve erzakla dolu. Telsiz cihazı göğsüme bağlı. Tanrım yardım et bize!

Arkadaşlardan teselli arıyorum. Bu bir aldatma mı? Delirdim mi ben? Biri aşağıya düşmüyor. Yukarı yükseliyor. Hepsi bir aşağı bir yukarı korkunç sallanıyorlar. Ama o yükseliyor, karanlıkta kayboluyor.

Dikkat... Bacakları birlikte çek, o sırada sis geliyor, sonra düşüş. Hayır, hênüz değil. Çabaya rağmen az kalsın sinirler parçalanacak. Yanılgı. İçine düştüğüm bir bulut tabakasıydı. Nehir yakın ve tehlikeli görünüyor, ama yana doğru. Çok şükür ki uzaklaştık. Kendimi güçlükle toparlayabiliyorum, o sırada yere düşüyorum ve takla atıyorum. Beni dağlar, tarlalar arasına sürükmeden önce paraşütü otomatik açıyorum. İyi ki sık sık egzersiz yapmışım!

Ayaklarımın üzerinde duruyorum, ipleri ve paraşütü tutup sarıyorum ve ilk olarak şimdi hangi cehennem sığacağına daldığımı görüyorum. Nefes duruyor, insan nefes alamıyor, kalp ve boğaz birbirine geçiyor.

Aynı zamanda sayısız bir sürü küçük sivrisinek yüzümü dövüp benim gibi aciz bir insana işkence yapıyorlar. İrade! Neredesin sen?

Görevim beni kurtarıyor. Arkadaşları bulup yardım etmeliyim. Ama neredeler? Onları bu gecede nerede bulurum? Gerçi üstümüzde ayışığı var. Ama kısa bir güzergahı uzak görebildiğim engebeli bir arazide kalktım. Sonra bir sonraki küçük çıkıntıya koşuyorum ama yine de uzağı göremiyorum.

Ne mutluluk, böyle bir anda bir arkadaşın görülebilmesi. Dünyanın en büyük mutluluğu! Bir arkadaş! Dost! Kardeş! İnsan onu kucaklamak ister. Orada. İşte paraşütten kurtulup tutuyor onu. Nefes almaya çalışarak sineklerden kurtulamıyor.

Diğerlerinin izini bulmak için şimdi sağa sola gidiyoruz. Hiçbir şey. Sadece köpek havlaması kulağımıza geliyor. Çok uzak değil, öyleyse tam yakında bir köy bulunuyor olmalı. Öfke! Şu anda koşulsuz kaçınmak istediğimiz yere ayak basılıyor. İnsanların tam yakınında indirildik. Üstelik alay edilircesine bir anızlığa indirildiğimizi anladık. Köyden köye giden patikalar da burada bulunuyorlar.

Buradan hemen dışarı ve dağda sığınak aranıyor! Nerede dağlar? Dağların hatlarını ufukta zayıf bir biçimde görüyoruz. Ama çok uzaktalar!

Neden burada indirildik? Eğer hiçbir şey net olmasa da gerçek olan şeydi: Her şeyden önce bir nehirden uzak indirilmeliydik! Suyun olduğu yerde insanlar, insanların olduğu yerde hain...

O halde uzaklaş!

Arkadaşlar ve kaplar nerede?

Işık sinyali vermek, düdüğü öttürmek ya da bağırarak elbette tamamen olanaksız. O halde aramak! Ama nerede? Yaklaşık 2000 metreden düşmüş olmalıyız ve bunun yanında o kadar

uzak, kilometrelerce, birbirimizden ayrı düşmüşüz. Ve şimdi bu korkunç arazi. Orada bir çıkıntı varsa çıkılıp bakılıyor. Ayrıca hareket etmeliyiz. Hareket! Gün doğmadan sıvışmak gerekir. Çünkü yarı karanlıkta insanlar tarlaları işlemeye gidiyor. Güneş doğar doğmaz hava öyle dayanılmaz sıcaktır ki artık hiçbir yerli, evi ya da gölgeyi terk etmiyor.

Hemen hemen imkansız görünen şey başarıyor. Saatlerce etrafta yürümeden, sessizce sokulmadan, kulak asmadan, gözetlemeden sonra toplanıyoruz.

Remzi, azgın, titreyerek yanan gözleriyle bana bakıp çıkıyor:

"Neredeyiz biz, komutanım?"

Ona sakın bir biçimde bakıyorum:

"Yanlış indirilme!"

Bazı acı bilgileri birden bire öğrenmiş olmak:

H a r e k a t b o ş a ç ı k t ı . Sadece dört yük kabından birini kurtarmak imkansız olacak.

Yüzlerce aynı yükseklikte girinti ve çıkıntıyla engebeli bir arazi. Yerleşim bölgesi. Şimdi -gün çoktan aydınlanmaya başlıyor- insanlar ise gidiyor ve en azından bir kap bir saat içinde bulunmuş olacak. O zaman büyük heyecan olur. Köyden köye kaşla göz arasında uçan hararetli söylentiler yayılır. Polis çoktan takipte ve işgal kuvvetlerinden haberi vardır. Haşarı bir arama faaliyeti peşinden gelir.

Anın tradejisine rağmen beni müthiş bir sükunet sardı. Son saatlerin telaşından sonra şimdi sinirler gevşiyor. Bunun için sebepler de olmasına karşın asla ümitsizliğe düşmemem ne kadar tuhaf.

Ifade edilemez acılarımızın beklediğini biliyorum. Ama içimden bir ses herhangi bir şekilde onun zorunlu olduğunu bana söylüyor. İyi ki huzurlu olabiliyorum.

Ağır bir ameliyatta duran bir gençmiş gibi geliyor bana. Ameliyat olması gerektiğini ve onu ondan hiç kimsenin alamayacağını biliyor. Buna rağmen annenin güzel elini hissetmesi ne rahatlatıcıdır onun için. Öyle yumuşak, öyle hoş.

Dağlara kaçış

Arkadaşlar, savaşmak için yapılan ve mükemmel hazırlanmış büyük hareketin fena yara aldığı konusunda beni onaylıyor.

Remzi, üniformaları üzerimizden çıkarıp, zorunlu durumlar için birlikte getirilmiş Kürt giysilerini giyerek kaçma önerisinde bulunuyor. Kısa bir düşünme anı. Tamam!

Paraşütleri sararak buna ek olarak bütün ayrıntılarıyla üniformaları geçici bir yere saklıyoruz.

Kürt giysilerini giyip sarık bağladık, ayaklara eski terlikler, çantaya zorunlu durumlar için kimlik, artık değeri olmayacak... Çünkü muhtemelen bizimle savaş durumunda olan bir ülkede bulunuyoruz.

Ama düşman ülkesinde ve sivil giysiler içinde hareket edilmiyor, bununla her savaş hukukunun dışında kalıyoruz ve yakaladıklarında, beş dakika içinde kurşuna dizerler ya da bir sonraki ağaca asarlar. Bu bizim için açık.

Ama düşmanın eline düşmeye niyetli değiliz. Eşyamızı alır ama en kötüsü planımızın ortaya çıkmış olmasıdır.

Bizden birini yakalar, o zaman bazı itirafları zor ve tehdit kullanarak yaptırır.

Bir insandan tüm sırların en modern yollarla alınabildiğini bilmek için kimse öyle akılsız değildir.

Kahraman şahsiyetlere zamanında şu söyleniyordu: Hiçbir durumda ihanet etmeyeceğim!

Öyleyse düşmanın eline düşmek istemiyoruz ve bunun için kaçmayı başarmak ya da başarmamak, güvenli bir yere sığınmak ya da sığınmamak, her şeyi deneriz.

Harekete hazırız. Sadece birkaç dakika sürdü.

Bundan başka derhal ele alınması gereken soru:

"N e r e d e y i z b i z ?"

Türkiye'de mi? Irak'ta mı? İran'da mı? Suriye'de mi? Rusya'da mı?

Bizi çevreleyen arazi tüm bu ülkeler için olanaklı. Eğer Irak'ın Kürt bölgesinde bulunmuyorsak kılıgımız uygun değil.

Dikkat çeken giyim her Doğulunun (ve her Doğulu son derece meraklıdır) soru sormasına neden olur: Kimsin sen? Nere-lisin? Burada ne yapıyorsun? Nereye gidiyorsun? Aşiretin ner-de?

Ve eğer ona onun dilinde, lehçesinde hızlı ve sakin cevap veremezsen o zaman o adamın güvensizliği ölçüsüz artar ve seni yakalamak için her şeyi yapar.

Öyleyse: N e r e d e y i z b i z ?

Burada s a d a k a t i n b ü y ü k d e s t a n ı başlıyor. De-niyor ki: R e m z i N a a f i R e ş i d !

En kötü anda anlıyorum. Bu trajediden yıllar sonra bugün beni olağanüstü cesareti ve yeteneği olan bununla birlikte bi-zi zorunlu olmadığı halde götürüp korumuş olan bu yiğidin sıcak içten duygusu sarıyor.

Remzi öyküsünün sayısız okuru da değerli düşüncelere yö-nelsinler!

"Komutan" olarak rolüm şimdilik sona erdi, dilinden ve ül-ke bilgisinden dolayı yönetimi Remzi üzerine aldı!

İlkin nerde olduğumuzu tespit etmek gerekirdi ve böylece korunarak, gözetleyerek ilerledik.

Birkaç adım sonra yolda çöreklenmiş duran bakır pası yeşil bir yılanı rastladık. Tehdit eden gözlerle bize göz kırpsa hiç şaşırmayacağım.

2 kilometre gitmiş olabiliriz, o sırada bir çıkıntıdan (barış za-manı olsaydı sevinirdik) nehri görüyoruz, bunun yanında yaklaşık elli evden oluşan bir köy ve köy kenarında büyük bir karakol.

Bu nasıl bir nehir? Nasıl bir köy bu? İçinde ne tür insanlar bulunuyor?

Remzi'nin usta işi:

Köyün dışında küçük bir tarlada yalnız çalışan yaşlı bir adam görüyoruz. Doğu'nun basit insanların hemen hemen her yerde giymeye alışmış olduğu gibi öyle ilgisiz kalın bir gömlek giymiş. Remzi ona doğru yürüdüğü sırada biz de yo-lun kenarına çömelip oturuyoruz.

Şimdi son konuşmanın yapıldığını biliyoruz--

Remzi muhakkak şunu soramaz: "Günaydın, nerede olduğumu bāna söyleyebilir misiniz? Lütfen!"

Ama, nerede olduğumuzu köylüden nasıl çıkaracak? Hangi dili konuştuğunu bilmiyor, Türkçe mi, Farsça mı ya da Arapça mı?

Doğulular öyle meraklı ve güvensizdirler ki, sözkonusu lehçeyi doğru konuşmadığında, konuşanı hemen uzun bir söyleşinin içine sürükler ve kim olduğunu, nereli olduğunu, nereye gittiğini, ne yaptığını ve ailesinin kim olduğunu tam öğrenene kadar vazgeçmez.

Remzi, temsilcimiz, onun yanından geçiyor ve elini alnına ve göğsüne koyarak selam işareti yapıyor. Aynı zamanda bıyık altından "Selam" ya da "Seyda" selamı gibi bir şey mırıldanacak. Bunun yanında ona ne ve nasıl cevap vereceğini duymak için kulakları hassasça kabartacak. Bu karşılıklı selamdan hangi dili ve lehçeyi konuştuğunu öğrenmiş olacak; bunun dışında onun hangi ırktan ve hangi aşiretten olduğu konusunda acil bir biçimde sonuç çıkaracak.

Sonra Türkçe, Kürtçe, Arapça ya da Farsça ve bunun yanında yine sözkonusu lehçeyle cevap verecek, öyle ki ilk baştan o adam üzerine çeşitli şüpheler ortaya çıkıyor.

Şimdi açık bir konuşma yapılacak; Remzi herhangi bir öykü anlatacak (bu insanlar fantazi konusunda gerçekten ne kadar hünerli) ve kısa bir süre sonra iyi arkadaşımız ihtiyaç duyduğu her şeyi öğrenmiş olacak.

Bir dereceye kadar okumuş yazmış Doğulu için çok kullanılan kendi çevresindeki dilleri ve lehçeleri iyi bilmek doğaldır. Basit çoban ya da köylü buna karşın öyle ilkelidir ki sadece kendi lehçesini anlar. Dil farklılıkları Kürdistan'da bir nehrin kıyısından diğerine değişir ve son derece güçlü bir biçimde birbirlerinden ayrılırlar.

O sırada Remzi tek başına, gayretsiz ve buna rağmen sıkı adımlarla geri dönüyor, birlikte gitme işareti veriyor. Köye doğru, köyün ve karakolun önünden geçiyoruz. O, ağa olarak ilerde, biz ise, fakir ve mütevazı uşaklar olarak arkada. Her şey tamamen yolundaymış gibi. Çünkü biriyle karşılaşınca sadece

ağa konuşup cevap verecek. Uşaklar ağzını tutmak zorunda.

Remzi daha sonra köyün dışında bize durum üzerine bilgi veriyor: Tamamen dikkat çekmeden Türk sınırı yakınında olduğumuzu ama hâlâ Irak toprağı üzerinde bulunduğumuzu köylünün ağzından almış. Hem de orada eşeğe binmiş olan kadını görmüş olup olmadığımızı!? Nerde olduğumuzu tam bilmemiz için ona bakmak yeterdi. O, bir Nasturi Kürt kadınıymış, bunu elbisesindeki orijinal karışık renkli kurdelerden anlamış; Nasturiler, bu ilk Hıristiyan Kürt mezhebi Dicle'nin yukarı tarafında Türk sınırının hemen yakınında ama Irak'ın içinde ikamet ediyormuş. Nehrin üzerinden maalesef ne bir köprü geçiyormuş ne de bir sandal varmış. Karşı tarafa yüzemiyoruz, çünkü yüzme burada yetişkinler için alışılmış bir durum değilmiş ve köy sakinlerinin toplanmasına neden olurmuş. Nehri tehlikesiz geçmek için çok akıcı olması bir yana bunun dışında geceye kadar bekleyemeyiz.

Elde sadece şu kalıyor: Bu bölgeyi mümkün olduğu kadar ve uygun oluşuna göre yaya, eşekle ya da arabayla olabildiğince hızlı terketmek. Her şeyden önce şimdi, bugün yararlanılabilir: Sıcaklık yüzünden bir saat içinde artık hiç kimse yolda değilmiş. Herkes evde, gölgede oturur ya da bir ağaç altında kayıtsız uyuklar.

Bu bölgeden olabildiğince gizli kaybolmak için, hiç kimse'nin bulunmayışından yararlanmalıyız. Çünkü söyleniler günün akışında çoktan yıldırım hızıyla yayıldığından tüm halk her yoldan geçeni dikkatlice gözden geçirecek.

Nehrin yukarısında yirmi-otuz kilometre uzakta dağlar göz kırıyor.

Benim için dağlar hâlâ güven ifade ediyor. Orada olmayı arzuluyordum. Ama onlar nehrin öte tarafındaydı, imdi geçici olarak ulaşılamaz. Bize yardım ederler miydi? Eğer bir mağaraya sığınılıyorsa ve eğer yiyecek ve içecek stokları yeterliyse, ıssız, susuz dağlar yardımcı olur.

Musul 30-40 kilometre kadar uzak. Orada bir köprü var. Onu hızlı ve korkusuzca geçmek istiyoruz. Sonra, güvenliğe ilişkin en yakın yukardan görüş alanı olan yere en kısa yola

doğru gideceğiz: Remzi'nin aşiretine, tekrar Musul'dan yaklaşık 150 km, kuzeye doğru, dağlara...

Her ne kadar saat sekiz erken olmasa da şimdilik üstümüzdeki güneş merhametsizce yakıp kül ediyor. Arkadaşlarımın hepsi kısa bir zaman öncesine kadar Doğu'da bulunmuştu ve bundan dolayı sıcaklığa oldukça alışmışlar. Kürdistan'daki son ikametimin üzerinden birkaç yıl geçmişti.

Sadece her iki Alman arkadaşım o sabah vaktinde yakan sıcaklıktan yakınmıyor, aynı zamanda biraz alışmış olması gereken Remzi de yakınıyordu.

Doğu'da öyle uzun bulunmamış olduğum için sıcaklık ne kadar dayanılmazdı!

Buna ek olarak, üstümü değiştirince küçük şapkamı başıma koymayı unutmuş olduğumu farkettim...

İlk olarak başımın üstüne şapkam konuluyor, sonra çevresine her iki büyük sarık kumaşları sarılıyor.

Güneş bundan dolayı bende daha direkt ve merhametsizce etkili olabiliyordu.

Tamamen ağaçsız ve kurumuş bir bölgeyi geçmek zorundayız; tarlalar çoktan biçilmiş ve toprak güneş sayesinde baştan başa kızgın hale gelmiş.

Yalnız bir ağaç şurada burada. Gölgesi bize yaramıyor, çünkü bir dakika bile kaybetmemeliyiz. Bunun dışında gölgede dinlenmiyoruz, çünkü hava çok sıcak ve kuru.

Bir saatlik yoldan sonra bir köy göründü. Susuzluğa artık dayanamıyorduk, adet olan içecekten bir yudumu en uzak, sonuncu evden rica ettik: Suyla karıştırılmış süt ve kurutulmuş hayvan gübresinin kokusu. Duman kabın içinden koyu çıkıyor ve süt bu şekilde tutulabiliyor. Ama kusma tadı veriyor. O çaresizlikte bile biz "uşaklar", pis koku pek şiddetli kokmama sa da her yudumda nefes vererek geleneksel içeceği aşağı indirdik.

Devam! Nehir büyük bir dönemeç yapıyor. Dönemeci Musul'a doğru kesiyoruz. -

Güneş yükseliyor ve işkence dakikadan dakikaya artıyor.

Küçük bir akarsuyu iki kez buluyoruz. Üstüne çullanarak

dolup taşana dek doymadan bırakıyoruz. Şimdi kimse tadı olup olmadığını ya da ekşi olup olmadığını artık sormuyor. Sadece içmek, içmek, içmek... Güneş sığağında içmek kesin çöküşü gösterir!

İnsan içtiğinde gözenekler açılıyor, sıvı çıkarıyor, vücudu çevreleyen sıcaklığa karşı koruyucu olarak soğukluk yapıyor. Başarı: Sıvı bir anda kaybolmuş. Susuzluk artıyor. Daha fazla içilmiyor.. gözenekler devamla açılıyor...

Bitkiniz, sonunda bayılarak yere çökene dek. Çevreyi hesaba katmıyoruz artık. Sadece bir fikir bizi canlandırıyor: Acele Musul'a! Köprüye! Dağlara! Güvenli yerlere!

Arazi tahkiminin ve bir havaalanının önünden geçiyoruz; bir çoban bize bir şeyler söylüyor, dikkat çekmemek için iki gruba ayrılmış biçimde karışık devam etmeliyiz.

Öğlene doğru yorgunluktan ölecek noktaya geliyorum. Dayanamıyorum artık, pek az düşünebiliyorum. Dizler titriyor ve çöküyor. İstirap çekerken aklıma bir fikir geldi: Tembellik yaparsam arkadaşlarım bana bakacak, beni devamlı taşıyacak, belki bir yer, bir ev, bir köy bulacak ve gerçi devam etmek için beni orada bırakacaklar, ama belki de değerli son zamanı kaybetmiş olacaklar. Dinlenmemden zarar görmemeliler. Tabancaya var olan gücümle sıkı yapışıyorum, sonuncu olarak el yordamıyla yürümeye devam ediyorum... Nasıl bitmiş olduğumu hiç kimse görmüyor. İşte orada dikenli bir çalılık! Oraya kadar... Hafif bir gürültü ve çaresizlik son bulacak.

Arkadaşlar sarsılmış olacak, güvenliğimi sağlamak üzere acele devam etmek için beni çalılığın arkasına saklayıp bırakıyorlar.

Onlar nasıl devam edileceği konusunda henüz açık bir karar verme kabiliyetinde değiller.

Bu arada arkamda dikenli çit bulunuyordu. Geri gitmek için artık gücüm yoktu. Sallanarak yürüyorum ve gözlerimi hayvani, vahşice içine girip gizlenerek dayanılmaz yaşamımın son nefesini verebileceği yeni bir yere dikip bakıyorum. Ama burada hiçbir şey yok.

Arkadaşlarla bağlantı kurmuştum. O sırada önde gidiyorlar-

di. Ama içimden vedalaşmıştım. Geri bakmadıklarında durup beni bekliyorlar. O zaman kendimi toparlamalıyım ancak bunu yapamıyorum.

Böylece devamlı çöküyorum.

Neden o zaman intihar etmedim acaba? Neden? Neden? Bunu söyleyemiyorum.

Beni son anda intihardan korumuş olan bir melek miydi? Bu çoktan öyle olmuş olacak.

Ya da babamın, annemin duaları mıydı!?

Ama kuşkusuz o, uçakta açık sezdiğim aynı el idi.

Dua etmedim: "Ellerimi tut"! Onu tasarladığımda başka bir şey de olsa bu, olağanüstü gücünü görmeye sahiptim şimdi.

Bu doğaüstü güç daha önce bazen yaşamıma el atmıştı; gerçi sonra yakınlığını hissettim ama bundan sonuç çıkarmadım.

O zaman İstanbul'da nasıldı o? Bir dost ile birlikte bir hafta boyunca orada kalmıştım ve şehrin çoğu görülecek yerlerini ziyaret etmek istemiştik.

Perşembe akşamıydı. "İnebolu" gemisiyle Simirna'ya gitmek için bilet aldım. Gemi haftada bir defa gidip geliyor. Evde arkadaşlarıma bu hareket saatini bildirmiştim.

O sırada beni tuhaf bir huzursuzluk sararken yol arkadaşımın sabah erkenden benimle Simirna'ya seyahat etmesini rica ediyorum.

Beni iyi azarlıyor, çünkü "İnebolu" sabah sefere çıkıyor ama biletlerimiz bir haftalık kesiliyor ve ayrıca daha çok şey görmemiz gerekir.

Haklıydı, vazgeçiyorum, uykuya dalıyorum ve yine çok erken uyanarak "buna rağmen" şimdi gitmek istediğimi bildiriyorum. Benden ayrılmamak için birlikte geliyor.

Limana vardık, bugünkü yolculuk biletlerini kullanabilene kadar bir sürü güçlkle karşılaşılıyor. Demir döndürülüyor ve tüm zahmet boşuna olmuş gibi görünüyor. Varışımızı görüyorlar, gemiye alınmamıza dek bekliyorlar.

İki gün sonra Simirna'ya vararak karaya ayak basıyoruz. Efes'i ve Bergama'yı ziyaret ediyoruz. Dönüşümüzden sonra Simirnalı arkadaşlar bize "İnebolu"nun, limandan 300 metre

uzakta, bir sonraki seferde batmış olduğunu anlatıyorlar: Sadece bir yolcu ve iki tayfa kurtarılmış.

O akşam bana dokunup "Sabah erkenden hareket et!" diyen meleğimden başka kim olabilir! Ne kadar iyi! Evde "İnebolu" nun batışı gazetede okunduğunda, sadece anneciğim oğluyla gitmek istediği için üzüldü.

Haftalarca benden hiçbir posta almıyordu ve suda boğulduğum o kadar açtı ki korunmama yönelik dualar yerine gelmemiş. Tanrının yolu gerçekten ne kadar muhteşem! Ve ne kadar güvenilir. Bizzat deneyerek yaşadığım böyle bir sadakat üzerine daha ne kadar anlatabilirim.

İllerlerken bir bulut gördüm. Bu bizde tuhaf bir şey değil. Ama Doğu'da yazın sadece parlak mavi bir gökyüzü vardır. Eğer bir bulut görülürse elinde olmadan yağmuru düşünür.

Tabii ki yağmur yağmadı ama herhangi bir şekilde "bulut", "yağmur", "serinleme" tasavvurlarını karşılaştırıyorum. Bu beni an be an aşılıyor. Su yoktu. Hava delirtircesine sıcaktı. Ama bulut oradaydı. Biz hepimiz son umudumuzu ona bağladık.

Öğleden sonra umulmadık bir biçimde bir yola rastladık. Musul'a gidiyor. Yol boyunca gidiyoruz. Bir süre sonra tipik yerli bir otobüs bizi geride bıraktı: Basamağa kadar insanlarla tıka basa dolu, takırdayarak, inleyerek çingırdayarak. Üstte pazara götürülmesi gereken sepetler ve top, yuvarlak şeyler var.

Ama yine de hiçbir Doğu otobüsü birkaç yolcunun daha yer bulmaması için tıka basa dolu değildir.

İşaret verdik. Durdu. Dama tırmandık. Yolculuk yönü: Musul. Yani Musul'dan önce inmek istiyorduk.

Hey! Bu çok hoştu! Yanımızda sulu kayısılarla dolu bir sepet duruyordu. Herkes ilkin sadece birini aldı, sonra bir tane daha ve bir tane daha, büyük sepetin sadece tabanı meyveyle örtülü olana kadar. Sadece bir altın sikkeyi içeri koysak! Yeteri kadar sahiptik. Ama bugün hesap ödemedemden sıvıştığımız için sonra vicdan azabı duyarım.

Rüzgar hoş bir serinleme veriyordu ve eğer otuz kilometre daha böyle hızlı gitseydi her şey mükemmel olurdu. Otobüs

durduğunda biz yukarda mihlanmıştık ve inene kadar bekliyoruz. Sonunda bu da oluyor, yani Musul'a götüren Dicle nehri üzerindeki köprü'nün tam önündeyiz. Ve şimdi burada tüm yolcuların kontrol edildiği bir karakol bulunuyor.

Sıvışmak imkansız, çünkü polis herkesi inceden inceye gözden geçiriyor.

Ama Remzi bu duruma da yetiştii; polise göz kırpmıyor, kurnaz gözleriyle ona yan tarafı işaret ediyor. Diğerlerini yollar yollamaz geliyor. Kurnaz gözlerle işaret edildiğinde, Doğulu bir polis e l b e t t e gelir. Öyle zavallılar ki! Ama yaşamak zorundalar! Ne kadar acı bir gereklilik, birkaç kuruşa "söz arasında" ihtiyaç duyabilmek.

İmdi rüşvet almak! Ve rüşvet alma küçüğünde büyüğüne, en adi şeylerden biridir. Buna rağmen bir Doğulu için bu özel bir şey değildir. Bu orda sık sık oluyor ve doğaldır, Remzi sadece bizi değil aynı zamanda kendini de düşünüyor.

Köprü'nün bu tarafındaki bir kahvede köşede dikkat çekmeksizin oturuyorduk; bir gidiş gelişti ve kimse kimseye bakmıyor. Remzi çekici bir nafakacı ve polisi hemen büyüledi.

Tabii ki kim olduğumuz ona söylenmedi. Remzi ona bunun için bir "öykü" anlattı, o da şu ki, biz uşakmışız ve Remzi bizi İran'dan yasadışı yollarla sınır üzerinden getirmiş. Polis susmalığı cebe indirdikten sonra gitmemize izin verdi.

Şimdi akşam gelip çattı ve çok yorgunduk. Açık bir karar vermek için tekrar bir "çayhane"de oturarak sürekli çay üstüne çay içtik. Ne kadar iyi oldu bu! Canlılık geri geliyordu. Işıklar parlıyordu ve çabucak gece başlıyordu.

Şimdi tuhaf durum düşünülüyor: Dün gece bizim "Condor" şehrin üzerinde dolaşmış olmalıydı. Evet, elbette oydu, çünkü başka bir ihtimal yok.

Ve bu akşam Kürtler arasında Kürtler olarak bulunuyoruz, bir an için durumun ciddiyetini unutuyoruz.

Şehre götüren köprü'nün ortasında her yolcudan kimlik ve bilgi isteyen bir polis noktası bulunuyor. Sahte olmasına karşın kimliklerimiz var ama sadece Remzi bilgi verebilir. Çünkü bizi "yabancıları" farketmemeleri için daha uzun Kürtçe ko-

nuşmuyoruz. Her şeyden önce ilk defa asıl tehlike bölgesinin dışında bulunuyoruz ve başka adımlara karar vermeden önce durum üzerine açıklığı elde etmeliyiz.

Konağın damında uyuduk gerçi ama sabah pek yorgun uyandık. Daha çok serinlenip canlanarak, güne cesurca başlıyoruz.

Bu, Doğu'da kendine özgü bir şeydir: Gündüz, uzun boş zamanda, insan sıcaklıktan neredeyse çöker. O zaman bir akşam havası gelir, boş zamanda hoş bir gece, nefis birkaç bardak çay içilir ve yaratma azmi tekrar gelir. Buna rağmen sabah erken yine o kadar sıcaktı ki insan zorunluluk dışında evi terk etmiyor.

"Şimdi şehre gideceğim" diyor Remzi, "Akrabamı görmek için. Belki o bizi saklayabilir."

Bu sırada nehre üstten bakıyorum. Acil durumda onun geçilip geçilemeyeceğine. Remzi düşüncelerimi sezip tahmin ederek diyor ki: "Köprü'nün üzerinden yapamazsınız! Orada sıkı kontrol var. Polis tepeden turnağa atıyor."

"Nehri zorlamak mecburiyetinde olacağız, Remzi."

"En iyisi alacakaranlıkta; o zaman öyle dikkat çekmez."

"Öyleyse, Allaha ısmarladık, Remzi; burada bekliyoruz."

Bunun yanında köprü'nün önündeki yolun kenarında olan eski bir çay ocağını belirleyip korkusuzca içerde oturuyoruz.

Çaycının bize şüpheli hiçbir şey ifade edip etmediği mi?

Remzi'siz kendimizi iyi hissetmiyoruz; tüm korkusuzluğa rağmen ateş üzerindeyiz.

Önümüzde büyük bir taşıt sağa sola hareket ediyor; yüklenmiş eşekler, atlı Kürtler ve eşyalarını pazara taşıyan yayalar, ama bu arada pek çok araba, çoğunluğu askeri araçlar. Burada savaşçının gözü açılır ve her taktik işaretine alışı.

Ülkedeki arkadaşlar burada hangi birliklerin bulunduğu ve kaç tane olduklarını bilse, mantıklı kararlar verebilecekler. O zaman planlı bir stratejiyi imkansız kılan çelişkili haberler yığını içinde açıklık ortaya çıkar.

Sonra sözde Bağdat'tan kuzeye inşa edilmiş olması gereken yeni demiryoluyla birlikte eşya gelir.

Birkaç gün sonra gizlice öğrendik ki bu demiryolu işletmeye açılmadığı gibi inşa bile edilmemiş. Bunlar bir düşman kuvveti için çalışan ama görünürde Almanya için çalışmış olan ajanların planlı olarak Almanya'ya göndermiş oldukları haberlerdi.

Eğer biz de oldukça mantıklı indirilseydik, şimdiden bu akşam en önemli haberleri ülkeye bildirebilirdim.

Remzi, geri döndüğünde (bir saat geçmiş olabilir), bize işaret veriyor ve ayrılıyor.

"Uzaklaşmalıyız!" diye kulağıma fısıldadı. Akrabamla konuştum. Musul'un Amerikan ve İngiliz askerleriyle kaynadığını söylüyor ve şehrin her sakini casus ve ajan olarak görülüyormuş.

"Ya köprüdeki kontrol nasıl?" diye soruyoruz.

"Tahmin ettiğim gibi: Herkese karşı son derece büyük güvensizlik. Her yoldan geçen, etrafıca soruşturularak mümkün olduğu kadar iyi inceleniyor."

"Halk hakkımızda bir şey biliyor mu?"

"Hem de nasıl! Tüm Irak kargaşa içinde. Hiddetli söylentiler ölçsüz abartılıyor, tüm ülkede dolaşiyor. Akrabam, her birimizin kellesi için yüksek bir paranın kararlaştırıldığını söyledi. Tüm halk, hazırlanmış olan arama operasyonuna katılmaya çağırılmış."

Tehlikeyi atlatmayı başaralım!

Dicle'nin aşağısına doğru yaklaşık 50 kilometre civarında nehri geçme imkanı var. Gerçi orada da polis bulunuyor ama farkedilmeden öbür tarafa varmamız için herhangi bir yol bulmalıyız. İmdi yine kızgın güneşin altında bir günlük yürüyüş.

Yola biraz aşağı tarafından koyuluyoruz. Yarım saatten pek az yürümüşüz, o sırada önümüzde birden bire birçok askeri araç gözüküyor, sağa ve sola yayılıyorlar: Duruyorlar, askerler daha hareket esnasında atlıyor, ağır silahlı ve bizi çember içine alıyor.

Sana söyleyebilirim ki, sevgili dostum o anda kalbim ve aklım titreyerek bana şunu söylüyor: Bitti! Bitti! Ama böyle durumlarda nasıl oluyorsa: Büyük bir korkudan dolayı insan hu-

zurlu kalıyor. Şimdi de öyle. Sanki bize hiçbir şey olmamış gibi yürümeye devam ettik, daha hızlı değil, daha yavaş da değil ve hiçbir şeyin olmadığına şaşıktık.

Kaderin ironisi denilebilir: Sadece içine düşmüş olduğumuz askeri bir talim idi.

Korkarak birlikte gitseydik ya da niyetlerimiz anlaşılıysaydı davayı başarmayabilirdik.

Gün yine sıcaktı ve herkes korkunç acı çekiyor. Evvelce arandığımız düşüncesi bize acele ettiriyor. Şimdiye kadarki çabalar da boşa çıkmış olmamalıydı. O kadar susamışız ki öğleden sonra yeşil, sarı kirli bir su birikintisinin önünden geçmiş olduğumuz anlaşılıyor olsa gerek. Küçük bir akarsu burada bulunan su birikintisini besliyordu, pis kokuyordu ve buharlaşıyordu. Buna rağmen, yüz metre uzakta otlayan koyun ve sığır sürüsünün süprüntüsü bu su birikintisine akmış olması en berbat olan şeydi.

Dizüstü çöktük, suyu kafaya döküp ölçüsüzce içiyorduk. İçiyoruz, içiyoruz, sadece içiyoruz.

Bu şimdi ama gerçekten haddinden fazlaydı. Eğer dizanteri, tifo ya da koleraya yakalanarak mahfolmak istemiyorsak bu devam etmemeliydi. Suyu zararsız yapan ve bir arkadaşın tavsiyesi üzerine dün erkenden giysileri değiştiren almış olduğumuz birkaç hap zaten hemen hemen bitmişti.

İnsanlara karşı çekingenliğimizden vazgeçmeliydik. Biraz uzakta kurulmuş birkaç göçebe çadırına vardık. Tamamen yana doğru duruyorlardı ve onlara, uçan Almanlar üzerine söylentiler gitmemiş olacak. Orada kurtuluruz. Dil bilgisiyle zan altında bırakmayarak bize içecek sağlayan yine Remzi idi.

"Selamün aleyküm!" diye çadırın girişine ayak basarak bağırdı, Remzi.

"Aleyküm selam!" diye cevapladı içerden biri. Yaşlı bir kadın görüldü -serin çadırda uyumuştı- ve dedi ki:

"Buraya, gölgeye otur, Efendi! Sana iyi gelir."

Remzi serin çadırda oturdu, biz de biraz yana doğru.

"Allah sana uzun ömürler versin, ana!"

"Günlerim sayılıdır, Efendi!"

"Tanrı seni korusun!"

"Susamışsındır, Efendi!?" dedi, gübre kokusuyla dolu su ve süt karışımı "dao" [dew, ayran] almak için dışarı çıktığı sırada.

"Allah'ın güneşi yeryüzü için iyidir."

"Ama yolda olan insanlar için kötü" diye gülerek geri geldi.

İyi yaşlı kadın tekrar oradaydı ve elinde onunla nöbetleşe, elbette ilk olarak Remzi, içinde bir damla bile kalmamış olana dek içtiğimiz bir testi "dew" vardı.

Daha dün burun kıvrımış olduğumuz bu şey, bugün bizim için en yüksek tat değerindeydi.

Sonra kalktık -Remzi yaşlı kadının eline bir altın sikke sıkıstırdı- iyi göçebe kadına veda ettik. Arkamızdan hâlâ nasıl bağırdığını işitiyorduk:

"Yolunuz açık olsun!"

"İyi bir salık verme" diye düşündük ve biraz canlanarak yola devam ettik. Akşama doğru küçük ama ana yola uzak bir köye vardık.

Bu hava şartlarında insan gece gündüz yürüyemez. Bir defa da dinlenmeli. Bunun dışında tarla öyle büyük ve yollar öyle uzak ki insan yaya olarak ancak yavaş yavaş ilerliyor.

Bundan dolayı bize binek atı temin edecek güvenilir birini bulup bulamayacağımızı düşünüyorduk. Saatler, günler geçip gidiyor ve güvenli bir yere sığınmakla uğraşmalıydık.

Yaşlı bir adamın yanında konakladık. Remzi, onun babasını bizzat tanıdığını ve ona büyük bir saygı duyduğunu hemen bulup çıkardı. Ona güvendi ve yaşlı adam geceleyin uzağa kaçmamız için binek hayvanları temin etmeye söz verdi, yani bir sonraki gün ona doğru gitmeye çabaladığımız o nehir geçidinde olmak istiyorduk.

Yaşlı yiğit adam ücretini aldı, bizi yedirip içirerek atları temin etmeye gitti. Bu arada emin bir şekilde uzanıp uykuya dalıyoruz.

Uyandığımızda ay yukarıda, gökteydi. Hızla ayağa kalkıyoruz. Uyku uçup gidiyor. Gece binişi için hazırız.

Sadece acınacak halde sıska, bir deri bir kemik kalmış üç atı. Kemirtmek için onlara genellikle sadece ince saman veriliyor.

Ama hiçbir şeye yaramıyor. Biniliyor. Hayvanlardan biri bizden iki kişiyi taşımalıydı. Orta yaşlı ama içinde esrarlı iki gözün titreyerek yandığı seyrek ve kızgın yüzlü bir adam olan kılavuz önde. Bizden kimse bu ağır silahlı soyguncuya güvenmemiz gerektiğini düşünmesin. Buna rağmen yaşlı adam bizi teselli ederek onun bir dost olduğunu ve bizi hedefe sağ salım götüreceğini söyledi.

Ücreti önceden vermeliydik. Sonra sessizce yayan gidiyor-muş gibi köyden çıkarak belirsiz bir geceye doğru gidiyorduk.

Biraz daha hızlı gider, tırıs sürerdik ama hayvanlar bunun için harekete geçirilemezdi.

Saatler akıp geçiyordu ve yolun yarısını geride bırakmıştık. Hiçbir şey olmadı. Kılavuz, at sırtında ilerliyordu. Remzi onunla konuşmaya girişmeyi akıllıca buluyor.

Gün ağardığında bu bir şekilde bir kurtulmaydı. Artık ele avuca sığmaz delikanlıya muhtaç değildik. En azından bizi nereye götürdüğü görülebilirdi.

Orada köyün önünde kısa bir mola vermeli, atlara su ve yem verilmesi gerekirdi.

Hava şimdiden yine can sıkıcı bir sıcaklığa dönüştüğü için bir evin gölgesinde oturduk. Remzi bize yiyecek ve içecek bir şeyler temin etti. Atlar çıkıştaki suvağa götürüldü.

Yemek yedik ve biraz dinlendik. Yarım saat geçtiğinde atların tekrar gelmemesi bizi tedirgin etti, Remzi onları almaya gitti.

Birkaç dakika sonra geldi, şaşırmış. Gözleri titrek şekilde parlıyordu.

"Köylülerin bana ne anlattığını biliyor musunuz?"

Kötü bir şey olmalı, çünkü Remzi'yi hiç böyle kötü görmemiştik.

"Adam atlarla birlikte çoktan Musul istikametine uçup gitti!"

Aramızda hain vardı! Adam önce iyi bir para kazanmak istemişti, (böylelikle bizi fakirliğin içinde 24 saatte kaçamayacağımız ve ulaşımdan tamamen uzak olan bölgeye sürükledi - şimdi ise doğrudan doğruya Musul istikametine gidiyordu - bi-

ze bir hain olduğunu gösterdi ve güvenliğe olmadan önce takip edilerek yakalanacağız.

Şimdi, ümitsizliğe kapılmak yerine eylem gerekir.

Ne yapmalı? Köyden uzaklaşmak! Yaya yola koyuluyoruz ve bir saat sonra yine kerpiç evli küçük bir köy görünüyor. Bir kadın o anda çeşmeden su alıyordu. Genç, narin heybetli bir göçebe kadın.

Remzi ondan su rica ediyor. Bize bir testisini veriyor ve do- yana kadar içiyoruz. Gerçi bu berrak bir kaynak suyu değil ak- sine, balçık sarısı bir şey, ama en azından -dünkü gibi- gübre suyuyla karışmamış.

Bizi evinde bir şeyler yemeye davet ediyor. Remzi kabul edi- yor.

Ah Doğu misafirperverliği! Sebepsiz, bir karşılık bekleme- kizin sadece misafirperverlik uğruna yedirilip içirilmeyi ne ka- dar çok yaşadım ve bu ne kadar gönül açıcı.

Evde büyük, yaşlı, geniş omuzlu kahve gibi yanmış, öteki- nin yanında yüzü buruşuk ama iyilik dolu bir Bedevi olan ko- cası bulunuyordu. Sonra birkaç çocuk orada, birbirinden gü- zel ve yakışıklı.

Bize bir parça ekmek ve çay verilerek rahat bırakıldık. Yaş- lı adam köşede oturdu, taleplerimizi karşılamaya hazır.

Remzi hemen konuşmaya başladı ve ona dedi ki:

"Biz nehri geçmek istiyoruz, Ebu."

"Nehir uzak, Efendi".

Sessizlik.

Evin reisi sonra yine:

"Benim evim senin evindir, Efendi. Uşaklarınla burada kal ve günün sıcaklığı geçene dek dinlen. Rahat ol!"

"Ebu, eğer sen binek hayvanları olan birini kiralarsan ve o seni sözde atları suvağa götürdüğü sırada köyde bırakırsa ne yaparsın?"

Yaşlı adamın ağzı kulaklarına varıyor:

"Allah bilir, onu öyle döverim ki bunu hayatında hiç unut- masın."

"Haklısın Ebu, ama biz bunu farketmeksizin kaybolmuş.

Şimdi ne yapmalıyız? Ona dayak atmak için aramalı mı yoksa nehir yönündeki yolumuza devam mı etmeli?"

Göçebe gülerek dedi ki:

"Sana yardım edeceğim, Efendi. İki eşeğim var, sonra nöbetleşe binersiniz, her zaman biri yaya gitmeli."

"Ya sen, baba?" diye sordu Remzi.

O biraz hasta ama gururla kalkıyor:

"Bir göçebe mutlaka at sırtında gitmek zorunda mıdır?"

Sonra eğilerek bir bardak çay doldurdu.

Sonra eşekleri almaya gitti. Döndüğünde, alışıldığı gibi, sulu bir tulumu (keçi derisi) doldurup binek hayvanlarının üstüne yerleştirdi. Bu değerli içeceği idareli kullanmalıydık, dil ve boğazı ıslatacak bir yuduma sahiptik.

Remzi yolculuğa başlamadan önce para ödemek istedi, buna karşın gururlu göçebe reddetti:

"Hedefemize vardığımızda ödersiniz."

Şimdi Dicle'ye doğru birden bire yüksekliği azalan tamamen ağaçsız yaylayı aşmak sözkonusu.

Güneş yine merhametsizce yakıyordu. Peşimizdeki hain bir an bile durmamıza izin vermiyordu.

Bugün Remzi'nin buhranlı günüydü. Yürüyüşün sonuna doğru, az kala çöküyordu. Remzi'ye tüm suyu vermemiz bizim için' kararlaştırılmış bir onur meselesiydi

Sabit bakışlarla eşeği üzerinde oturmuş ya da arkada aksıyordu. Sonra yine tuluma asılarak emiyor, emiyor, emiyordu...

Nehre ulaştığımızda yorgunluktan öyle bitmişiz ki hayvanlar gibi içiyorduk...

İki hayvanıyla eve dönen, yardıma hazır göçebeye ücretini verdik. Sonra bir saat bir çalılığın gölgesinde uzanıp büsbütün kayıtsızca uyukladık. Nehir önümüzden çağlayarak geçiyordu ve cesaretimiz tekrar güçlendi.

Sığınağın durumunu kontrol ettik. Nehir akıcı ve yaklaşık 200 metre genişliğinde. Geceleyin acil durumda karşıya geçilebilir.

Yukarda 15-20 haneli bir köy, doğrudan nehrin kıyısında bulunuyor. Solda bir beyaz taş bloğunun dışında yalnız bir ka-

rakol var. Bir sal her iki saatte, bir aşağı bir yukarı sürekli gidip geliyor. Ama kısmen düz su ve taş yığını yüzünden tam yukarı gidemiyor; salcı tüm yolcuların yöneldiği en sığ suda amaçsızca oraya buraya sürüyor. Ayakkabılar çıkarılarak paçalar yukarı çekiliyor.

Bir polis yukarıda kurulan yerde küçük bir sandalyenin üstünde oturmuş ve gelen giden herkesi kontrol ediyor. Tamam, düzen olmalı.

Remzi bitmez tükenmez bir tefekkürde. Hemşerilerinin psikolojisini mükemmel biliyor. Yıldırım hızıyla planı kuruyor.

Sal şimdi geliyor, bekleyen yolcular biniyor. Karadan ayrıldığı anda Remzi salcıya seslendi. Biz de birlikte gitmek istiyoruz. Buna rağmen sal karadan ayrılıyor. İsteksizce tekrar rıhtıma yanaşılıyor.

Remzi arkadan bağıyor: "Şimdi tekrar geleceksin, alçak herif, acele! Burada kök salacağımızı mı zannediyorsun!"

"İyi, birazdan yine burdayım. O zaman özel bir sefer yaparım, ama daha pahalıya mal olur!"

Remzi: "Bir hırsız! Duy! Salı tekrar rıhtıma yanaştırmak için çok tembel bir herif ve bunu hesaplamalıyım. Geri dön, kiminle meşgul olduğumu anlatacağım sana! Seninle konuşanın kim olduğunu..."

Sal hemen hemen karşıda ve salcı artık cevap veremiyor. Yolcuları alıp sevk ederek gerçekten acele geri dönüyor.

Biniyoruz. Ona üstten davranarak üç uşağıyla seyahat eden bir paşa rolü oynuyor.

Alçakgönüllü, büzülerek oturuyor, biz üç uşak ve bir kelime bile etmiyoruz. Sadece efendilerinin her işaretini yakalamak ve tavsiye etmek için oradalar.

Salcı hemen derin saygıyla susuyor ve sorulduğunda mütevazı bir şekilde cevaplıyor.

Sal rıhtıma yanaşılıyor. İniliyor. Salcı susuyor ve bizi karşıya bırakıyor. Remzi susuyor. Ve biz de susuyoruz. Herkes suskun. Buna ihtiyaç duyuyoruz.

Kıyıya vararak sessizce karaya gidiyoruz, yalnız ve ikişer. Hatta salcı derin saygıdan bize eşlik de ediyor.

Polis sorarsa, arkadaşı olan salcı cevaplayacak ve büyük bir efendiyi karşıya götürmüş olmaktan sadece memnun olacak.

Ama Remzi'nin hesapları tutmuyor ve haklıydı: Fakir, basit insanlar olan polisler görevlerini harfiyen lerine getiriyor: Her yarım saatte, bir sal geliyor, bir sal gidiyor ve göz açıp kontrol edebilir. Bu arada kısa bir uykuya dalnabilir, kimse gidip gelmiyor.

İmdi uyuyan bir karakolun önünden gezerek geçiyoruz; yüz metre, daha sonra köşeden sola ve güvenlikteyiz, yani polislerin görüş mesafesinin dışında.

Farketmeden Dicle'ye geldik ve polis ajanları karşısında büyük bir avantaj kazandık.

Daha sonra duyduk ki artan yasal korumaya rağmen, Alman paraşütçüler inmiş ve polis, kaçak oldukları için tüm yolcuları arama ve sıkı dikkat etme emrini kısa bir süre önce almıştı.

Şimdi koruyucu dağlar tamamen yakında. Üç ya da dört günlük yürüyüşten sonra içinde kaybolup Remzi'nin dostlarının korumasında, güvenlikte oluruz.

Bu bize şon gücümüzü harekete geçirme ve ileriye doğru sadece ileriye doğru hızla gitme dürtüsü veriyor. Artık çok konuşulmuyor. Herkes sadece ilerleme isteğine konsantre oluyor. Toprak üstünde herhangi bir yerde bir saat uyuyoruz, öncesinden daha yorgun kalkıyoruz; ayaklar yara bere içinde, deri parçaları her yerden aşağı sarkıyor, ayak parmakları kanlı kabuklar sayesinde birbirine yapışmış, bu küçük ısırğan sivri sineklerin binlercesi tarafından delik deşik edilmişiz.

Yemekte kimse düşünmüyor. Çat pat orada burada su içiliyor.

Çünkü, düşman bizi ne kadar erken bulmazsa o kadar heyecanlı olur, arama faaliyeti de o kadar kapsamlı ve yoğun olur. Gece gündüz yakalanmaya doğru korku içinde hep cesaretle gidiliyor. Nihayet akşamın birinde köye vardık. Bu köy Remzi'nin babasına ait ve babası orda olmadığına güvenilir uşaklar evi ve köyü yönetiyor.

Remzi bizi bir harabenin gölgesinde bırakıyor. Remzi, hiç kimse tarafından görülmediği, içinde genelde babasının oturdu-

yor olduğu eve dolambaçlı gidiyor. Uzun sürmedi, o sırada atlı uşaklar bize doğru geliyor ve dostluk gösterisinde bulunuyorlar, ata binmeliymişiz, Remzi onları göndermiş.

Biraz sonra konağa gittik ve ilk defa oturduğumuz, ayakkâbıları çıkardığımız ve uyumaktan başka hiçbir şey yapmadığımız misafir odasına gittik.

Uyandığımızda karanlık basmıştı ve düz damda serin akşam rüzgarından dolayı sürükleniyoruz. Herkes hafif fısıltı halinde yan yana oturmuş. (Baba o sıralar evde değildi.) Remzi, çocukluğundan beri tanıdığı ve sevdiği yaşlı uşağa yaşantılarımızı anlatıyor.

Burada rahat konuşabilir, çünkü akrabalar hiçbir şey söylemiyor. Mezar gibi sessiz oluyorlar.

Büyük bir leylek topluluğu bizden beş metre uzakta durmuş, geceleyn neşeli takırdıyorlar.

Yiyiyoruz, içiyoruz ve banyo yapıyoruz, artık hiçbir ertelemeğe katlanmıyoruz. Bu gece yola düzölüp kaçınılması imkansız bir şeye cesaret ediyoruz.

Orda destek bulmamız için, E r b i l'e, Remzi'nin baba evine gitmek istiyoruz.

Remzi'nin babasını kazanmaya neden böyle büyük bir önem verdiğimizizi göstermek için burada daha önce betimlenmiş aşiret kurumunu ve aşiret liderinin yerini hatırlatmak istiyorum.

Aşiret lideri mutlak hükümdardır. O, sakinleriyle birlikte bir köyü başka bir kişiye satabilir. Buna karşı bir şey söylemeye kimse cesaret edemez. Kadınlardan ve erkeklerden yüzlercesini herhangi bir kişiye çalışma amaçlı verebilir. Mırıldanmaksızın da gideceklerdir.

Başka bir deyişle; eğer ağalar tarafından himaye altına alınırsak o zaman güvendeyiz. O koyununu tanır ve hangisinin en iyisi olduğunu tam olarak bilir. Ona güvenmek madden manen karşılanmaları anlamına gelir. Efendiden sadece uzun zaman için bizi tamamıyla yalnız yaşamak istediğimiz yüksek dağlara götürmesini rica edeceğiz.

Grubumdan biri bütün yolu, özellikle Kürt-Türk sınır dağı-

nı tanıyan bir adam tarafından "yeşil sınır" üzerinden Türkiye'ye götürülmeli. Orada hemen polise teslim olacak ve gözaltına alınacak. Alman olarak Alman büyükelçiliğiyle bağlantıya girme fırsatına sahip olacak ve nasıl olduğumuz ülkede bilinecek.

Muhtemelen ülkeye kaçmayı bile başarır. O zaman bize günün birinde belirlenebilen bir alanda her şeyden önce telsiz cihazı içeren yük kabı atılması mümkün olabilir.

Ülkeyle bağlantı kurarak boşa çıkmış hareket yine yapılabilir.

Tekrar bir sürü planım var ve önümde binlerce olanak görüyorum; sadece görevi yapmak değil, iyi bir sona i n a n ı y o r u m ! Gece oluyor ve hızlı iyi atlara binmişiz. Erbil'e doğru gidiliyoruz. Sabaha doğru ordaydık.

Konak şehrin dışında, bir surla çevrili, çiçek ve ağaçlarla dolu büyük gölgeli bir bahçenin içinde bulunuyor.

Remzi burayı tanıyor ve nereden girilip çıkılacağını daha çocukluğundan beri iyi biliyor. İniyoruz. Eşlik eden hizmetçi atları alıp onlarla kayboluyor.

Farkedilmeden surdaki bir oyugun içinden büyük bahçeye girmeyi başararak uzak bir köşede çömeliyoruz.

Remzi, babasını görmeye gitmeden önce ilk olarak en büyük abisiyle konuşması gerekir, çünkü büyük erkek evlat, Doğu'da mülk sahiplerinin temel varisi olup, bundan dolayı bizzat baba kadar eşit iktidara sahiptir. "Ebu" bir şey isterse elbette kayıtsız ve çelişkisiz söze itaat eder. Yaşlı olan yaşadığı sürece, yüz yıl yaşasa da otoriteye sahiptir.

En çok sevdiği karısından ilk doğan çocuğun tüm amacı - Ebu ölünce- hemen ve kuvvetli bir şekilde tahta oturmak için hiçbir rakibin iktidarı ele geçirmemesine yönelir. Ama o babaya itaat ettiği kadar küçük kardeşlerinden de mutlak itaati talep eder.

Remzi ortalıktan kaybolarak uzun bir süre sonra geri geliyor. Burnunun üstünde dar çerçeveli bir gözlük taşıyan en büyük abisi dikkatli bir şekilde yanında duruyor.

Ona bakıyoruz: Zamansız misafirleriz.

"Kardeşim babayı bulunuşumuzdan haberdar etmenin tamamen olanaksız olduğunu söylüyor. O, Birinci Dünya Savaşında İngilizlerin düşmanı olarak kendini çok açık gösterdi şimdi onlar onun karşısında olağanüstü cesaretliymiş ve adım başında gözetliyorlar. Huzurunun olması için emir her türlü çatışma ihtimalinden kaçınmaya karar vermiş."

Abisi huzursuzca sabırsız bir bekleyişten sonra dedi ki:

"Gerçi konukseverlik size yemek, içecek ve biraz rahat verdirmeyi gerektirir ama o zaman 'Ya Allah!'"

Anlıyoruz ki burada insan hiçbir şeye sahip olamaz ve kendi başının çaresine bakmalı.

Gerçi büyük kardeş sessiz oluyor ama ne Remzi ne de biz parmağımızı kıpırdatmıyoruz.

"Elbette babam bana yardım edecek. Ama 'büyük kardeş'im karşıysa o zaman bana karşı Ebu'yu bile kışkırtır."

Sonra yarı öfkeli, yarı üzüntülü duruyor: "Evet, eğer doğru indirilseydik! Ama şimdi, büyük arama yapıldığı için kardeşim parmağının yanmasını istemiyor ve babama giden yolu kesiyor."

Güvenli olan yarı karanlık bir odada olduğumuz sırada, ki Ebu öğleden sonra gelmeyecek, bize kaygımızı unutturup yeni umutlar yaratan iki umut ışığını görebiliyoruz.

Remzi'nin en genç kardeşi orada. Belki on yaşındadır, ama gözüpek ve Remzi kadar değerli! Henüz genç olduğu için ağlamak isterdi. Sadece büyük, cesur kardeşi Remzi'nin yanında olmak için yardımcı, bekçi, uşak olarak birlikte giderdi.

Tasarladığı ise saçma bir şey ama sadece yardım edebilmek için yorulmadan kurtulma çareleri arıyor, kardeş sevgisi söz-konusuydu.

Sonra yaşlı, hayır çok yaşlı "kahveci" de orda, kırk-elli ya da daha fazla zamandan beridir efendisine, onun aile mensuplarına ve konuklara kahve pişirmekten başka hiçbir şeyle meşgul olmamış olan Ahmet. Bizi de böyle biri getirdi. Nasıl da kahve pişirebiliyordu! Bu Doğu'da çok büyük bir sanattır ve elbette ilkin konaklarda.

Yaşlı adam doğduğundan beri adlandırdığı gibi "mükemmel

Remzi"yi hep çok sevmişti. Siyah gözleri Remzi ona maceralarımızı anlattığında zevkten titreyerek parlıyordu. "Bir kardeşim var" dedi yaşlı adam, Türk sınırında tüm yolları tanıyor ve sınır bölgesinde polis ve asker karakollarının nerde, nasıl çevrelendiğini gayet iyi biliyor. Daha bugün ona hazırlanıp gelmesi için haber gönderdim."

Özellikle Remzi'nin güvenilir dostlarının tavsiyeleriyle hiç kimsenin yardımı olmaksızın dağları geçme konusunda uzlaştık. Baba eviyle, kahveciyle dostlar sayesinde doğru bağlantı kuracağız.

Bizi koruyarak içine alan şurdaki oyuktan karanlık basarken çıkıyoruz.

Gece koruyucu olduğu ölçüde ürkütücü de olabilir, daha doğrusu eğer insan suçluysa ya da korkuyorsa.

Öyle çok korkuyorduk ki dağlarda kaybolmadan önce hâlâ aranıp bulunmamız talep ediliyor.

Erbil'in kuzeydoğusuna, direkt o yöne doğru gidiyorduk. Civar sakinleri sabah erkenden besin maddelerini satmak için geceleyin şehre götürdüklerinden dolayı burada tüm yollar şimdiye kadarkinden hiç şüphesiz daha kalabalıktı.

Tam karşı yöne doğru giden atlı bir birlik anlaşılabilir değildi ve insanlar geceleyin dağlara at sırtında gitmek zorunda olan bu kişilerden pek çok kurtulma çaresi aramalıydı.

İki grup halinde mütevazı ve biraz yana doğru yaya gidiyorduk.

Bizi karşılamaya çıkan her grup, her insan korkutuyordu beni, çünkü hemen kesinlikle kabul edilmeliydi ki şimdi yöredeki tüm yollar kapalıydı ve gözlenip kontrol ediliyordu.

Remzi'nin evinde hakkımızda sürümde olan müthiş öyküleri dinliyorduk. İnsanlar büyük bir Alman ordusunun birinci kısmının inmiş olduğunu anlatıyordu; bu askerlerin aslan gibi yüzleri varmiş ve sadece soluduklarında ağızlarından ateş çıkıyormuş. Yakına gelen her şeyi yok etmek için görünmesi yeterli olan panzerleri varmiş yanlarında...

Yukarda yana doğru bir atlı mı duruyordu? Projektör bizi aydınlatmayacak mı?

Anlaşılan, burada hayati bir mesele söz konusu. Sınırlar yırtılmak için gergin...

Remzi, bizden ileriye doğru koşarak birinin, güvenilir bir adam olup olmadığını dikkat çekmeden görmek istedi.

İkişer ikişer biraz geri durarak şöyle böyle ilerliyoruz. Ama sonunda doğru yolda olup olmadığımızdan artık tam emin değiliz.

Doğu'da, köyden köye düzensiz giden ve insanlar ya da hayvanları tarafından geçilen sayısız patika var.

Remzi gibi bir yerli bir kavşağa geldiğinde doğru yola girme konusunda açık bir içgüdüye sahiptir. Bunun üzerine katıyen düşünmesi gerekmez.

Ama burada büyük "zihnimiz"le biz düşmüş Avrupalılar, tamamen aldanıyoruz. Biz düşünüyoruz, ölçmek ve hesaplamak istiyoruz. Sonunda herkes haklıdır, sadece, birinin ya da diğerinin yolu, bunun dışında her ikisinden hiçbirinin amaca götürüp götürmediği kesin değildir.

"Zihnimizin" bu karmaşıklığını Remzi elbette hesaba katmamıştı.

K e n d i yoluna koşmuştu. Ve biz sonradan gelenler tüm bilgeliğimizle zavalliydik. Şimdi oradaydık: Geniş düşman ülkesinde iki küçük noktada kovalanarak, ağır çalışarak, bağlanmadan, yalnız, emniyetsiz bir şekilde el yordamıyla ilerliyoruz.

Hâlâ doğru yolda mıydık?

Yolumuzu kaybettik mi? Bu durumdaysak kurtuluş umudunu kaybettik. Çünkü yabancıları, düşmanları hemen tanımaksızın, bir tek insana yaklaşır bir şey söylemiyoruz.

Ve herkes basın, radyo, söylentiler aracılığıyla "düşman arama"ya ayarlanmış.

Birkaç saat yalnız geceyi terkederek aksamış olabiliriz, orada -doğru mu? Kulak veriyoruz. Evet. At tepinmesi! Acele! Birden çok at olmalı. Elbette ilk düşünce: Polis! Asker! Arama!

İkinci düşünce: Saklanma! Yan tarafa çekilme! Koşma! Yere yatma! Belirsiz bir yerde kaybolma!

Sonra belirsiz bir duyguya kapılıyoruz. İtiraf etmeliyim ki, bunlar hayatımda sık sık sahip olmayı istemediğim saniyelerdir!

Yalkaşıyorlar, hızla bize doğru geliyorlar. Bir atlı iniyor, önümüze çıkarak yolumuzu kesiyor ve bize sesleniyor. Hiçbir şey anlamıyoruz. Önünden geçmeyi isteyerek karanlığın korumasında kayboluyoruz. Bir şey kulağımızı çınlatıyor: Remzi!.. Yıldırım hızıyla anlıyoruz: Remzi bize atları gönderiyor.

Bu belirsizlik gecesindeki kadar eyere hiç öyle severek ve öyle sabit binmemiştim.

Süratle ilerliyoruz, dikkatlice bir Kürt köyüne at sırtında girdiğimizde gün hemen ağarmaya başlıyor, köy sahibinin evinin önünde durup, içeri giriyoruz.

Burada gösterişli bir insanın olduğunu görüyoruz. Bizim yaşımızda bir adam, şunu söylemek istiyorum: "Bizim tipimiz." Uzun boylu, becerikli, okumuş. Remzi'nin Bağdat'taki okulu beraber bitirdiği "kankardeşi", çocukluk arkadaşı.

Yolunda giden böyle hakiki bir Kürt, Kürtleri sever. Ülkesini sever. Kürdistan'ı sever! Bunlar gözüpek, uyanık duyuları ve ele avuca sığmaz, tükenmez bir gücü olan insanlardır. Henüz vatanından, köyünden, törelerinden ayrılmamış, aksine özüne ana sütüyle uyuştukları ülkeyle, Kürdistan'la içiçe geçerek bağlanan ve onlarla bir olan insanlardır.

Burada bir gün boyunca kalabiliriz. Bedensel, ruhsal gücümüzün sonundayız ki dağlara gitmeden önce mutlaka nefes molası vermeliyiz.

Her şeyden önce sarhoş eden havasını içimize çektiğimiz çiçek açan bir ağacın altında oturmuşuz. Çevremiz güvenliydi. En zorunlu olan şeyi hemen kararlaştırmaksızın gölgeli, çamlı bir taraçanın altında çömelerek evin avlusuna giriyoruz. Gerçi dışarıda, bahçede, çiçek açan gölgeli ağaçların ve serinlik bahşeden çeşmelerin yanında daha güzel olur, ama belki köy sakinleri bizi görür ve "ziyaret" üzerine gereksiz söylentiler olur.

O halde evin avlusunda kalıyoruz, yemek yiyoruz, içiyoruz ve uyuyoruz.

Burada uzun süre kalınırdı ama şimdi vedalaşmak gerekir.

Arkadaşlar düşünülebilir en ideal sığınağı birlikte seçtiler. Gerçi uzun bir süre için değil ama gelecek ay için güvenli bir sığınak.

Bir günlük yol, yukarıya, dağlara. Tamamen uzak duruyorlar. Kolay ulaşılamaz yerler, bir fakirhane, içinde basit bir Kürt ailesi oturuyor, adam, kadın ve birkaç çocuk. Büyük bir dut ağacının yemişlerinden ve birkaç koyunun, sığırın verdiğiyle geçiniyorlar. Başka hiçbir şeye ve kimseye bakmıyorlar; sadece çok seyrek olarak bir insan oraya gider.

Dağın arkasında birkaç metre uzakta bir mağara bulunuyor. Sığınağın en iyisini tamamlamak için hemen yakınında küçük ama temiz bir memba yer alıyor.

Ailenin, Remzi'nin babasının aşiretine mensup olmalarıyla birlikte mutlak bağımlı olmaları özellikle önemli. Bu, hiçbir şey olmadığı sürece etkisini göstermez. Buraya kadar aile doğrudan doğruya aşiret ağasına evin ve toprağın tımarı için ürünlerden vergi ödemelidir.

Ama eğer mesela bir başka aşirete karşı savaş olursa ya da emir "iş gücüne" ihtiyaç duyarsa, bu demektir ki kayıtsız itaat edilir.

Emirin oğlu olarak Remzi'nin elbette tüm aşirette hatırı sayılır ve istediği şey seve seve yapılır, eğer kendisi ile birlikte bizi saklamalarını ve gıda temin edilmesini isterse, bunu en sadık biçimde yaparlar.

Karanlık bastırmak üzereyken yine sığınağımızdan çıkıyoruz. Ev ve bahçe, köyün kenarında bulunuyor, köy sakinleri tarafından görülmeksizin kaybolabiliriz. İlerde uzakta Remzi'nin arkadaşı ata biniyor. Çevrede nabız yoklayarak bir tehlike olduğunda bizi hemen uyaracak.

Böylesi hayal kırıklığı ve risklerden sonra nihayet koruyucu dağlar tarafından karşılanmak ne güzel! Başlangıçta kötü bir yoldu, ama biraz sonra sadece iri taşlı, sarp kayalar arasında dar toprağa gömülmüş bir akarsu yatağı bulunuyor. Şimdi ancak birkaç damla akıyor. Yağmur dönemi gelirse köpüklenip çok şiddetli olan dere burada gürül gürül akıyor.

Gezgin için burada ilerlemek biraz zor. Buna karşı Kürt atları böyle güçlükleri inanılmaz süratle aşıyor.

Şimdi, önümüzde doğrudan doğruya Remzi'nin arkadaşı at sırtında gidiyor. Hangi güç, hangi cazibe atını bize takdim ediyor! Ayışığının donukluğunda bizi hayali bir şekilde sessizce alıp ileri götürüyor.

Güvenlikte

Geceleyin geç vakit yukarıya vardık. İnsanlar çoktan uyuyordu ama köpeklerinin öfkeli havlaması biz varmadan tehlike haberi verdi.

Gece yarısı gelen konuklarla elbette ölçüsüzce meraklandılar. Burada olağanüstü bir şey olmuş olmalı. Gelenlerin Remzi ve onun arkadaşları olduğunu görünce hemen yatıştılar. Doğu'da düzene göre evvela çay yapılıyor, bunun yanında evin önünde yarım daire içinde oturuluyor ve selamet, baba, dost üzerine genel nezaket gereği söylenen sözler söyleniyor.

Daha sonra asıl konuyu konuşmaya geçilir ve bu alışık biçimde uzun sürer. Yanımızda sadece evin reisi ve bazen en büyük oğlu da oturabilir. Diğerlerinin tümü ayrı yerde otururlar.

Burada hangi rolü üstlenmek gerektiğini insanların bilmesi için açık ve dürüst davranılmalıdır.

Ağalarının oğlu ve onun arkadaşlarını koruyabilmenin onlar için büyük bir onur olduğu belliydi ki bunu severek yapıyorlardı.

Remzi'nin dostu bizden ayrıldı. Kimsenin yokluğunu farketmemesi için sabah evde olmak istiyordu.

Kendimizi iyi bir himayede hissederek evin damında yattık. Hava soğumaya başlıyordu, pek zor taşınan battaniyelerle örtüldük.

İyice yorgun düşüp uyuma hakkım olacak. Fakat bu imkansızdı...

Pirelerin ne olduğunu biliyor musun arkadaş? Ya bitler? Onlar sevimsiz yaratıklar.

Savaşta olsan bile o damdaki kadar kütle halinde bir saldırıyı yaşamış olmayacaksın.

Daha önce, bir dereceye kadar toprağa kökleşmiş şeyi bilmek için Kürdistan'da ve Doğu'da uzun süre bulunmuştum. Ama bu, burada özellikle kötüydü.

Kısaca: O anda uyumak istedim, burada bana haşere tarafından konsantre olunmuş bir şekilde saldırılıyor. Ama şimdi kuru kendini! İşte bu arada bir manevra yapıldığı için akıl almaz olanı buluyorsun. Bir anda kayboldu ve uylukta bir şey bana acı veriyor...

İnsan böyle kendi kendisiyle yarı uyanık dövüşüyor ve bu sonra uykuyla geçti.

Diğerleri de öyleydi, sadece Remzi evde derin bir sükunet içinde uyuyordu. Küçük hayvanlar ya kanını hiçe sayar ya da uzun bir yokluktan sonra iyi adam kendini tekrar iyi hisseder...

Tüm damı yastık ve battaniyelerin kirinden arındırdığımızda, soğuk havaya rağmen sabaha kadar uyuyabildik.

Sonra sıra mağarayı döşemeye geldi. Taşları yanyana itip geriye sıkı ama düz bir konaklama yeri yapıyoruz.

Ev şakinleriyle bize günde bir kez ve bolca yemek getirmeleri gerektiği konusunda uzlaştık.

Bir keresinde yalnız bir gezgin eve gelip konakladığı takdirde burada, sığınakta kalmaya niyetliyiz. Dikkatli olmalı!

Burada bir defa arama faaliyetinin ilk gürültüsünü sona erdirmek istiyoruz. Dostlarımız yeni bilgiler vermek ve acil durumda ikaz etmek için tamamen uyanık olacaklar.

Her şeyden önce burada kahvecinin varışını, arkadaşlardan birinin olabildiğince hızla Türkiye'ye gitmesi için sabırla bekliyoruz. İki üç gün içinde yanımızda olabilir.

O zaman hemen yukarıda dağlarda başka bir sığınak bulmaya çalışmalıyız. İçinde bulunduğumuz bölge gerçi uygun ve uzak ama burada hâlâ Irak polisinin kontrol alanındayız.

Orada yukarıda, vadilerde ve karla kaplı dağlarda sadece bilek kanunu ve aşiret yasası geçerli. Oraya bir defa bile hiçbir Irak ve İngiliz askeri gelmez. Kesin mahfolacak. Burada Kürtler evlerindedir. Ve sadece Kürtler yeryüzününün bu bölümünün efendileridir.

Haritalardaki sınırlara istedikleri gibi biçim vermiş olmaları, farklı devletlerin tamamen başka bir yerde son bulması gerçeğini etkilemez, yani Kürt kanının "Demir perde"nin arasında başladığı yerde.

Gündüzleri oturup planlar yapıyoruz. Karanlık basar basmaz iki saat sırayla tabanca tetikte nöbet tutuyoruz.

Sadece insanlardan dolayı değil, aksine, daha çok Kürt dağlarında yaşayan vahşi hayvanlardan dolayı nöbet tutuyoruz: Ayılar, kurtlar, sırtlanlar, çakallar....

Çok sayıda yılan var. Giderken çok dikkatli olmalı! Ölçülüp biçilmeyen bir adım, özellikle gündüzleri zehirli yılanlar altında rahat ettikleri aşırı sıcaklık yüzünden dişlerinin arasındaki öldürücü sıvıyla birlikte korkunç artmış oldukları için acıya ve ölüme götürebilir.

Kaçakçı çeteler

Günler hiçbir şey olmaksızın gelip geçiyor. Sınır kılavuzu henüz gelmedi ama kısa bir zamanda varacak.

Son gece nöbeti bitti ve hepimiz uyuyarak mağarada uzanmışız.

Biri yukarı geliyor! Şüpheli bir şey mi duydu? Uzanmıyor. Pineklemiyor. Başını yine kaldırıyor. Dikkat! Diğerlerini uyandırın!

Sıvışmak için çok geç.

Nefesimiz sıklaşıyor. Yüz adım mesafede ayak tepinmesi. Kürtleri görüyoruz, kısık sesler duyuyoruz, katırları görüyoruz.

Büyük yuvarlak şeyler hayvanlara yükleniyor. Hayvanlar membaya götürülüyor. Sonra uzanıyorlar ve adamlar kendi kendileri için gölgeli bir yer arıyor. Mağaraya doğru geliyorlar. Orada birini bulmaya korkuyorlar. Dost mu düşman mı olduklarını bilmiyorlar...

Yaklaşıyorlar, tüfekleri tetikte arka arkaya. "Selam" veriyorlar ve Remzi yine ne yaptığını biliyor.

Nasıl yapabiliyorsa kendinden olağanüstü emin. gülerlek

onları çaya davet ediyor. Bu, karşılıklı dostça davranmayı getiriyor.

Her iki parti başkalarının buraya, bu ıssız bölgeye ve bunun yanında özellikle de bu büsbütün uzak yere nasıl geldikleri büyük merakla öğrenilebilir.

Remzi sohbet ediyor ve eylemenin yasasına sahip. Bir buluşmaya yol veremediğimizi (içerde saklanabilmek için mağara derin değildi) anladıktan sonra planını bir Doğulunun hoşuna gittiği iki şey "para" ve "dostluk" üstüne kuruyor.

Başkasına aldırmayan kaba açıklık bazen en iyi silahtır. Özellikle anne tarafından (ağa kızından) gelen aşiret mensuplarının sözkonusu olduğunu anladıktan sonra bu Remzi'ye burada uygunmuş gibi görünüyor.

Bu nedenle bu hiçbir haini belli etmiyor. Buna ek olarak en ideal kaçış yeri olarak amaçladığımız yüksek dağ bölgesinde bu aşiret oturuyor.

Yeteri kadar para yok! Altın parayı hâlâ yanımızda bulmuyorlardık ki bunu kazanmak şimdiden eşkiya liderine uygunmuş gibi görünüyor.

Sadece önceden ödeyemiyoruz aksine parayı belirli anlaşmalar içinde alınabilir bir ara yer kurmak zorundayız.

Para yeterli olduğu sürece güvenlikteyiz -ya sonra? Bu arada insanların dostluğunu kazanmayı başarmamız gerektiğinden korkmuyorduk; ama sadece bu değil ki. Ülkede hazırlanan tüm planı şimdi gerçekleştirmek için pek çok yeni cihaz, silah ve cephane alacağız.

Remzi'nin gözlemediği gibi birçok düşünce, birçok olanak aklımdan geçiyor ki o kim olduğumuzu, nerden geldiğimizi ve ne istediğimizi, her şeyi söylüyor ama şu anda tüm sempati-zanlar sayesinde kesintisiz kazanır.

Kürt olmadığımız katiiyen söylenemez çünkü bize cevaplamadığımız bin bir şey soruluyor.

"Konuklar"ımız da hazırlanıyor ve büyük miktarda tütünü gizli yollardan gümrüksüz olarak şehre "ucuz" sevkedilen bir kaçakçı çetesi olduklarını itiraf ediyorlar.

Bu insanların sığınakta olduğumuz ve daha yüksek dağlara

gitmek istediğimiz anda insanlardan uzak gizli yolları aynı şekilde kullanmalarına sevinmeli miyiz?

Çete başı iki gün içinde buradan tekrar geçeceğine ve sonra yukarıya dağlara birlikte gideceğimize söz veriyor. Sadece Erbil'de kendi eşyalarını indirip sonra acele geri dönmek istiyormuş. Ayrıca köyü yukarda ve bizim için ideal. Orada mutlak güvenlikte olup ona ve kayıtsız itaat eden arkadaşlarına koşulsuz güvenebilirmişiz.

Şimdi acele rica ediliyor ve bunun için seçilen arkadaşımızı Türkiye'ye götürmesi gereken adam bugün ya da yarın burada olmalıydı. Onu gelişigüzel burada geride bırakmak istemiyorduk.

Remzi, tekrar bizzat Erbil'e kahveciye giderek fedakarlığa hazır olduğunu bildirdi. Ertesi gün net bilgiyle geri gelecek.

Kaçakçı çetesi önceden gelirse onlarla gitmeliydik, o sonra arkamızdan gelecekmış.

Öneri mantıklıydı ve Remzi öğleden önce çıktı. Onun için herhangi bir tehlike yoktu, çünkü Kürtçe konuşuyordu ve havadan inmiş Almanlar arasında bir orijinal Kürdün olabileceğini pek az insan hesaba katardı.

Genelde Kürtler dağlarını terk etmez. Orada kendilerini evlerinde ve emin hissederler. Kürdistan sınırında oturan ve uygarlıkla teması olan bir Kürt şeyhinin, oğlunu daha yüksek bir okul için Bağdat'a -ya da Remzi'nin durumunda olduğu gibi Beyrut'a veya İstanbul'a üniversiteye göndermesi belki ilk defa oluyor.

Çoğunlukla bu insanlar eğitimlerini tamamladıktan sonra baba evine geri dönüyor. Köylerini aşmıyorlarmış gibi hareket ediyorlar: Beyrut'ta uzun süre çatal bıçaklı "seçkin tür"den yemişler. Eve döndüklerinde bu resmi aletlerden vazgeçebilmekten mutludurlar.

Remzi, bir yıl önce yurtdışına resmi seyahat etmiş ve şu anda resmi seyahat etmemiş olduğu için ülkede kendini açıkça gösteremiyordu.

Herkes ne zaman ve nasıl geri döndüğüne hayret ederdi ve iyi organize edilmiş kayıt sisteminde bir şeyin doğru olmadığı hemen tespit edilirdi.

Ama yolda sadece Remzi'nin sahip olduğu basit bir kimliğe ihtiyaç duyulduğu için hiçbir tehlike olmazdı.

Böylece gitti ve o an hangi facianın gelip çatacağını bilmiyordu. Daha sonra tekrar çok değişik koşullar altında görüştük!

Ama burada şimdiden söylemek istiyorum ki Remzi tüm kötü durumlarda bize sadık kaldı. O, sağlam, dayanıklı doğa insanının tahammül etmesi gereken ruhsal, bedensel acıların etkileri, hatta bunun için kendi aklını bile kurban etmesi gerekirdi.

B e n bu şanssızlıkta suçlu değil miydim? Onun Almanya'ya gelmesini sağlayan b e n değil miydim? O, b e n i m tarafından birlikte gitmek için kandırılmadı mı? Ona ülkesinin özgürlüğü için söz veren b e n değil miydim?

Bir yıl sonra onunla tekrar görüşmekten korkuyordum. Kötü vicdanım bana diyordu ki: Remzi, bir kaplan gibi gırtlığına sarılarak seni boğacak ve ona hiçbir şey olmayacak. Sadece kaderin adil cezası yaşanmış olacak. Fakat beni uyuz bir köpek gibi sathice (ölmeden toprağa) gömecekler.

"I'm sorry, Remzi!" derdim onu gördüğüm zaman; "üzgünüm!" Ve o âlicenap, dostça, tanrıyla ve dünyayla dengeli cevapları:

"Nevermind, Komutanım, nevermind!"

"Zararı yok düşünme, unut onu!"

Gözlerimde yaşlar çoğalıyor ve orada sadık olmaktan şaşır-
mış duruyordum. O beni utandırmak istemiyordu, görmüyor-
muş gibi yapıyordu.

Yakalanma

Remzi yoldaydı. Küçük evdeki aileden bir şey rica etmeden çıkmadı. Onlar bize bugün tekrar büyük zahmetlerimizi belediklerinden, kafadan ayaklara kadar yıkanıp ayaklardaki yaraları temizleyebilmemiz için büyük bir kazan ısıtmak istiyor.

İlkel bir şey olsa da müthiş ferahlatıcı olan banyomuzu bitirmiştik ve sığınağımıza dönmeden önce bir bardak çaya oturmuştuk.

O an bekçimiz birden içeriye girip bağıyor, hareketler yaparak ortadan kaybolmayı işaret ediyor. Sadece bir kelime anlıyoruz ve bu bize yetiyor: P o l i s ! P o l i s !

Hiç kimseyi görmüyorduk, alelacele büyük bir hasır otu arazisine koşarak hızla görünmemek için saklanıyoruz. Mağarada bize ait hiçbir şey kalmamıştı. Az sayıda değersiz eşyamızı birlikte götürdük. Varoluşumuzu gösteren ilk belirtiler yoktu.

Muhakkak o günlerde polis ve askerin bizden dolayı yapılan birçok kontrolü sözkonusuydu.

Hasır otunu iyice taramayacaklar, orada tüm alanda çok işleri olacak. Devamlı çekecekler ve yine korkacağız.

On beş dakika içinde geçip gitmiş olacaklar; zaman bizim için tümüyle durdu. Orada ayak takırtıları ve sesler duyuyoruz. Büzülüyorum, toprağın altına seve seve gömülmek istiyorum...

At tepinmeleri ve sesler duruyor; ordalar. Biri hasır otunun ortasından atla geçiyor; önümden geçiyor, hasır otunu hışırdatarak geçtiğini duyuyorum.

İnişten sonra kendimi vurmak istediğim zamanki gibi hissediyorum. Ya da dua ettiğim uçağın içinde olduğu gibi.

Terin tüm vücudumda nasıl başgösterdiğini, nasıl titremeye başladığımı ve duraksadığımı seziyorum.

Nihayet darağacındaki yakın ölüm şaka değil. Kaderin şimdi her şeyi kendi akışına bıraktığını ve olayın hareketli akışının bizi içine çektiğini biliyorum, korkunç ölüm, sonsuz ölüme sürükleniyoruz...

Rahat oluyorum ve kadere evet diyorum. Sonra uçakta olduğu gibi ellerimi kavuşturarak dua ediyorum: "Tut elimi ve yol göster bana. Eğer başarıya doğru değilse o zaman mezara ama lütfen yol göster bana!"

Bu duada bir bağıış duydum: "Come out! We are shooting!" Dışarı çıkın yoksa ateş ederiz!

Ve tanrıya elimi verdiğim, ondan rehberliğini istediğim aynı anda...

K e s i n k a r a r a v a r ı l d ı .

Arkadaşlarımdan biri çıkarılmıştı. Bu benim için onun son hizmette bulunması anlamına geliyordu. Üçüncü arkadaş gibi eller yukarda, ben de aynı şekilde teslim oluyorum.

Kuşatılmışız. Etrafımızdaki üniformalı polisler uzaktan nişan almış duruyor. Burada Almanlardan gelebilecek şeylere karşı ölüm korkusu duydukları görülüyor. Almanların her şeyi yaptığını yaşadıkları savaştan biliyorlar...

Aramıza giriyorlar ve diz çökmeliyiz. Ne rezalet, ne ayıp! Bir insan, bir asker, bir subay için bu ne küçük düşürme.

Biri ellerimizi arkaya bağlamakla görevliydi. İlk yakalananlara da bunu yapıyordu.

Bağırıyorum: İngilizce söylüyorum: "Yaptığınız şey sakıncalı! Bizi zincirlerle bağlayamazsınız! Biz Alman subaylarız! Fırar ettik biz! Subay olduğumuzu bilmiyorsunuz! Üniformalarımızı çoktan bulmadınız mı?"

Bağırduğım sırada adam ellerimi bağlamaya çabalıyordu.

Öldürün ama bağlamayın!

Zinciri alıyorum ve ortalık ciddileşmeden bağırıyorum.

Bölüğü idare eden polis İngilizce anlıyormuş gibi görünüyor ve bağlanmamızın doğru olup olmadığından emin değil.

İzinsizce yine direyerek yaşamımızın son anında özgürlük duygusunu almaya çalıştık. Gururlu, yenilmemiş, alaycı bir biçimde gülerек orada duruyor ve nakledilmeyi bekliyoruz."

Iraklı polis şefi mutluluktan neşeli görünüyor ki o tüm ülkede aranan Almanları yakalamış olan kişiydi. Beygiri üzerinde göğsünü germiş, gururlu zafer duygusu içinde, yakaladıklarına dürüst davranmaya çabalıyordu.

O en yüksek yerden takdir ve belki de bir madalya alacak ama muhakkak ortaya konulmuş hafiye ücreti alacak ve bu en büyük mutluluktur. Para, çok para.

Birkaç ay sonra ceza olarak rütbesini alacaklar ve sıradan bir adam olacak, bunu bugün henüz bilmiyor. Gurur ve onu onurlandıran bakışla, ki onu hiçe sayarak, kendisini ve grubunu getirmiş olan adamın yanından atla geçiyor: K a ç a k ç ı ç e t e s i n d e n o l a n ā d a m ı n . . .

Kılavuzun kendisi değil ama çetede tanınmayan biri.

Muhakkak bu adamlar hakkımızda bir sürü öykünün anladığı şehre gelmişti.

O zaman muhakkak bizim için kararlaştırılan yüksek kelle parasını duydu: Adam başına 250 pound olmuş olmalı, tüm dört adam için 1000 pound ediyor; bu 10-20 bin mark kadar eder...

Bunun için bizim tarafımızdan ödenen yemek parasından seve seve vazgeçilir.

Bunun için yüksek ve kutsal olan her şey seve seve kurban edilir: Dostluk, vaat, aşiret bağlılığı...

Para! Zenginlik! Hah hah ha! Çok para! Çok!

Birkaç saat sonra Erbil polis karakolunun bir odasında oturmuşuz.

Olabildiğince rahat olmamız için karyola kurulmuştu. İyi yemek geldi. Sonra Kürt sakallarımızı tıraş ederek bizi tekrar Avrupa uygarlığının ilk adımına geri götüren bir berber getirildi. Bunun dışında hâlâ Kürt kıyafetimiz üstümüzdeydi.

Buna dayanılabilirli ama Remzi'nin kaderi üzerine belirsizlik bize saatlerce daha çok acı veriyordu. Tuhaf olan şey birinin daha eksik olduğu bilinmesine karşın "dördüncü adam"ın bize sorulmamasıydı.

Onu çoktan yakalamışlar mıydı?

Eylemlerinin doğruluğundan böyle emin midirler?

Yemeği beğenen kişi her an alınabildiğini biliyorsa hayattan ölüme geçmek için ne güzel söyler.

Polisler özveriliydi. Tommy'lere* verilmeden önce bize kalan zamanı hoş yapmak için her şeyi yaptılar. Hangi kadere göğüs gereceğimizi yeterince iyi biliyorlardı. Bu insanların bir kısmı Kürttü ve onlar bize değer veriyordu.

Kürdistan'ı özgürleştirmek istediğimizi de biliyorlardı.

Akşamleyin hacetimi yapmak için karakolun başka bölümüne götürüldüğümde bana eşlik eden nöbetçi yolda beni kucakladı, göğü göstererek şahit olarak Allah'a seslendi ve o sırada ülkedeki iktidarı elinde tutan İngilize ihanet etti.

* İngiliz ordusundaki ere verilen ad [-ç.n.]

Birkaç saat daha birlikte geçirmekten dolayı aşırı neşeliydik, çünkü farklı ifadeyle anlaşsaksak karışık bir sorgu olabilir ve bu, ıstıraplı zamanı sadece gereksiz uzatacak.

Buna rağmen hangi insan hâlâ nefes aldığı sürece yaşamına kaybetmiş gözüyle bakar? Ve artık çare olmasa da ve insan boynu ipe bağlanmış darağacında durduğunda yine de bir mucize bekler. İstek, düşüncenin babasıdır.

Bizde de böyledir. Yanlış indirildiğimizi ve Irak'la hiçbir problemimizin olmadığını birlikte ifade etmek istedik. Görevimiz Kürdistan'ın İran bölümü için geçerliydi. O halde İran! Biz sadece o ülkeye göndermeli. Irak'a indiğimizi tespit ettikten sonra tüm teçhizatımızı bırakıp kaçmayı seçtik.

O sırada sorgunun infaz olabileceği tahmin edildi ve önceden yapmak istediğimiz ifadeleri birlikte uydurduk.

Sonraki gün! Ertesi gün! Kapı kuvvetle çekilerek açıldı! Kısa bir zaman, sonra yarı karanlık odamıza atılıyor: R e m z i !

İniltinin resmini hayatım boyunca hiç unutmayacağım. Remzi, soylu çocuğu, özgür bir insan, gururlu ve kendine güvenen... Çok yorgun, çökmüş, yanan kırmızı gözlerle ve yara bere içinde varıyor.

Remzi! Remzi! Sana ne yaptılar?!

Gözleri birinden diğerine gidiyor. Acı çekerek inliyor. Sonra yere yığılıyor. Ama yine burada: Arkadaşlar, arkadaşların arasında! Tüm cesur planlarla özgürlük içinde olduğu gibi şimdi de en acı, en ümitsiz, en şanssız durum.

Remzi! Sen iyi insan! Sen sadık insan! En azından kader sen de en esirgenmiş kalsaydı. Burada ne kaybettin? Bizimle ne ilgin var?

Hızlı söylemesi gerekiyormuş gibi acele bildiriyor. Her yerde kovalanarak son anda yaklanmış gibi...

"Erbil'e hemen hemen varmışım, o sırada ansızın bitkin düştüm. Bunun dışında etrafımda büyük bir tehlike varmış gibi geliyordu.

"Her ne kadar şüpheli hiçbir şey görmemiş olsam da her yerde kötü gözler bana bakıyormuş gibi bir hisse kapıldım.

"Geceyi bir çalılığın içinde saklanarak geçirdim. Yakından

bir yol geçiyordu; tüm gece huzursuz bir sağa sola gidip geldim. Tüm güçlüklerin üzerinde dolambaçlı yolda tökezleyerek sonunda tanıdığınız kuzenime gittim. Beni bulmak için büyük bir operasyonun başlamış olduğunu bildirdi. Onun yanında kalamazdım, çünkü her an polis gelebilirdi. Hayatımı seve seve benim için verir, kendimi saklamak için yaşlı amcama gitmemin muhakkak en mantıklısı olacağını söyledi.

“Kaçmaya devam ettim ve beni çok seven amcama sonunda tanımaksızın gittim. Beni saklamasını ya da ne yapmam gerektiğini bana söylemesini diledim.

“Bana ne öğüt verdi? En kısa yoldan polise gitmeliymişim, çünkü dün sabahtan beri babam ve en büyük abim İngilizlerin direktifiyle polis tarafından tutuklanıp içeri atılmış. Ben yakalanana dek tutuklu kalacaklarım.

“Amcamın bu haberinin benim için nasıl bir darbe olduğunu sadece tahmin etmek için ve babanın Ebu'nun biz Doğulu- lar için ne anlama geldiğini biliyorsunuz, dostlar.

“Ebu! Efendi! Hapiste!

“Bundan dolayı alelacele polise gittim.

“Orada ruhen çökmüş, yara bere içinde önümüzde duruyordu...

“Ve onu hiçbir şeyle teselli edemedik...”

Bunun üstüne kısa bir süre sonra Musul'a getirildik. Hücre hapsi. Kaçış kıyafetimiz İngilizler tarafından alındı. Iraklı ilçe komutanı, bir general, bizi çağırdı. Bizden her şeyi duymak istiyordu. İran öyküsünü anlattık ve bundan memnun oldu. Bir başka sabah askerle birlikte dört İngiliz aracı gelip bizi Bağdat'a götürdü, sevketme tarzından ve gözetlemenin sıklığından ağır suçlu sayıldığımızı ve felaket dolu bir geleceğe doğru gittiğimizi anladık.

Bağdat. Cezaevi. Hücre hapsi. Orada birkaç gün, sonra Bağdat'ta bir evde, hızla özel cezaevine mahkum edilişimiz, yerli kavramlara göre bu ev bir villa.

Büyük odalar ve pencereler, tavanda büyük vantilatör ama hücre, dar parmaklıklar ve kapılarda kocaman çilingirler. Her zaman yaklaşımı fark ediyoruz, dikkatli arkadaşlar olsa da, ki

birkaç dakika ya da saat içinde asılmak isteniriz... Sen sevgili zaman! Nasıl da tüyler ürpertici-anıları iyi hatırlıyorum: Daha önce bir defasında Bağdat'tayken tutukluların nasıl yaşadığını ve çalıştığını görerek oradaki hapishaneyi de ziyaret etmeye davet edildim. Sonra bana ömür boyu mahkum olanlar ile ölüm mahkumları, ki elleri ve ayakları kelepçeyle bağlanmış, gösterildi.

Bu kurtuluşu olmayanların kapısının da öteye bakması gerektiği doğaldı. Bu küçük bir evdi. Kapı açılıyor ve ihtiyaç durumunda kaldıraç sapı sayesinde hızla aşağıya çevrilen bir çift taban/tuzak kapısında üstünde duruyoruz. Bunun üzerinde sıkı kancalı bir döşeme kirişi var. Duvarda sıraya göre, güzelce yarı düzine düzenlenmiş ince kalın sicim asılıdır; küçük insanların ince boyun ipinden ağır suçluların sağlam, dayanıklı ipine kadar Vuhh! Düşüncelerimi bırakıyorum; daima soğuk bir ürperme arkamdan sızıyor.

Yemek iyi. Bize konukevinin sahibi tarafından her gün bizzat getiriliyor.

Irak'ta görünürde "önemli" tutuklular olarak kabul ediliyoruz. Her ne kadar ben kendim hiç ama hiç önemli olmaktan bir şey almamış olsam da bundan şüphe etmiyorduk. Sadece yemek zamanı dışında çilingir bir defa çalar ve herhangi bir Iraklı, bir İngiliz subayı ya da bir sivil içeri girdiğinde suretim gerinerek vatanıma boçlu olduğum onurumu gösteriyorum.

Günler uzun, sıcaklık vantilatöre rağmen dayanılmaz. Basım zonklıyor ve düşünceler sürekli bir düşüncenin etrafında dolanıyor: **B u n a s ı l o l a b ı l d ı !**

Gece gündüz, çünkü uykuda sıcaklık yüzünden pek az düşünülebilir. Kitaplarla bu düşünceden kurtulmak olmuyor. Gece gündüz tüm soruların içinden şu soru beni sıkıyor: Bu nasıl olabildi ki sonunda yanlış indirildik? Evet, kaptan pilotla kesin uzlaşılan ve onun tarafında net görülüp gerçekleştirilen olarak görünmüş olan şeyle sonra olan şey arasında kesinlikle artık hiçbir bağlantı yoktu. Satanist bir ironi gizlenmiş olmalı ki anlaşılmiş olan tüm noktaların tam zıddı yerine getirildi.

Eski bir kural: İnsanlarla mesafeni geniş tut!
Aşağıya atılma: İnsanların arasına, bir köy üzerinde!
Özellikle Urmiye gölünün bir nehir kolundan 50-80 kilo-
metre uzaklıkta.

Tam olarak b i r n e h r i n ü z e r i n d e atlıyoruz.

Sadece d a ğ l a r a inmeli!

E n g e n i ş d ü z l ü k t e iniş.

Olabildiğince yakın, birlikte boy göstermemiz için yaklaşık
200 metreden atlamak!

Atlamamız gereken yükseklik iki bin metre olmalıydı ki bir-
birimizden uzaklaşabilelim.

Devam etmek istemiyorum, bu çekilebilir değil.

Bu düşünüp taşınmayı bırakmak istiyorum ama yine de
bundan kurtulamıyorum.

Sadece açık, belli bir neden bulursam memnun olurum ve
korkunç acı veren ama kışkırtıp kovalayan bu düşünüp taşın-
ma bir son bulurdu. Hiç kimseyi bulamıyorum ve kendime
böyle sık sık sorarsam... Onu bana iki yıl sonra bir İngiliz nö-
betçi söyleyene dek. Bu, Emmaus Manastırı'na girişti.

İKİNCİ KİTAP
MAADİ

Darağacında

O günlerin içinden bir sabah Iraklı polis şefinden, bir generalin, beni sorgulamak istediği haberini aldım. Bunu sesimi çıkarmadan hazmettim, derin düşünceye dalmamı barındıran şeyin sonunda gerçekleşmesi beni sevindirdi.

Generalin ismi neydi acaba?

Cevap ve benzim atıyor: Bir İngiliz. Beni ve bizi şimdi yok etmek isteyen bir gücün müdahale ettiğini seziyorum.

Ama tavır ve sert disiplin!

Geliyor. Sivil. İki Iraklı polisi birlikte getiriyor.

Şimdi başlayan bitmek bilmez soru ve cevap oyununu biri İngilizce diğeri Arapça kaydediyor.

Çaprazlama ateş. İlk gün beş, ertesi gün yedi saatlik sorgu. Iraklı polis şefi kendi ödevini iyi ve titiz yapıyor.

Sonra bitti ve yeni bir sorgu yapılmaksızın üç uzun hafta geçip gitti. Genç bir İngiliz subay birkaç defa gelerek benimle keyifli bir şeyler konuştu. Almancayı Viyana ağzıyla konuşuyor. Gözlerinde kötü, sinsî bir şey vardı.

Bir sabah erkenden Irak'ın bize karşı takındığı kibar üslup

birden bire bitti. İngiliz askerleri kasap kalfası gibi dangıl dungal içeri girdi, beni sürükleyerek bir arabaya attılar. Çok hızlı bir yolculuk. Nereye gidiliyor? Stop! Uçak motorları uğulduyor! Bir anda ne olduğunu anlamadan uçağın gövdesinde, ortada oturmuşum, sağda ve solda nöbetçiler var. Kapı kapatılıyor. Uçak gürleyerek havalanıyor.

Nereye gittiğimiz konusunda hiçbir kaniya sahip değilim ama durumun çok ciddileştiğini yeterince açık hissettim.

Güneş batıyor. O zaman kaçamak bir bakışla bir deniz sahilini boyunca batıya doğru ve şimdi de imar edilen bir yerin üzerinden geçildiğini tespit ediyorum. Şehrin üzerinde büyük bir dönemeç; aşağıda iyi tanınan üç nokta var:

Gize piramitleri.

O an yüzümdeki tüm renkler uçup gitmiş olmalı; İngiliz Orta Doğu ana qarargahı olduğunu anladığım an! Şimdi korkunç bir sorguya girilerek sonumuz gelecek. İngiliz birlikleri karşıt durumdaki Almanlar tarafından kurşuna dizildikleri için son gelmeli.

Ah, keşke yakalandıktan sonra hemen "öldürülseydim", o zaman bu cehennemi yaşamak zorunda olmazdım.

Kahire'den dışarı uzak bir yerde iniyoruz; sonra büyük bir kampa götürülüyorum, 20 kilometre olabilir. Barakalar, talim alanları ve yine bitmez tükenmez barakalar, orada burada dikenli teller.

Kapılar açılıp arkamdan kapanıyor. Aç. Kapat. Aç. Kapat. Orada kızgın güneşin altında duruyorum. Beklemek zorundayım. Zaten önceden susuzluktan kıvranıyordum. Şimdi kızartılıyorum. Bir yudum su rica ediyorum. Alaycı bir sırıtma.

Kürdistan'da bir atasözü var: "Su içtiği sırada bir yılan bile öldürülmez!" Böyle düşünüyor Doğulu. Nefret ettiğinde böyle düşünüyor Avrupalı! Kaldı ki bir Avrupalı sevebilir mi?

Sonra sorgu subayları gelerek yedi ayın soruşturmasına başlıyor.

Bu sorgu barakalarını çılgın adam çok iyi biliyor.

Bir yıl sonra güçlü, sağlıklı, neşeli arkadaşlarımı tekrar gördüğümde çok sevinmişim.

Aylar sonra ilk olarak "büyük hareket"tan diğerlerinin de Maadi'ye "soruşturma" ve "sorgu" için geldiğini öğrenmiş oldum.

Bu kitabı okuyan ve Afrika kolordusunda bulunmuş olan okurlar tutsak olarak "sorgu" için gitmişlerse "Maadi"yi bilirler.

Buna rağmen ona daha insafli davranılmış olabilir, basit bir asker ya da cephe subayı ne söyleyebilir. Yine de o korkulu, Şeytani söz "Maadi"yi artık hayatında hatırlamak istemiyor.

Bir "harekat"a, "birliğe" katılanlar en yüksek Alman makamına yerleştirilerek hoş olmayan zorlu bir şeyle daha yoğun meşgul ediliyordu.

O korkunç hücredeki "davranış"ımızdan sonra ne kadar sıklıkla sorgulandık.

Bunu tekrar ortaya koyamam. Bunun üzerine hiçbir şey tasarlanamaz. Ama birine çılginca atılan dayak tamamen tabii değildir. Dayak da vardı ama bu en ilkel olanıydı.

Etkilenme sadece en büyük ödlelerde sözkoşusudur.

Yankılanan tokatlar atılıyor ve her şeyi, her şeyi anlatıyorlar... Sadece daha çok dövülmemek için.

Ama dayak başkalarında sorgu uzmanlarının ulaşmak istediğinin tam zıddına sebep oluyor. Direniş! Ama şimdi doğru değil!

Hücrede bir sorgu subayının bana alaycı sırtmayla söylemiş olduğu ilk sözleri kelime kelime şöyleydi: "Rus GPU'nun sorgu metodlarını tümüyle biliyoruz!" - Hah hah ha!

Sonra tam sırası gelmişken ortaya müthiş yavaşça bir sesle dedi ki: "Ah, Susanna, hayat gerçekten ne kadar güzel."

Bunun üstüne göz kapakları yarı aralık bir şey söylemedi artık. Doğru olanı yapmıştı.

Ne kadar akıllıca uydurulmuş; yapabilmenize karşı tamamen saygı, ama benim için ne kadar kötü! Bu -tabiri caizsesırrı çoktan biliyorsanız daha başka neyi bilmiyorsunuz?

Bu acil durum şifresiyle Hansel'le bağlantı kurduysanız, nasıl? İstedikleri şeyleri bu biçimde ondan öğrenebilirler.

Evet, tüm grubu malzeme dahil ardından getirtebilirler... Bu uydurulamaz...

Soruşturma gerçi Şeytani bir bilimdir, ama öğrenilebilirdir.

Sadece yetecek kadar yöntem öğrenmiş olmak gerekir. Binlerce olanaktan hangisini şu anda burada özel durumda uygulamaya ilişkin kesin bir görüşe sahip olmak gerekir, o zaman hemen hedefe varılır. Başka durumda biri diğerine göre sabit uygulanır. Bu sadece bir tutsak. Bir nesne.

Büyük, küçük, kalın mı, ince mi, saf mı, akıllı mı; herkes, herkes! Kendi sorgu hücrelerinde ustasını bulur. Herkes delirtilebilir. Herkes! Olana kadar deniyor. Bir soylu gibi davranılıp ağırlanır. İstedığı her şeyi alır. Sonra ona diğer tutsaklar gibi tam da pis köpek gibi davranılır. Diğer öyle bir kıt beslenmeye koyuldu ki, fiziki gücünü hemen kaybetti.

Haftalarca, aylarca süren karanlık direngen tutsaklar için aranılan çaredir. Ya da: Bir gece hücre kapısı açılıyor. Uyku-
dan uyandırılan tutsak bağlı olarak bir arabaya atılıyor. Dayak, yumruk. Lanet yolculuk, çöle doğru. Sessizleşerek. İndiriliyor: "Stay there!" Oraya koyuyorlar, direğe. İnfaz komandosu dizi-
liyor. Emir! Bunun yanında elde saat bir subay duruyor.

"İki dakika içinde infaz ediliyorlar";

Sessizlik.

"Bir şey ifade etmek zorundaysalar..."

Sessizlik.

"Bir dakika daha -40 saniye -30-20..."

Tüfekler hazır durumuna getiriliyor. "

Artık söyleyecek hiçbir şeyleri yok. Tamam.

- Sizin iyiliğinizi istiyorum. Yaşamınız belki daha -

On saniye -beş-dikkat! Ffff....

Sen aptal domuz, orada durarak bir kahramanın ölebileceğini zannediyorsun! Hayır, dostum sana daha ne yapacağımız konusunda kaniya varmak için bu bir örnekti. Ve dayakla, yumruklarla küfürlerle hücreye geri dönülüyor.

Biri orada sırrı biliyor. Bunu hiçbir zaman ifşa etmek istemiyor. Bunun üzerine kimseyle konuşmadı. Sorgulanıyor, sorgulanıyor. Bu sır bir gün onun yüzüne vuruluyor. Adam yıkılıyor. Direnci kırılmış. Eğer sorguyu yapanlar onun kimseye söylemediği şeyi çözseler işkencenin bitmesi için her şeyi he-

men severek ortaya çıkarılır. Ve bu nasıl olabilirdi? Barış zamanında sirkte gösteride ortaya çıkan, fikri gözlerinden okumanın, hipnoz ve benzeri şeylerin sanatını gösteren yeteri kadar dikkat çeken insanlar yok mu? Şimdi onlar burada savaşta göreve atılıyor. Akşam yemeğine bir uyku ilacı. Ve adama istenilen şey yapılabilir. Ve sabah hiçbir şeyi bilmeyecektir. Soruları uykuda dizginsiz cevapladı.

Ya sonra: Bir insana istediğini yaptırabilen kimyasal maddeler yok mu?

Ya da: Sorgu hücresinin penceresinde büyük, parlak, siyah bir kedi oturmuş. Ne tesadüfse. Ama ne akıllıca hesap ediliyor. Kaç kişi direnişinden vazgeçiyor -sadece kuruntudan: Sorgunun başlamasına doğru "siyah bir kedi", bu başarmamalı!

"Hücre casusları" tutsağın düşüşüne neden olmak için hâlâ en iyi araçlardan biridir. Kendi alanlarının iki ustası, onları da gördüm.

Yırtık, pis kokan, kirli suçlu kıyafetim içinde hücremde uzandım. Yenilecek pek az şey var. Perhiz! Açlık! Açlık!

İntihar imkansız. Her şey arıtılarak inceden inceye işlenmiş.

Üzerime aralıksız bir sorgu çöktüğü zaman olduğu gibi "görme ve duymayı" kaybettim.

Aklımı kaybetmeye yakındım. Her şeyden önce doğru şeyleri katıyyen söylemek istemedim. Bunun yanında hiç mümkün görmediğim gibi İngilizler beni şaşırtmak için Genel Kurmayımızdan çok şey öğrenmiş olduklarını bana gösterdiler. Bu nasıl olanaklıydı, diye daima kendi kendime soruyordum. Bu insanlar hakkımızda bu kadar şeyi nasıl bilebiliyor? Bu uygun şeylerle olamaz.

İfadeleri gizlemeye çabalıyordum. Bunun dışında tüm ifadeleri olabildiğince daha uzun sürdürmek istiyordum. Her gün bir kazanç diye düşünüyordum.

Haftalarca, ağır çaprazlama sorgulamaya rağmen başardım. Bana hep daha çok orada burada yalan söylediğim gösterilerek gerçek olaylar yüzüme vuruluyordu.

Yine de çok önemli şeylerde bahaneler bulabiliyordum. Tüm şartlar altında saklamak istediğim sırları hâlâ söylememiştim.

Daha sonra savaş mahkemesine çıkararak ölümle cezalandırıldım.

Karar verilmişti. Bana uygun olmalı. Değerli ölüme bu korkunç sorgulardan daha çok katlanırım! Yalnız kafa üzerine çekilen siyah takke darağacına gitmeden önce benim için oldukça iğrençti...

O anda hâlâ düşünüyorum, yönetici sorgu subayı ileriye adım attığında dedi ki: "Şimdiden sizi ölü olarak görüyoruz ama sizden her şey alındığında asılacaksınız; seni pis Alman domuzu!"

"Şimdi başka sorgu yöntemleri düzenliyoruz, bunda kendine güvenebilirsin!"

Sonra tekrar hücreme marş marş halinde dövülüp atılıyorum.

Adam haklıydı: Sorgular şimdiye kadar çocuk oyunuydu.

Sorgular katlanılmaz olduğunda kendimi artık yaşam olmayan yaşamımdan kurtarma yolunu buldum.

Bunun dışında şimdi sözü edilen sırları kaçınılmaz olarak söylemek zorunda olduğum noktaya yakınıyorum. Değerli ölüm! Artık sorgu olmayacak! Söylemek istemediğim şeyi söylemek zorunda değilim!

Bir sonraki sorgu için alınmadan önce her şey bitmiş olmalı. Olduğu gibi ölmek gerekiyor ki o zaman önemli şeyleri söylemiş olmaksızın hemen şimdi.

Onu yapmalı mıyım? Yoksa yapmamalı mıyım?

İki üç saniyeye kadar tüm acı ve keder son bulacak. O zaman özgür olacağım!

Ama buna rağmen insan, yaşamına bizzat kendisi son veremez!? Ya da bu durumda onu yapmak zorunda mıyım?

Asker adımlarını duyuyorum... Hücremin kapısına yaklaşıyorlar.

Muhakkak tekrar sorguya çekilmeliyim! Öyleyse her şey bitmeli...

Evet -Hayır -Evet -Hayır! Yıldırım hızıyla içimden böyle geçiyor. Sağa sola.

Sert yatağımın üstünde yıkılarak oturmuş, can çekişiyorum.

Ah, sadece bir an tamamen rahat olabilseydim! Bir an için rahat bir düşünme imkanı için neler verirdim!

Ama düşünceler kafamdan çok hızlı geçti ve bir şahsiyet, bir insan olan ben, çözülmeye başlıyorum.

Orada oturmuşum şimdi. Bir kere daha dua edemedim. Bu sadece yoldan uzaklaşmış olan birinin yorgun desteği ve boğuk inlemesiydi. Kesinlikle orada değildi o! Benim için orda değildi!

Bir imge ateşli fantazilerimin içine düştü. Bir kadın imgesi. Dur! Dur! Dur dur orda! Lütfen gitme! Yanımda kimse yok. Öyle yalnızım ki. İntihar edeceğim. Yalnızım ben böyle. Acıdan, korkudan ağlıyorum...

"Bırakma beni!" diye sesleniyorum. "Bırakma beni!" diye tekrar ve tekrar sesleniyorum: "Bırakma beni!"

Oracıkta gülümseyerek huzurlu, uslu, dostça duruyordu. Ah öyle dostça ki! O, o kadın. Eşim! Güzel, sevgili eşim!

Yukarı doğru atılıyorum. Dışarıda yine asker çizmeleri tepiniyor. Kapımın önünde duruyorlar. Tüfek dipçikleri oturtuluyor:

Az sonra sürgü çekiliyor. Öyle acıyordu ki, o zaman: "*Come on bloody bastard!*" ve yine iki asker arasında yumruklarla darbeler arasında, sorgu barakasına doğru avlunun üstünden sürükleniyorum...

Hayır, bitişiktekiydi. Çok ağlayıp bağırılmış olan zavallı köpek orada, yukarıdaydı.

Dışarıda sık sık olduğu gibi yine çınılıyor. Orada ölmesi gereken kim?

Bir sonraki ben mi olacağım?

Fakat hayır, asılarak idama mahkum edildim. Öyleyse kurşuna dizilmiyorum. Beni korkutan takke, iğrenç takke.. Bundan kurtulabilsem.

Sadece takkesiz ölebilsen. Son nefesime dek mavi gökyüzünü ve güneşi görmek istiyorum.

Sevgili eşimin resmi bir tanrı armağanıydı. Şimdi yine kayboldu. Sükunetin parıltısı kaldı, küçük bir huzur yeri. Ve bunun üstüne kendimi sıkı tutuyorum.

Huzurlu düşünüp taşınıyordum, nihayet huzurlu düşünebiliyordum. Çabuk yapmalı. Ne yapmalıydım?

Gelecek sorguya artık katlanmayarak önceden hayatıpu sonlandırmaya karar vermiştim...

Ama şimdi hücreme umutsuzluğumu çözmeye başlamış olan küçük, sıcak gün ışığı girmişti.

Ve bu gün ışığı ödev demektir!

Eş, çocuk, aile, yaşamak için yükümlülük gerektirir.

Görevlerimin çokluğu beklemiyor mu?

Binlerce şeyi yanlış ve kötü yapmadım mı? Ne kadar iyi şeyi ihmal ettim! Ne kadar kötü şey yaptım!

Ah, sen, sevgili Tanrı olmana rağmen... Benim için şimdi tümüyle fark etmez. Senden sadece şunu diliyorum: Yaşamımın bu en derin saatinde duy beni!

O zaman sevgine ve merhametine sesleniyorum. Onlar yaşamımda yanlış yaptığım her şeyi affedecekler.

Ama eğer bana yine yaşamak için bir şans vermen mümkünse o zaman bunu içten diliyorum.

Bak, burada bir şeyi daha telafi etmek istiyorum ve yanlış eylediğim yerde daha iyi bir şey yapmak istiyorum. Kaldı ki bendeki böyle bir süprüntü dolgunluğudur. Onu düzene koyup, onun yerine daha iyi bir şey koymak için yıllara, on yıllara sahip olmalıyım: Yanındaki insana sevgi, buyruklarını yerine getirme, kulu olma. Yavaş, ama sıkı karar vermiş olarak kalktım. Üstünde sadece büyük, güçlü benliğimde kurulmuş sınır tanımayan planlarım sayesinde geldiğim yola devam edeceğim. Onu sona erdireceğim.

Ama artık kendi gücümle bizzat gitmiyorum. Kendimi teslim ediyorum ve yaşamım ait olmanın bilincinde. Beni yaratmış olan sen, Tanrı, istediğinde yaşamımı alabilecek güçtesin.

Ve senin bu isteğine müdahale etmiyorum artık. Ama beni bağışlamayı senden diliyorum ki uzun zaman boyunca sensiz yolumda gittim. Tut elimi ve yol göster bana!

Bu düşünmede henüz çok yeniyim ama Tanrı'yı bulmak için bu sancılı yolu geçmem gerektiğini şimdiden seziyorum. Ona kalpten o kadar çok teşekkür edeceğim ki beni bir tarafa

atmayarak kendi yolumda gitmeye izin verdiğini değil aksine -darağacına kadar- beni yolundan dönmüş egoistlerin içinden almış olana dek sorularla sıktı.

Her şeyi ondan almak istiyorum. O, bunu iyi yapacak.

O zaman Tanrının ne kadar bilgece ve güçlü bir şekilde müdahale ettiğini çok, çok sonra anladım.

Üç buçuk yıl sonra Kahire'de eşimden aldığım ilk mektuplardan birinde şunlar yazılıydı: "Gün be gün ne olduğunu yaz bana! Babamla ormanın içinde gezintiye çıktım. O sırada bir keresinde havadan üzerime anlamadığım güçlü bir yığışma nüfuz etti ve çok açık sesini duydum ama ıstırap çeken ve yardım arayan bir şekilde: 'Bırakma beni! Bırakma beni!' Ve öyle iyi yapabildim, seni bırakmadım! Yığışma geçtiğinde öyle güçten düştüm ki yerde uzanmak zorunda kalarak bitkin uykuya daldım. Oradaki sert orman toprağı üstünde saatlerce uyudum. Sonra babama şana korkunç bir şeyin olabileceğini, ki muhtemelen öldüğünü söyledim."

Haklıydı, öldüm: Tanrı'sız, bencil olan ben öldü. Ve o andan beri sürekli Tanrı'nın onurlu kulu ve kölesi olmaya çalışıyorum.

Sorgular tüm baskı, şiddet ve gizliliğiyle devam ediyordu.. Ama bu bende şimdi umutsuzluğa düşürmeyen belirsiz bir şeydi. Bir güç. Bir güven. Bir harmoni. Bir denge.

Sorgu subayları bunu yavaş yavaş farketmiş olmalı. (Soruşturmayı yapanlardan biri beni Bağdat'ta ziyaret etmiş olan Viyana ağzıyla konuşan subaydı.) Bana artık dokunamıyorlardı.

Ama aynı zamanda çok az düşündüğüm taraftan bir destek benim için zararlı çıktı: Her iki hücre casusu çaresizlikten yardım etti. Gözönüne getirilebilir olan işini bilir iki delikanlıydı ve daha sonra birçok kez onların başarılı etkilerini duydum.

O sırada zavalı tutsak aylarca yalnız ve sınırları öyle yıpranmış ki hücreye bir başka tutsak atıldığında bu ona bir güç aşıliyordu. Her şey kötü gittiği için yakınarak ağlıyor; henüz ifade etmediği önemsiz bir şeyi itiraf edip öğüt diliyor. Güveniliyor. Buna rağmen aynı çamur çukurundadır. İfade ediliyor. Ve o zaman oldu.

Her iki tutsak yerleştirildiğinde tam olarak uyanıktım. Görevlerini hemen anladım. Buna rağmen belli ettirmedim. Aksine onlara yardımcı oluyorum.

Belli şeyler bulmak zorundaydılar; bunun yanında haftalarca aylarca sorguda ifade etmiş olduğum şeylerle onlara söylediğim şeylerin uyuşup uyuşmadığı tespit edilmeliydi.

Şimdi olabildiğince tıpatıp aynı şeyi anlatarak ifade ettiğime inanılmadığını, katiiyen bir şey söyleyemediğim yerde bana bitmek bilmez bir biçimde eziyet edildiğini, bunun üzerine üzgünmüştüm gibi, onlara derdimi döküyorum.Neydi başarı?

Sorgular ne kadar uzunsa o kadar çok gevşiyor. Şimdi "salt gerçekliği" ve "her şey"i ifade ettiğim kanısına sahiptiler.

Buna rağmen elbette aşırı titiz sorgularla artık kimse benden bir söz alamazdı. Onları tamamlamak zorundaydım.

Sevgili dostlar! İnsan öyle hemen çıldırmıyor! Bu yine de dörtten ikiye inseye insanın bunun için artık hiçbir şey söylemesi gerekmiyor.

Büyük harekattaki arkadaşlarımdan ikisi sorgularda gerçekten de çıldırmıştı.

Elbette İngilizler birçok araç ve yöntemlerle beni -gerektiği kadar- fiziki ve ruhsal olarak parçalamaya çabalıyordu.

Bu kavga aylarca, aynı zamanda her iki hücre casusunun çabalarıyla, beni "kandırmakla" geçti. Sonra azaldı ve küçük hücrede kalakaldım. Aylarca.

Ama bu hücre, içerisi sonsuzluk nuruyla aydınlanan küçük bir kiliseye döndü. O, ilk adımları atmam için, içinde Tanrı yolunda yeni doğmuş acemiliği ilkin öğrenmek zorunda olduğum bir papaz hücreğine dönüştü.

Benim için artık sıkıcı değildi. Kitaplara ihtiyaç duymuyordum. Düşüncelerim bana yeterdi ve en küçük yaratılana, kendisine güvenene bakan, her şeyi kuşatan yaratıcıya ve besleyene ilişkin inancım kök salıyordu.

Sorgular bittiğinde kabul etmeliydim ki bundan sonra infaz, yani asılma olacaktı. Hücre kapısı her açıldığında korkuyla sırıyordum.

Saatten saate, günden güne, aydan aya, ölümün o bekleşişi

..... Bu, kaderime razı olmaya rağmen özellikle benim gibi böyle bir acemiye sınırları yıpratıyor.

Bununla birlikte hiçbir şey olmadı.

Bağdat'ta

Akşamın birinde hücre kapısı şiddetle açılıyor; nöbetçi açık kapıda bekleyerek duruyor. Sonra bir subay gelerek giymem gereken sivil giysileri getiriyor.

Bu ne anlama geliyor acaba?

Şimdi daha mı?

Sorgu yerine doğru sürükleniyorum. Sonra bir arabayla Kahire'nin ve Maadi'nin içinden geçiliyor.

Nöbetçiler arasında uyuşuk gibi oturmuşum ve bana ne olacağını, nereye gitmem gerektiğini bilmiyorum.

Orada ışıklar ve insanlar bulunuyor. İnsanlar! "Kardeş" insanın nasıl görüldüğünü hemen hemen unuttum. İnsanları gördüğümde kaderime ilişkin eziyet ettiren belirsizliğe rağmen bu hayatımın en mutlu günlerinden biriydi.

"Daha iyi" bir hapishaneye giriyorum. Yemek alıyorum. Uzun zamandan sonra yine beyaz bir tabakta ve çatal bıçakla yemek yiyebiliyorum. Şimdiye kadar paslanmış tabaklarda kötü yemek alınıyordu.

Ertesi sabah yine havaalanına getiriliyorum ve belirsiz bir yöne doğru uçuyoruz...

Nihayet bir çöl meydanında inip bir saatlik yolculuktan sonra Bağdat'ı görüyorum. Bir Arap karakolunun önünde duruluyor ve Irak devletinin hükümet güçlerine iade ediliyor. Görünürde Irak beni "kendi" tutsağı olarak gösterip İngilizlere aşırı titiz bir sorgu için sadece ödünç olarak verdi ve bu sonunda Tommy'nin beni asamamış olmasının sebebiydi. Savaş hâlâ devam etmesine rağmen ölüm tehlikesinin Irak tarafında bittiğinin de hemen farkına varıyorum.

Bundan böyle "gözaltında" tutuluyoruz. Bu Bağdat'ın yeni inşa edilmiş Doğulu kavramlara göre sıradan bir evde yerleştirildiğimizi ifade ediyor.

Mısır'daki uzun tutsaklık döneminden sonra doyuncaya kadar yemek yiyebilmem en nefis şeydi. Hâlâ hücre hapsindeyim ve odam küçük. Arkadaşlarımla da burada olduğunu keşfediyorum. Birinin ruhsal bozukluğu yüzünden birarada olabildik, ama sağlıklı olanlar için büyük bir sorumluluk. Remzi eksik.

Onu son defa ne zaman görmüştüm? Maadi'de sorgu yerindeydi. İçinde önemli tutsakların gidip gelebildiği iki yer, çuval bezi sayesinde birbirinden öyle ayrılmışlar ki biri diğerini göremezdi. Ama gün ışığı çuvalın üstüne geldiğinde yerin diğer bölümü açık aydınlanıyor. O sırada çökmüş bir insanın kaplumbağa hızında aşağı yukarı gittiğini görüyordum; basit ve tamamen ince kollarıyla çökmüş... kar gibi beyaz olması onun aylarca hücrede yemek yediğinin göstergesidir.

Zavallı insani döküntü dönüp bana yaklaşıyor. Bir dehşet çığılığı kopmuyor benden: Remzi! Sen zavallı adam! Sana ne yaptılar... Anlayarak gözyaşlarıma hakim olamıyorum. Allah olarak adlandırdığın iyi Tanrı kutsasın seni ve içinde bulunduğun bu korkunç durumdan kurtarsın. Sorgu zihnini bulanırmıştı.

Bağdat'a varışımızdan birkaç hafta sonra nöbetçi bana şimdi Remzi'nin de burada olduğunu söyledi. Odasında yalnızmış. Aynı zamanda öğrendim ki Alman arkadaşım, hasta olan, tedavi için gönderilmiş. Sen değerli zaman! Doğu Avrupa değil ve şu anda tedavi öyle zorlu bir şeydir ki oradaki bir doktorun katıyken yapamayacağına inanıyorum. Ona orada sadece daha çok zarar verilebilir. Daha önceden durumu düzeltmeye katkıda bulunacağıma inanıyordum. Ama o arkadaşına ne olduğu hakkında hiçbir bilgi verilmiyor bana.

Böylece açlık grevine başlıyorum, ama kesin olarak ne yiyecek ne de içecek alıyorum.

Bir Doğulu bunu kullanamaz; bu karşısında çaresiz kalacağı bir silahtır. Nöbetçi polis memuru benden grevi bırakmamı rica ediyor. Arkadaş şimdi en iyi tedavideymiş.

Ona götürülmeyi talep ediyorum, nihayet bana ertesi gün için söz verildi.

Ama bir Doğulunun sözünün değeri maalesef sık sık yoktur. Bu yargıda hiç şüphesiz çok açık onur kavramına sahip olan göçebe ve benzer aşiretleri dışarda bırakmalıyım.

Sabahtan akşama, bir günden bir başka güne bana söz verildi. Bu arada diğer arkadaşlarla gündüzleyin birlikte olabileceğim izni gelmişti. Bu nasıl bir yeniden görüşmeydi? Neyse ki Remzi bunalması üzerine dinlenmişti. İlk görüşmede bu değerli Kürdün ne kadar dokunaklı davrandığını daha önce anlatıttım. Af isteminde bulunduğunda "Never-mind, komutanım, Never-mind" diye karşılık verdi.

Ona göre bu kaderdi ve affedilecek hiçbir şey yoktu. Hasta arkadaşın bağlı yattığını duyduk. Yemek getiren polis söyledi.

Bu bana göre çok aşırıydı ve açlık grevine tekrar başladım. Aynı zamanda arkadaşlar sürekli benim üzerime, durumumun kötüleştiği üzerine bilgi veriyor. En sıcak mevsimde sudan vazgeçmek kolay olmamasına rağmen muhakkak pek büyük uydurmuşlardı. Bedenin ve ruhun mutlak huzuru ve olağanüstü irade bana olanak sağlıyordu.

Üç gün sonra bize tedavi yöntemleri ve durum üzerine inceden inceye bilgi vermek için bir doktorun geleceği sözü verildi. Direnmekten vazgeçtim ve eğer yine kandırılırsam açlık grevine tekrar devam edeceğimi özellikle üzerinde durarak bildirdim. Ama o zaman tehlikeli olacak.

Gerçekten ertesi gün bir doktor görüldü, Avrupalı görünüşümüzle Viyana ağzıyla konuştu. Göçmen bir Yahudi. New York'un merkezindeki bir zihinsel rahatsızlıklar senatoryumunu yönetmişti, ama sonra Amerikan ordusunda doktor olarak birliklerle beraber Bağdat'a gelmiş, orada hükümet hastanesinde özellikle ABD lehine propoganda için çalışıyordu ve büyük başarılarla sahipti.

O halde arkadaşımız en modern tedavinin ve bir bu eksikti ki en büyük Alman düşmanının eline düştü. Ama büsbütün doktor olarak çalışıp arkadaşımızı kinsiz tedavi etmiş olan Yahudi bir göçmene.

Doktorun açıklamaları bizi tatmin etti ve hepimiz başarının şimdi gerçekten olacağını umuyorduk.

Yaklaşık 14 gün sonra benzi atmış, kabarmış şekilde hastaneden geldi, ilgisiz ve sabit bakışlarla orada oturmuş; arkadaşımız.

Şimdi onun, çevresiyle tekrar ilgilenmesi için sevgi ve enerjiyle çabalıyorduk. Orada oturmuş, konuşurken birine bakıyordu. Bir cümlenin bitmesinden sonra hiçbir şey anlamadığını farkettilik.

Aklıma bir fikir geldi: Onu küçük ya da büyük şiirler ezberlemeye yöneltirsem! Bu uzun zahmet ve dayanmaya rağmen yararlı oluyordu. Sonunda olabildiği kadardı ki ruh çökmedi aksine başka bir şey oldu.

Elbette arkadaş bir zamanlar güçlü, neşe dolu, yaşama sevinci olan ve göreve hazır adamla karşılaştırılmaz. Ama en kötü şey aşılmıştı. Tanrıya şükür!

Çevremizde birçok nöbetçimiz yoksa Bağdat'taki ikametgah dayanılmaz oluyordu. Dâima evin çevresinde girişte ve kapı önünde günlük değiştirilen toplam 30-40 polis vardı. Bu nöbetçi birlik her defasında küçük insanlar için mümkün öyküyü anlatma fırsatıydı. Ve Doğulular çok sesli bir tarzda buna alıştı.

Buna karşın biz tuşaklar dört duvar içinde oturmuş, sinirler çok yıpranmış ve gündüzleyin sıcak altında acı çekiyorduk, buna ek olarak polisler sürekli gürültü yaptığı için tüm akşam uyuyamıyorduk.

Zamanla dayanılmaz oluyordu ve bir kum fırtınası fırsatında kaçmaya hazırdım. Tarafsız bir elçiliğe gitmeyi dilemek için başka hiçbir şey yapmadım. Ben ve arkadaşlarımla en azından geceleyin huzurlu olabilmesi için, valiliğe ricada bulundum.

Bir nöbetçiden, indirilmemiz gereken bölge hakkında ilginç bir şey duyduk. Bunun yanında boşa çıkmış hareketimizin tüm trajedisi üzerine yeni bir şey öğrendik.

Tam o bölgede ve yine Kürdistan'a uçtuğumuz tam aynı zamanda Kürtlerin düşmanları İngilizler ve Araplara karşı bir Kürt a y a k l a n m a s ı patlak vermişti. Şimdi eğer her şey programa göre gerçekleşseydi tam da ayaklanmanın içine girerdik. Örgüt bilgilerimizle, silahlarla, birlikte getirdiğimiz

telsizle (çağrılmışız gibi) başkaldıranlara doğru giderdik.

Her şeye en iyi şekilde hazırlanamaz mıydık? Telsiz bağlantısını kurarak uçak için bir iniş yeri düzenlenir düzenlenmez o zaman ülkede bizi cephaneye desteklemek için bir uçak hazine durmuyor muydu?

Buna rağmen her şeyden önce şimdiye kadar onlardan eksik olanı ve onun sayesinde sonunda o ayaklanma yerinde yıkılmamış olan şeyi verebilirdik: Tüm Kürtler için ortak bir amaç yok: Biricik ve tamamen özgür bir Kürdistan. Gerçi burada bir aşiret ve sonra orada başka bir aşiret kendi özgürlüğünü elde etmeye çabılıyor ama toplu bir ayaklanmaya aşiretsel ve feodal yapının garabeti yüzünden varamıyorlar. Kürdistan'ın yöneticisi olarak herhangi bir ağa uzun bir zaman için tanınmıyor, burada yine birçok hasetçi ortaya çıkıyor. İlk defa büyük bir bölgeyi birleştirerek bağımsız yapmış olan biricik büyük emir Şeyh Mahmud idi. Gerçi bugün hâlâ "Kürtlerin kralı" sayılıyor ama tüm Kürt bölgesi daha uzağa, İran'a ve Türkiye'ye uzandığı sırada onun etki alanı Irak Kürdistanı'yla sınırlıydı.

Şunu söyleyebilirdik: "Hepiniz kalkın! Sizi amacınıza götürüyoruz! Kürdistan'a, tüm Kürdistan özgür olmalı! Biz size yardım edeceğiz, siz de bize. Herkesin kendi avantajı olan basit bir hesap."

Şimdi öyle olamadığını biliyoruz.

Doğu, Almanya'nın lehine alevlenmeliydi ve hemen alevlenirdi!

Almanya savaşı her ne kadar görünürde kazanmasa da hareketimiz başarılı olmalıydı.

Ayaklanma başgöstediginde kendi birliğiyle birlikte nöbetçilerimiz de o bölgeye gönderildi. Ayaklanma aylarca sürmüş, Kürtlerin cephaneleri bitene kadar. Hiç kimse desteklemedi ve tekrar kendi dağlarına geri çekildiler. Polis bundan çok memnun kaldı, çünkü onlar usta korucular ve eşkiylardan çok korkuyorlardı. Ama ateş menzili dışında olduklarında onların savaşları ve zaferleri üzerine dizginsiz haber veriyorlardı.

El altından gizlice gerçekte polis memurumuza ne olduğu-

nu duyduk: Dağlarda çok korkmuştu. Öyle heyecanlanmış ki bunu bizzat ayaklanan Kürtler duymuş. Şimdi şaka yapıyorlardı (Kürtler mizahi bir mizaca sahiptir) ve bir gece onu grubundan alarak yanlarında götürmüşler. Sonra onu çırılçıplak soyarak -ama açık gündüzleyin- birliğine geri göndermişler.

Remzi günden güne düzeliyordu. Gündüzleri birlikte olabiliyorduk ve birbirimize birçok öykü anlatıyorduk. Onu en çok kendi ülkesi üzerine konuştuğu zaman seviyorduk. Yıllardan beridir tanıdığım ve sevdiğim Kürdistan, ülkenin bu soylu oğlu sayesinde yeni bir şey olarak karşıma çıkıyor.

O, farklı aşiretlerdeki örf ve adetleri, kahramanlıkları ve düşmanlıkları, dinleri ve mezhepleri, yeraltı kaynakları ve imkanları anlatıyor..... ve orada en önemli konunun ortasında-yız: Kürdistan'ın kalkınması. Planlar ve hesaplar yapıyoruz, burada fidan dikip orada caddeler kuruyoruz. Burada bir elektrik santrali, orada ekonomi ve kültür merkezi bir şehir ortaya çıkmalı.

Belirsiz bir durum sonucunda polise gelmiş olan bu Kürt sayesinde birlikte olabilmenin mutlu anına eşlik ediliyor. O Remzi'ye ülkeden selam getirmek istemiş ve aşağıda bir köşede çömelerek saatlerce Kürt aşk ve kahramanlık ezgilerini üflemişti. Bir Kürt çobanı kavalıyla çalıyordu. Kavalcı ara vermeden bir buçuk saat boyunca üfleyebiliyor. Tonlar da aralıksız birbirinin içine geçiyor. Ara verip nefes alabileceği mola yok. Yine de üflüyor ve üflüyor, henüz keşfetmemiş olduğum bir teknik.

Duyularımız üzerine son derece atonal, melodisiz oldukları için Türk ve Arap müziğine alışmış Avrupalı kulağa ağır giriyor. Bu sadece yarımda değil aynı zamanda dörtte ve sekizde ara tonlarının kullanılması aracılığıyla oluyor.

Buna karşın Kürt müziği dinlerken onun kusursuz ses verdiğini hissediyoruz. Gerçi bizimkinden farklı bir şeydir ama mahiyeti yakından belirtilemeyen bağlantıların olduğunu hissediyoruz, Kürtler tam da biz Avrupalılar, Hint-Germenler gibi.

Arapçanın hiçbir biçimde Almancayla uyumu olmamasına karşın Kürt dili dilimize akraba.

Kürtçe "da", Alıncada "evet" (Ja); no=hayır (nein); mader, anne (mutter) demek ve pedar=baba (vater) (Ebu Arapçadan alınmış.)

Kürt polis çoban kavalını üflediğinde Remzi içine gömüle- rek oturmuş, vahşi Kürt dağlarını ve fakir köylerini hayal edi- yor.Bunlar dağları ve köyleriydi. Orada, onlar için her şe- yini vermiş olduğu erkek ve kız kardeşleri oturuyordu.

Bir gün odaya fırlayıp vedalaştı. Iraklıların hapishanesine gidecekmış.

Sadece acele el sıkabildim ve gözlerinin içine baktım. Sonra gitti.

"Tanrı seni kutsasın, koruyup seninle olsun, Remzi" diye içimden sesleniyorum.

Çok sonra duydum ki Remzi bir Irak savaş mahkemesi ta- rafından vatana ihanet suçuyla 20 yıl ağır hapisle cezalandırıl- mış.

Değerli dostun yine ruhsal bunalıma düştüğü haberi beni daha çok sarsttı.

Remzi elbette savaş sonunda hemen affedilerek vatanına dönebildi. Eylemi, zamanında tüm Kürtlerin dilindeydi, Kür- distan'ı bağımsız yapma planını başarmamasına karşın, yine de tüm Kürtler biliyordu. İlk anda, ülkenin tüm parçalarında övülen bir Kürt halk kahramanı olarak görüldü.

Özgürlükle birlikte sağlığına tekrar kavuşmuş olacak. Dos- tum ve "kankardeşim" Remzi için, sık sık Tanrı'dan ona tek- rar sağlığını bağışlamasını diledim.

Bana da sevgili dostumu tekrar görmek nasip olsun. O za- man Kürdistan hakkında konuşup özgürlüğünü hayal eder- dik.

Kutsal topraklarda

Remzi savaş mahkemesine çıktıktan kısa bir süre sonra İn- gilizler tarafından alınarak götürüldük. Bu sefer herkes uçak- ta birlikte. Bir yılı aşkın bir süredir burada hapisteydik ve bu sefil, yıpratıcı yaşama sahip olmaktan neşeliydik.

Filistin'deki Lydda havaalanında iniş. Orada bir kamyonun içine naklediliyoruz, çatı delik ve yolculuk devam ediyor.

Görünüşte düzensiz. Durup devam ediyoruz. Yollar kötü.

Bir saat geçmiş olmalı, araç orada iri dikenli tel örgülerle çevrilmiş büyük taştan bir binanın önünde duruyor. Kapı önceden açık, İngilizlerin esirleriyiz biz. Hiçbir yerde, bulduğumuz yerde gösterilmiyoruz. Yaklaşık 200 tutsağı barındıran binanın içinde bizim gibi ağır suçluların olduğu özel bir bölme bulunuyor. Bazıları çoktan burda, buna ek olarak birkaçı daha sonra gelmiş. Kısa bir süre sonra dar bir odada sıkıştırılarak on dört ay boyunca yaşamak zorunda olan 14 adamız.

Yağmurdan kaçarken doluya tutulmuştuk.

Gerçi burada polislerin gürültüsü yoktu ama eğer birçok insan böyle düzensiz bir odada sıkıştırılırsa istenmesine rağmen birinin diğerinin burnunu görebilmesi imkansız. Her tarafta tüm sonuçlarıyla sinirli bir ruh hali var.

Pencerenin her iki tabanına çitlenmiş parmaklık geçirilmiş, insan sadece pencerenin tam yakınında kendini pencereye doğru bastırıldığında dışarıya bakabiliyordu.

Zamanımızı boş geçirmemek için her şeyi yapıyorduk! Biri, diğerinden yalnız yapılabilir olanı öğreniyordu: Farsça, Fransızca, Rusça... herkes meşgul olmaya ısrarla çabalıyordu.

"*Palestine Post*" adlı bir gazeteyi günlük alıyorduk. Bunun içinde Filistin'de gezinti imkanları üzerine betimlemeler ara sıra yayımlanıyordu. Bunun yanısıra gezintiyle ilgili güzel bir resim de vardı.

Günün birinde şişman adam yerinden fırladı:

"Herkes gelsin! Nerede bulunduğumuzu biliyor musunuz?"

Ona gergin baktık. Bunu gerçekten çoktandır bilmek istiyoruz.

"Emmaus'ta, iki genç Emmaus'a gitti..." diye ezberden okudu.

"Emmaus mu?"

Şimdi gazetesini alarak pencereye doğru gidiyor.

"Buraya şu göstergeye bakın: Bu dut ağacı, bu hamam. Bu servi ağaçlığı... tam dışardaki gibi aynı!"

Şişman adam haklıydı: Emmaus'ta idik.

Bundan önce bir defa burada bu evde bulunduğum zaman bu tespit bizzat benim için bu noktada tuhaftı. O zaman İsrail'den Emmaus'a bir gezinti yapmıştım. Bu manastırın yöneticisi olan Peter Müller'in misafiri olarak kısa bir süre kalarak şimdi hapsedildiğim aynı odalarda yemek yedim. Şimdiki ağaçsızlığıyla doğrusu tanınmıyordu.

Savaş başladığında rahipler manastırı boşaltmak zorunda kaldı ve bundan bir gözaltı yeri yapıldı.

İngilizler, "anlaşılmaz" unsurları buraya hapsediyordu, yani Filistin'e illegal gelip İngiltere'ye karşı savaşıyan güce mensup olmayan insanlar, örneğin Türkler, Yunanlılar vs.

Bunun'dışında İngiltere düşmanlığından şüphelenilen Kürtlerin, Dürzilerin, Arapların yönetici şahsiyetleri burada hapsediliyordu.

Kampımızda İngilizler tarafından İngiliz işgal sahasına büyük vaatlerle getirilmiş olan Alman elçiliğinin eski üyeleri de vardı. Bir defa ellerindeler, tüm diğer şüpheliler gibi kötü hapsedildiler.

Farklı insanlar, bunların içinde özellikle Doğuluların -yani çölleri, dağları, vatanlarına özgü kuralları olan doğal delikanlılar- birlikte olunca nasıl oldukları tahmin edilebilir.

Bir gün bir başka koğuştan bir Ebu kendini hakarete uğramış hissediyordu. O an yatağında bağdaş kurmuş, yanaklar hafif kızarmış, ama buna rağmen müthiş rahat.

El çırparak seslendi: "Hasan!"

Sonra yine el çırparak seslendi: "İbrahim!"

Oğlanlar koşarak geldi ve sağ eli göğse, alna dayayarak babaları önünde eğildiler. Her şeyden habersiz oturmuş bir şey okuyan ve hakarettten suçladığı adamı gösterdi. Sonra sadece dedi ki: "Asın!"

Hasan ve İbrahim uygun bir parça kütleyi aldı, buna bir ip çevirerek onu "tavan penceresi" çıkmış kapı girişine koydular. Kapı ardına kadar açtı.

Sonra ikisi arkadan köşedeki adama doğru adımlarını sıklaştırdı. Hasan onun ağzına tıkacı koydu ve İbrahim de onu

kapıya doğru çekiyordu. Şimdi "ip" adamın boynuna sarılı ve Hasan zavallı adamı yukarı çekti...

Ama o anda nöbetçi önlerinden geçti, tabancasını çıkarıp şaşkın olan Hasan ve İbrahim'i tehdit etti; o zaman ölüm mahkumunu istemeye istemeye aşağı bıraktılar ve Ebu'nun emrini görev gereği yerine getiremediklerine üzüldüler.

Bu yerin ve sakinlerinin tüm durumlarını ilkin, çok sonraları savaş bittiğinde ve 1945 yılı sonunda Mısır'a savaş tutsağı olarak götürülmemiz gerektiği zaman öğrendim.

Oraya nakilden kısa bir süre önce kamptaki mahkumlarla birlikte gitme izni verildi bize. Diğerleri gibi günlük kısa bir süre için açık alana gidebilirdik.

Ama her şeyden önce biz -on dört adam- koyunlar gibi on dört ay boyunca dar bir odada sıkıştırılmıştık. On dört ay boyunca ayaklarımız mahfolmuştu.

Ah, o zamandan sonra tekrar yeri hissedebilmek ne kadar hoştu.

İnsan uzun zaman böyle dar bir yere hapsedilirse itip her fırsatta sürtüşür ki biri diğerini karşılıklı "ovuşturarak yaralar". Gözaltına alınanın bu tarzı özellikle kötü bir cezadır.

Arkadaşlar kısmen benim gibi aynı kaderi yaşamışlardı. Ama görevim ters gittiği sırada öbürü İran'da uzun süre boyunca "serbest" çalışabilmişti. Aylarca oradaydılar, yıllarca kısmen yeraltında etkindiler, daha doğrusu Alman dostu İranlıların yardımıyla.

Onlardan biri Tahran, Şiraz, İsfahan, Tebriz gibi ülkenin büyük şehirlerinde etkindi, diğerleri güneydeki "aşiretler" in yanında.

Bir şeyler bir dereceye kadar iyi gittikçe İranlılar Almanları koruyordu. Ama zamanla Alman birliklerinin umutsuzca geri çekildiklerini gördükleri zaman Almanları vaktiyle ülkedeki "efendiler" olan İngilizlere gönderdiler. Hiç şüphesiz daha önceden bu Almanların ölüm cezasıyla yargılanmamalarını talep ettiler. Kısmen büyük İrani şahsiyetler sözkonusu olduğu için İngilizler buna uymalıydı, çünkü zaten pek İngiliz dostu olmayan İranlıları gereksiz yere kıskırtmak istemiyorlardı.

Göze çarpan iki askeri birlik vardı: Biri Tahran ve Isfahan bölgesindeydi, diğeri güney İran'da Lor, Kaşgays ve Bahtiyar aşiretlerinin yanında yerleşmişti

İmdi "güney İran aşiretlerinin" yanında kalabilmenin ne anlama geldiği bilinmeli. Bu tıpkı Kürtlerin yanında olduğu gibi. Hiçbir yabancı bu bölgeye giremez. Tahranlı bir Pers bile bu bölgeye girmeye cesaret etmez; bu büsbütün tartışılmazdı.

Çok çalışkan ve gayretli olan Alman arkadaşlarım orada tamamen serbest hareket etmeyi başarmadı. Aşiret yöneticilerinin yanında askeri danışman olarak vazife görüyorlardı. Aşiret yöneticileri, üyeleri, herkes, elbette Alman subayları da, Alman Kafkasya birliklerinin biraz daha güneye ilerlemelerini bekliyordu.

Güney İran'da her şey öyle hazırlıklıydı ki bu, Almanların lehine sevilmeyen İngilizlere karşı tamamen büyük bir başkaldırı gösterirdi. İngilizler için savaştaki güney İran'ın ne anlama geldiğini, oradaki büyük petrol sahaları ve rafineriler hatırlanmasına rağmen haritaya bir bakışla görülebilir.

Diğer ana grup Tahran'ın içinde ve civarında bulunuyordu. Her iki grubun ülkeyle telsiz bağlantısı vardı.

Grubun bir bölümü savaş patlak verdiğinde öldürülüp imha edilmişti. Diğerleri, yani çoğunluğu İran'a paraşütle gelmiş. Berlin'deki zamanımızdan uçaktaki grubun (hareketimizden çok önceydi), gerçi grup İran'daki Lut çölünde doğru indirilmiş ama bir paraşüt açılmamış olmalı, inişinden sonra ayırma halatlarının eksik olduğu tespit edilmiş olduğu haberiyle büsbütün heyecanlı.nasıl geri döndüklerini hatırlıyorum. Paraşütler uçağa ayırma halatlarıyla bağlıydı. Bu yine uçağın gövdesinde bir yaylı çengele tutturulmuş. Uçaktan atlanılırsa o zaman bağlı halat 10-20 metre düşüşe göre paraşütü otomatik açıyor. Halat atlayıştan sonra yetersizse bu olayın işlemediğini ve paraşütçünün aşağıya bin bir parça olarak varmış olması gerektiği anlamına gelir.

Gerçekten nasıl olmuştu?

Halat gerçi paraşütü açmıştı ama aynı zamanda yaylı çengel lin üstü çatlamıştı. Arkadaş aşağıya sağ salım vardı.

Bu grup sonra İran'da uzun yıllar yaşayıp birçok lehçeyi hatasız konuşan deneyimli bir adamın yönetiminde gizlice Tahran'a girdi. Daha önceden yük kaplarını emniyete almışlardı, sonra deve sırtında günlerce süren çok yorucu yolculukla şehrin yakınına varmışlardı. Şehrin sınırında sıkı kontrol varmış ama çare bulabildiler. Tahran'da yaşayan dostların yardımıyla bir yük arabası kiralayıp bunu tuğlalarla yüklemişler. Ama aşağıda içinde Alman paraşütçülerin büzülerek oturacakları bir yarık bırakılmış.

Timi yöneten Almanın kaderi trajikti. Büyük bir bahçede bulunan ve artık kullanılmayan küçük bir evde saklanıyormuş. Sahibi "kör yolcu" hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Alman birden bire hastalanmış. Güvenilir bir doktor da tifoyu teşhis etmiş. Hastaya ne yapıldığı mı? Hastaneye yatırılmaz, çünkü bu durumda tüm hareket ortaya çıkardı. Evsahibine ya da onun çevresinden bir kişiye güvenmek imkansızmış. Tifodan dolayı herkes korku içindeymiş. Çok hızlı yayılıyor, ne hızlı bir salgın hastalık vardı! Bir anda daha ne olduğunu anlamadan arkadaş ölmüştü. Geceleyin büyük güçlükler altında hızla gömüldüğü çöle götürülmüş.

"Tahran grubu" iyi çalışmış görünüyor. Çok sayıda İranlı kendini ona havale ediyordu. Çok rahat söylenebilir ki hemen hemen bütün İran, o zaman İngiltere dostu hükümetinin baskı altında olan taraftarları hariç Alman yanlıydı.

Tahran'da çalışan arkadaşlar olağanüstü becerikli olup Alman dostu adamlar aracılığıyla hükümetin devredilmesi için detaylarına kadar her şeyi planladı. Generaller büyük bir çoğunlukla Alman tarafındaydı. Burada da iktidarı elde tutmak için her şey hazırды.

Askeri zihniyet şimdi çatışmaya başlamayı değil, aksine hâlâ biraz beklemeyi emrediyordu. Doğu'da olduğu gibi burada da böyleydi: Almanların "sadece biraz daha" ilerlemesi gerekiyordu.

Biraz daha şanslı olunsaydı tüm savaş hadisesi başka bir yön alırdı! Ya da bir rastlantı aracılığıyla yangın herhangi bir yerde başlasaydı!

Önemsiz olmayı asla istemeksizin Doğu'da o zamanki tüm bağlantıları en ince ayrıntısına kadar bildikten sonra bugün şunu söyleyebilirim:

O zaman görevim başarılı olsaydı savaş tamamen başka bir seyir izlerdi.

Irak-İran sınırında bulunan bir bölgeye inerdim. Aynı anda orada her halükârda bir başkaldırı patlak verirdi. Bir sonraki zamanın lehine onu artık durdurmayıp kontrolü tam ve en geniş biçimde elimde tutmak zorunda kalırdım.

Bunu şansı kullanmak için yangını körükleyerek hızlı ve büyük bir şekilde genişletmem gerekirdi.

İlişkiler yardıma gelirdi. Her şey hazırды. Her yerde. Böylece Doğu birkaç hafta içinde İran'dan Mısır'a kadar yanardı.

Anlaşılan; Almanya'nın yararına!

"İnsanın planları hiçbir zaman mükemmel olamaz!"

Bu şu anda burada olduğu gibi hiç öyle açık anlamamıştım.

Biz Almanlar zafer kazandık ve zafer kazandık... Tanrı müdahale edip şunu diyene dek: "Buraya kadar yeter!"

Emmaus Manastırı'nda ve birbirine geçirilmiş tel örgülerin içinden güçlkle kutsal toprakları görmeye çabaladığım şu anda aklımdan bir sürü düşünce geçiyor.

Ülkedeki cephe içten ve dıştan yıkılıyor. Yahudiler mahfudilerek savaşıldı ki kökleri tamamen kurutulmak istendi.

Ama burada Filistin'de her tarafa akıyor ve çalışıyorlar. Yahudiler illegal ya da legal hep daha çok göç ediyor. Kendi ülkelerine ve yıllarca süren kovalamadan sonra yeryüzünde kendi yerlerine yine sahip olmak istiyorlar.

Filistin'de her yerde gürültü kopuyor ve Yahudiler büyük güçlükler çıkarıyor.

Büyük bir tutsak kampı Latrun birkaç kilometre önümde duruyor. Orada yine bir tane daha görüyorum.

Yahudi "teröristler" İngilizler tarafından bu kamplara hapsedilmiş, idamla yargılanmayan ama İngiliz işgal gücüne çok zarar veren ve büyük ölçüde hoş olmayan kadın ve erkekler.

Suçüstü yakalanan Yahudi gizli örgütünün bu üyeleri evvelce hapisanelere konulmuş, ama öyle çok tutuklu var ki bu

büyük kampı aşağıda kurup Yahudi sabotajcılar oraya yerleştirilmeliydi.

Daha sonra hapishanemizin arta kalan tutsaklarıyla bir araya geldiğimizde bu Yahudi kampı hakkında çok ilginç şeyler duyduk.

Mesela, kamptaki terörist çetenin tutuklu yöneticileri telsiz cihazı ve başka haber araçları sayesinde kendi örgütünü yöneterek onlara emirler veriyordu. İngilizler bunu görüyordu ve bunu önlemek için her şeyi denediler fakat başaramadılar.

Avrupa'da Yahudilerin eylemleri hakkında çok fazla şeyin duyulmadığını sanıyorum. Cesaretle gerçekleştirilen kahramanlık eylemleriydi bunlar. Ulaşmaya sıkı karar vermiş büyük yüce hedefi amaçlamış olan adamlar olarak başarabildiler.

Ve bu amaç şu demektir: Filistin Yahudilerindir.

Sadece Yahudilerin.

İngilizlerin ve Arapların değil.

Bu amaç Yahudiler için dinamikti ve onlara tek başına, grup içinde gece-gündüz ve kötü havada savaşma cesareti veriyordu. Bunun yanında yaşam kaybedilse de, Yahudi cemaatinde olduğu gibi her tek Yahudi bu yola teslim oluyor: Sadece yeni ve ayrıca eski vatani kurmaya yardımcı olursa.

Özellikle Tommylerin her kampta kontrolü elinden kaçırmaması onlar için zorlu olacak, çünkü artık hiçbir İngiliz, kampa girmeyi göze almaz. Tüm olasılıklarla birlikte kafatasının yarılması ya da dövülmeksizin dışarı çıkmaz. Hatta kısa bir süre ikili dolaşılması gibi ölebilirler. O zaman tüm kampın yiyecek miktarı indirilerek kolektif cezalandırılıyor, buna rağmen kahramanca dayanılıyor; hiçbir şeye ve kimseye ihanet edilmiyor. Hiçbir zararı olmayan Tommy bir gücün karşısında böyle duruyor. Nakillerinin basılıp yağma edilmesini son derece şaşırılmış bir şekilde yaşıyor. İsrail'deki "King David" otelinin bir İngiliz karargahıyla birlikte havaya uçurulduğu gibi. Tüm birliklerin ölmesi gibi.

Yahudi sabotajcı infaz ediliyor. Bunun için onu on İngiliz bir dalda asıyor.

Silah ve cephane tüm dünyadan ve akla gelebilen araçlarla

karadan, sudan ve havadan içeri getiriliyor. Silah ve insan kaçakçılığı yıllardan beri işler halde.

Ama ilk olarak, İngilizlerin bizzat Yahudileri, askeri eğitim vererek Almanya'ya karşı askerlik hizmetine yerleştirdiğinden beri silahların gücünü biliyor ve buna ek olarak güven kazanıyorlar.

Bulabildikleri her yerden silah alıyorlar. Kaçakçılığın yanında gereksinimleri İngilizler ve Araplar tarafından karşılanıyor. Elbette hoş olmayan bir tarzda yani baskınlar aracılığıyla.

Çok büyük bir haber ağı kurulmuş ve kadın, erkek, zengin, fakir bununla birbiriyle bağlantılı. Böylece Yahudi teröristler ülkenin içindeki ve dışındaki olaylar hakkında tam bilgi sahibidir.

Öyle ki tamamen kısa boş bir mesafede İngiliz aracı, İngiliz üniforması giymiş bir Yahudi tarafından durduruluyor. Araba güç bela duruyor, şoför birçok Yahudiyi görüyor ve karşısında silahlar. İnmek zorunda, bağlanarak yol kenarındaki hendeğe atılıyor. Yahudiler tamamen rahat bir şekilde direksiyona geçip arabayı sürüyorlar. Şoför uzaklaşıyor. Ama o anda bu arabayı istemişlerdi, çünkü cephaneyle doluydu.

İngiliz üniforması giymiş Yahudiler tüm Arap karakollarının önünden arabayla geçiyor. Her şeyin yolunda olması için bu tamamen titizce hazırlanmış ve böyle bir hareket bir saat mekanizması gibi sona eriyor.

Bu grup tam aynı anda "kendi" karakolu önünde atlıyor, nöbetçiler bitkin, nöbetçilerin bulunduğu lokale giriyor, telefon tellerini kesiyor, cephaneliğin anahtarı çoktan yanlarındaydı..

Yanlarında getirdikleri araba çabucak doldurularak diğer işgal kuvvetlerinin bir anda daha ne olduğunu anlamadan birlik hızla yoluna devam ediyor.

Hangi keşif böyle bir harekattan önce olmalıydı!

Zaten Yahudiler o zaman tüm ana caddeleri kırmızı renkle aydınlanmış büyük pankartla kapama şakası yapıyordu: "Dikkat! Cadde 20:00'den 20:30'a kadar kapalıdır. Burada keskin ateş edilir!"

Emmaus Manastırı'ndaki ikametimin sonuna doğru kapımı-za yeni bir nöbetçi atandı. Sıkıntıdan tutsakların kaderiyle ilgili bilgi alıyordu.

Ona Kürdistan'da yakalandığımı anlattım. "Ah" dedi, "Musul'un batısında mı?"

Onaylıyorum. Bıyık altından anlamlı anlamlı gülümsüyor. Savaş iki buçuk aydan beri sona erdi. Bu şimdi rahatlıkla söylenebilir.

O zaman Musul'da konuşlandırılmıştı. Oradaki birlikler inşimizden on dört gün önce oraya indirilecek bir Alman birliğinin hemen yakalanması için emir almıştı.

Bu beni çok şaşırttı. Çok solmuş olmalıyım, çünkü Tommy hemen ayrılıyor. Bunu henüz bilmediğimi ve açıklamanın beni içten vuracağını iyi düşünmemişti.

Şimdi günlerce, haftalarca, yıllarca sorduğum sorunun açıklamasına sahiptim. B u n a s ı l o l a b i l d i ?

Berlin'deki çalışma yerim beni İngilizlere mi yollamıştı. Şeytani kiniklikle bana ihanet edildi. Benim ülkemde.

O ana kadar ihanet etme olanağını hiç, hiç, hiç! düşünmemiştim. Bana... arkadaşlarıma...

Ülkeden i h a n e t e d i l d i ! ? Hayatta hiçbir zaman.

Ve bu şimdi bana bir anda açık görünüyor: İlk olarak gerekli olan teknik donanımın verilmemesi ve harekatın sabote edilmesi denenmişti. Sağlam ilerlediğim için grubumun çözülmesi emri verildi. Emri hep en yüksek yerden gösterdiğim için bu da yarar sağlamadı. O zaman Bodental'daki iğrenç adam muhtemelen gizlice yardımcı oldu.

Daha sonra uçuş hareketi hiçbir uçağın göreve hazır olmadığı kasten söylenerek haftalarca geciktirildi.

Bununla da niyetlerimden vazgeçmedim; ben ve arkadaşlarımdan istediğim yerde değil, aksine bundan 250 kilometre uzaklıkta, atlayıştan sonra beni hemen yakalamış oldukları yerde, Musul'un yakınında indirildiğinden İngilizler haberdar ediliyor.

Böylece Musul'a doğru gidildi, 3000-5000 metre daha alçak uçup şehrin üzerinde dört motorlu bir Alman uçağıyla birkaç defa dolaşarak bekleyen İngilizlere ve Amerikalılara şu denildi: "Biz buradayız, şimdi buradan birazcık dışarıya, batıya doğru hep nehir boyunca uçuyoruz."

Sonra askerleri ve materyali bölgede birbirinden dağınk, uzak inip artık toplanmamaları için olabildiğince yüksekten atlıyoruz. Onlardan oksijeni saklayarak çoktan seve seve öldürdük. Maalesef birlik komutanı bunu anlayarak onlara yardım ediyor...

İmdi dışarı fırlatılarak atlıyoruz. Buna rağmen bize biraz daha süre verilmişti ve kaçabildik. Ama yine de hakkımızda her şey bilindiği ve tanrı gizlice müdahale ettiği için yakalandık. Harekatımız başarılı olmamalıydı.

Yıllar sonra ülkede, uçağın "görev uçuşundan" döndüğü zaman durumun nasıl olduğunu ben de öğrendim.

Mutlak güvendiğim ve başkomutanlıkla bağlantıyı sağlayan subay arkadaşım bekliyordu. O, raporlarımı Genel Kurmay'ın farklı birimlerine devamlı vermekten, daha sonra bana iletmesi için istek ve soruları almaktan sorumluydu. O aynı zamanda görev bölgesine benim tarafımdan istenen silah ve cihazları gönderen kişiydi. Bizim için sürekli sağa sola uçmaya hazır duran ikmal uçağı da onun emrindeydi.

Geride bıraktığım adamları götürüp sürekli eğitti. Büyük kısmı daha önce Doğu'da bulunmuş olan bir düzine uzman. Petrol bögesinin işgali ve Kürdistan'ın inşası için acele ihtiyaç duyulan uzman kişilerdi.

Kardeşim de özlemle uçağın dönüşünü bekliyordu. Her şey yolunda mıydı? Benimle ne zaman bir telsiz bağlantısı kuracaktı?

Sabaha doğru bir vızıltı duyuyorlar. Güçlenerek yaklaşıyor. Uçak inmiş. Pilot ilgisizce her şeyin kusursuzca yolunda olduğunu bildirmiş.

Arkadaşım Berlin'e geri dönerek güçlü bir şekilde işe başlamış. Her şey ilerlemiş olmalıydı, çünkü harekat şimdi işleme-ye başlayıp her an insan ve malzeme talepleri gelebilirdi.

Kardeşim telsiz cihazının başına geçip krank yaparak kulak veriyormuş. Saatlerce, günlerce gece-gündüz. En iyi uzmanlardan yardım almış, en geniş kapsamlı telsiz tesisatını kullanmıştı.

En azından küçük bir işaretin alınıp alınmadığı mı?

Görev buna rağmen yolundaydı. Beni biliyor! O anda böyle şeylerde mutlak güvenilir değil miydim? Ben bizzat bu telsiz cihazıyla atladım. Ona hiçbir şey olmaması için göğsümün etrafına özenle bağlı bulunuyordu.

O zaman bundan başka cesur, sadık, mükemmel, becerikli Remzi de vardı.

Muhakkak yakında bir telsiz haberi gelir. Gece gündüz devamlı kulak veriliyor. Hiçbir şey olmuyordu. Eterde ölüm sesizliği.

Uğulduyordu...

Bu arada bizimle birlikte uçmuş olan ama mürettebatla hiçbir ilgisi olmayan savunma uzmanı, arkadaşşıma, bağlantıyı kuran arkadaşşıma gelip görevimizle ilgili düşüncelerden şüphelendiğini söylemiş. Belirsiz bir şey doğru olmamalı. Buna rağmen olay tekrar araştırılırsa belki iyi olur.

Arkadaşım gibi sadık bir şekilde Berlin'deki büromuza ilgili raporu hemen yazarak araştırma rica ediyor. Tepki olarak tabiri caizse bir sonraki dakikada cephe birliğine atandığı haberini alıyor.

Karşı çıkmış. Buna rağmen olmamış. Ayrıca benimle bağlantıdan, haberlerin gönderilmesinden ve "ikinci grubun" eğitimi ve onun görevinden sorumluydu...

Hiçbir şey yararlı olmuyor. Atama. "ikinci grubun" çözülüşü. Bitti.

Hainin Şeytani oyunu başarıyla sonuçlanmıştı. Şimdi artık hiçbir lüzumsuz şey yok. Ondan uzaklaşma

İnsana muhtemelen daha tehlikeli olacak özellikle böylesi görev düşkünü subaylardan uzaklaşmak!

Işığa dönüş

Savaş bittikten sonra Emmaus Manastırı tekrar rahiplere geri verilmeliydi. Böylece döşendi. İçerdekiler, Yunanlılar, Türkler, Araplar, Durziler vs saliveriliyor ya da başka bir kampa götürülüyordu. Çok aç bırakıldığımız için bu tabuttan kurtulma hasreti çekiyordum.

Kamp komutanının birkaç domuzu vardı, kamp için İsrail'de bol miktarda alınan gıda maddeleri büyük oranda kampa değil aksine direkt domuz ahırına götürülüyordu.

"Şansımız" vardı ki Filistin'de salgın uzun zaman boyunca kasıp kavuruyordu ve develer ya telef oluyor ya da öldürülmek zorunda kalınıyordu. O zaman birkaç hafta boyunca bezelye, fasulye ve havuç yerine büyük iri parça deve eti vardı. Komutan bu eti muhtemelen bedava olduğu için alıyordu ya da öyle ucuzdu ki seve seve "domuz yemi"ne karşılık olarak alıyordu.

Gerçi ben et yememeye çoktan karar vermiştim, ama bu benim için bir denemeydi. İnsan acıkırken artık salgını düşünmüyor, yiyor, kemiriyor...

Onu öyle tuttum ki uzun zaman boyunca büyük et porsiyonunun ilişik olduğu küçük patatesler yedim.

Hastalık bulaştırıcı eti almadım, gerçi dolup taşmadan acı çekmiyordum fakat ölmüyordum da.

Bugün ilkemi çiğnemeksizin o zaman dayanabildiğime sevinçliyim.

Ayrıca fena bir sadist olan ve tutsakları öldüresiye döven o komutanın 'bu yanlışı yapmaya uzun süredir devam ettiği' anlatıldı. Görevini kötüye kullanmak yüzünden rütbesi alınarak hapsedildi.

Biz "özeller" hiçbir uygun statüye sahip değildik. Bizi normal tutsaklar olarak tanımayı istemiyorlar. Bizi serbest bırakmazlardı da. İngilizler mahkemeye götürerek bizi artık dayanılmayana dek kilit altında tuttular. Nihayet Mısır'daki Alman savaş tutsakları kampında denetleniyoruz.

Bununla birlikte görülmemiş bir şey oldu. Yıllarca çevreyle

bağlantıdan uzak tutulmuş ölüm mahkumu olan bizler birden bire toplumun içine giriyoruz.

İlk olarak Kızıl Haç'ta kaydedilmeyi bekledik. Bununla tekrar yaşayanların arasındaydık ve ortadan kaldırılamazdık.

Bunun üstüne hemen ilk defa eve yazabildik. Ah, bu nasıl bir duyguydu. İnsan ne yazması gerektiğini pek bilmiyordu. Ve sonra endişeli sonsuz bekleyiş. Günler, haftalar, aylar geçti.

Eşim yaşıyor mu hâlâ? Ya onunla vedalaştığımda karnında taşıdığı bebek; dünyaya sağsalim geldi mi? Oğlan mı yoksa kız mı?

Ya sevgili ebeveynler? Kardeşler, dostlar...

Binlerce soru ortaya çıkıyor ve buna rağmen sadece birkaç satır yazılabilir!

Nihayet ilk haber geldi. Eşim yaşıyor, savaş karışıklığında kaçmak zorundaydı, sırt çantasında bir bebek (oğlan, oğlan!). Yaşıyorlar ama. Sadece karınları aç, aç! Yok olup gitmediler. Ebeveynler de yaşıyor. Kardeşim de bir dereceye kadar sağ, ölümden kurtulmuş.

Ya Berlin'de geride bıraktığım arkadaşlar? Hemen hemen hepsi ölmüş. Savaşta öldürülmüş.

Kampta hemen işe koyuldum, yutarcasına kitap okuyordum.

Orada bir ders faaliyeti vardı ve olduğu her yerde özellikle doğa bilimleri alanına, felsefeye katılıyordum, mimarlıkla ilgiliniyordum.

Kendimi yıllarca çöl kumunda yatmış olan ve sonra da suya batırılan bir sünger gibi görüyordum. Her şeyi, her şeyi ve her şeyi emiyor, emmeyi de bırakmıyor.

Belleğim ve düşünme yetim büyük ve kısmen zor olan şiirlerin öğrenilmesi sayesinde antrenman yapıyordu.

Böylece tüm gün sabah erkenden gece geç saatlere kadar dolmuştu ve aç olduğumuzu unutuyordum.

Ancak geriye kalan kamp sakinleri ile biz "siviller" arasında bir fark vardı ki onlar ek olarak gıda maddeleri alabilen asker ücretini alıyorlardı. Rütbe derecesi ne kadar yüksekse o kadar çok göbek.

Biz "özel tutsaklar" hiçbir ücret almıyorduk ve "siviller" olarak gösteriliyorduk. Yine bu kıt besine bağımlı olmamızı etkiliyordu. O kampta açlık tifosu ortaya çıktığında uzaklaşmıştım.

Kahire'den yaklaşık 80-100 kilometre uzak çöldeki büyük subay kışlasında bulunduğumuzu söylemeyi unuttum.

Çölde gündüzleri sıcak, geceleri serin, bazen keskin bir soğuk.

İçlerinde rütbelerinin derecesine göre 8-10 kişinin kaldığı çadırlar kurulmuştu.

Çöl kumu ve sudan kurutulmuş tuğlalar yapıyordu, yerde bir metre derinliğinde çukur kazılarak bu tuğlalarla dolduruluyordu.

Çadırın donatılması için gerçek bir yarışma vardı. Birkaç ilkel araçla çadırı konforlu bir biçimde düzeltmeye çabalıyorlardı.

Çadırların önünde küçük bahçeler sevgiyle, zahmetle kurulmuş ve küçük bir ağaç ya da kene otu kök tutarsa gururlanıyorlardı.

Kamp birçok düzenli ve bir düzensiz koğuşa ayrılıyor. Birincisi gündüzleri açık bırakılıyordu ki içindekiler aralarında sıkı ilişki içinde olabilsinler. Sonuncusu "temiz olmayan" bir şeyi içeriyordu ve artakalan kamp bölümlerine kapatılmıştı. Bu "Strong Nazi Cage" birçok zorluğa katlanmalıydı ve uygun bir sebep olmaksızın bizi, "sivilleri" barındırıyordu. Emmaus Manastırında olan bizler bu politik bölümle hiç ya da pek az ilgiliydik. Ne yapalım ki içeri atılmış olduğumuz için tüm zorlukların sonuçlarına katlanabilirdik.

Aylar sonra günün birinde endişeli bekleyiş sona erdi, evden uzun zamandır beklenen mektup geldi. İçinde de pek şirin küçük bir resim var: Şimdi üç yaşında ve babasını henüz görmemiş olan bir oğlanla birlikte genç bir kadın...

Bu biricik küçük haber, Alman haber alma servisinden bir adamın Irak'ta dört Almanın uçaktan atladığını, bunun üstüne hemen yakalandıklarını bildirdiği zaman ulaşmıştı. "Komando" olarak tutsak olmak ölümle eş anlamlıydı...

Yıllarca hiçbir haber alınmadığı için artık yaşamadığımdan oldukça emin olmuşlar.

Özellikle eşimin ümitsiz sesimi duymuş olduğu ormandaki o yaşantı, hayatta olmadığının bir başka işareti olmuş.

Savaşın bitişinden kısa bir süre önce bir subayın yazdığı mektup eve vardığında akrabalarım hâlâ yaşadığım haberini almış.

O, benimle Filistin'deki bir hapishanede birlikteymiş. Sağlıklı ve keyfim yerindeymiş. Elbette yazamıyormuşum.

Bir arkadaş, diplomat, sonra "aşiretler" in yanında güney İran'da, o da Emmaus'ta hapishaneye girdi, ama sonra Almanların elinde olan bir İngiliz diplomatla değiştirildi. Arkadaşım günün birinde alınıp götürüldüğünde bunu kimse bilmiyordu. Bizzat kendisi ülkeye dönüşü hakkında hiçbir şey sezmiyordu.

Bu elbette bir sevinçti. Denilebilir ki ölüm mahkumu yaşıyor! Şimdi tekrar görüşene dek yıllar sürse de severek beklerim.

Aldığım mektup beni rahat bırakmıyor. Eşim ve çocuğum açlıktan kıvranıyor. Almanya'da büyük bir kıtlığın olduğunu günlük gazetelerden okuyorum.

Eğer gönderilirse sahip olduğum birkaç şeyden birazını seve seve veririm. Ama olmuyor.

Bir sonraki mektupta eşim, evin merdivenlerinin de yıkıldığını bildiriyor. Yetersiz beslenme. Buradan nasıl yardım edebileceğimi bir sonuca varmadan durmadan düşünüyorum.

Açık havada ufukta üç küçük nokta görüyorum. Bunlar Gize'nin piramitleri olmalı. Yaklaşık 80 kilometre uzaklıkta.

Ayrıca orada yakında Kahire bulunuyor. Gıda maddelerinin çok olduğu bir şehir. Çalışıp para kazanabilecek sağlıklı bir insanım.

Bu arada sadece bir tel engel bulunuyor.

Bu tel engelleri neden aşmıyorum?

Bu yine bir eylem olur! Evde ailemin aç olduğu sırada hiç yardım etmeksizin orada oturmak! Hayır, bu dayanılmaz.

Bende yine eski bir istek uyandı. Daha önce bunu hiç bu kadar uzun hissedememişim.

Son derece güzel olan o heyecanı daha önce sık sık yaşadım. İlk defa -henüz genç bir delikanlıydım- kendi kendime Alman sınırlarını aşarak yurtdışına gittiğimde...

Ya da ilk defa deniz kıyısına gittiğimde... Ama özellikle on yıl önce Bağdat'taki yaşantı dolu dönem ve yukarı K ü r d i s t a n 'da, sevgili Kürdistan'ımda.

Kesin kararlıydım. Değerli bir arkadaşın aynı sıkıntıları vardı: Eşi ve çocukları da açıklıktan kıvranıyordu. Becerikliydi ve işbirliği yaptık. Bir üçüncüsü birlikte gitmeyi rica etti. Neden olmasın? Buna rağmen şimdi yeterli değil. "Yabancılar" karşısında ağzı sıkı olma, ama samimi arkadaşların yardımıyla titiz hazırlanış. Ve kampta arkadaşlarımız vardı. Becerikli delikanlılardı.

Dışarıdan nispeten çok az duyabiliyorduk. Bazıları çoktan kaçmıştı, kısa bir süre sonra hemen hemen hepsi yakalanıp geri getirildi. Sıvışırken koğuştaki arkadaşlarımız kamptan kaçış için teknik yardım yapabildi.

İlk olarak gizli bağlantılar sayesinde kampın diğer bölümlerine gidildi. Özel koğuşumuzdan kaçamazdık, aksine kampın diğer tarafında olan belirli bir yere ulaşmalıydık. Öyleyse kapalı koğuştan çıkarak tüm kampın içinden geçmeliydik.

Kampın etrafında yaklaşık yüz metre mesafede olan kulelere ulaştık, kamp gözetlemek zorunda olan zencilerle zapt edilmiş. Kendi görevlerini titiz yapıp "av köpeği" gibi dikkat ediyorlardı.

Tel engeli birbirinden yaklaşık iki-üç metreye kadar ayrılmış olan iki ayrı büyük/yüksek dikenli tel-çit parmaklıklardan oluşuyordu. Bu arada kaçanların ayak izlerini görebilmek için.

"İnsansız Bölge"

Her parmaklığın plansız bir şekilde çapraz sağlamlaştırılmış yanyana sıkı duran telleri vardı. Ama en iğrenç olan şey en dışardaki parmaklığın en alt kısmının sıkı, karışık ve darmadağın örten dikenli tel sülügüydü. Burada özel durumlarda ve en büyük zahmetlerle hayatta kalınabilir..

Karanlık basarken güçlü ışıldaklarıyla dikenli telleri etraflica arayan açık hızlı panzerler kampın etrafında dönüyor. Bir defasında parmaklığın tam yakınında bir başka defa yoldan uzakta, yani tamamen düzensiz gidiyorlar. Biri sık sık pusuya yatıyordu. Tamamen sessiz bir şekilde kumulun arkasında durmuş ve kulak verip gözetliyor.

Öyleyse kamptan sığışma öyle tamamen kolay değil ama aşk hangi yüksek ve zorlu duvarları aşmaz ki?

Havanın sıcak ve Zencilerin uyuşuk olduğu öğlen vakti bir f i r a r d e n e m e s i n i ikişer ikişer yaparak geride kampta kalan arkadaşlarımızla bağlantı kurma ve gelecek akşamların birinde firarı hazırlamak için koğuşumuzdan dışarıya doğru tırmanıyoruz.

Farketmeden dışarı çıkıp tekrar geri dönüyoruz. Telin içinden sürünüp geçme tekniğini pratik olarak öğrenmiştik.

Hazırlıklar tamamlanmıştı. Çıkış deliği de tamam. Bu tam iki gözetleme kulesinin arasında duran bir yer, ama küçük bir girintiden dolayı arta kalan telden daha az açık görülüyor. Çantamızda uçları sağa'sola çevrili olan yarım düzine hazır tel parçasığı var. Dikenli telleri yukarıya ve aşağıya kancalamaya yarıyorlar, öyle ki cisim ortaya çıkan boşluğu daha iyi ve daha hızlı sıkıştırabilir.

Gün kararmaya başlıyor. İngiliz nöbetçilerin yaptığı akşam sayımı bitti: Her şey yolunda.

Şimdi bu demektir ki heyecanlanmamalı! Kamp yolları son derece kalabalık; zenci nöbetçiler kapımızın önünde duruyor.

Kampı terketmenin en iyi zamanı, çünkü kaçış deliğine varana dek bir yarım saat daha geçer. O zaman kamptan dışarıya gitmemiz gereken an. Güneşin batması ve gece karanlığı çöker çökmez firarı yapmak zorundayız. Birkaç dakika içinde! Gün Doğu'da bizde olduğundan daha hızlı kararıyor. Bu geçişte burada çölde tuhaf bir aydınlanma var. İnsanın her şeyi hüznü gördüğünü söylemek istiyorum.

Alacakaranlık üzerine bilerek konuşmuyorum, çünkü tamamen doğru değil, aksine bu, kaçanların ihtiyaç duyduğu anlık ruh haliydi.

"Dışardan" yani " Special-Cages" dışından yardım bekliyoruz. Sır ortağı iki arkadaşımız gelip durumumuzu görüyor: Zenciler kapıda duruyor ve dışarı bırakmıyorlar. Arkadaşlar ne yapıyor? Nöbetçileri eğlenceli bir konuşmaya çekiyorlar ve öyle biraraya geldiler ki zenciler birkaç dakikalığına kapıya, bize sırtlarını çevirmek zorundaydı.

Bir kere derin nefes alarak giriyoruz. "Düşmandan kurtul!" Eşin ve çocuğun için!

Başarıyoruz ve farkedilmeden diğer tutsakların gürültüsünde ortadan kayboluyoruz.

Gün batıyor ve diğer arkadaşlar tekrar kancalarımızla telleri kancalayarak hazırlanıyor ki yaklaşık 25 cm çapında bir delik ortaya çıkıyor. Bu çok değil, çünkü biraz hareket eder etmez kötü yoldaşlarımız zorluk çıkarıyor ve buna rağmen büyük bir yardım var.

Bu arada biri zenci nöbetçilerin bir şey fark edip etmediğine dikkat etmişti. Görünürde farketmemişlerdi.

On dakika, beş dakika daha bekliyoruz. Şimdi hazır. Yavaşça "Haydi!" dediğimde biraz titriyorum. Arkadaşlar şimdi artık yardım edemez. Bu bir ölüm-kalım meselesi. Sadece sevgi dolu iyi istekleriyle bize eşlik edebilirler. Onlar da bunu yapıyor.

İlk tel engelin içinden geçiyorum, zor olan ikincisini çok kıvrak bir şekilde düz sürünerek geçiyorum. Nihayet kurtuluyorum, bu hiç de kolay değildi...

Şimdi olabildiğince hızlı, sessiz, dikkat çekmeksizin çit parmaklıklardan metrelerce mesafe almak! Bize her an ateş edilebilir. Bu birçok sinir gücüne mal olur.

Yaklaşık beş metre süründüm, ışığın bir anda soluma doğru yaklaştığını görüyorum; henüz toprak dalgasının arkasında ama hızlanarak büyüyor ve kampın etrafını dolaşan panzer bir kaç dakika içinde burada olacak.

Artık arkadaşlarımı bulmaya çalışmıyorum. Artık geriye de gidemiyorum, "Caretta" daha hızlı yaklaşıyor. Durup beklemek kesin yakalanma anlamına gelir. İleriye atılıyorum, başımı eğerek -her halukârda- süratle dışarıya, çöle koşuyorum,

on saniye ya da onbeş saniye -o zaman projektörlü panzer öyle yakındı ki kendimi aşağıya atmalıydım.

Artık çalışmıyor kalbim, patlamak için çarpıyor.

Şimdi yere basıyorum, çünkü panzerin biraz önce hangi yönü aldığını henüz bilmiyorum: Çit (parmaklığın yakınında ya da daha uzakta mı? beni kamp çevresini aydınlatığı arama oyununun içine aldığında çabucak bir şey gördüm: Açık aydınlanmış çöl kumunda koyu bir nokta! Sonunda ani bir düşünce beni sarstı: Ya üzerime gelirse?

Zincirlerin şakırdaması öyle yakın ki biraz sonra üzerimden geçeceklerini zannediyorum.

Orada taşlaşmış gibi hareketsiz duruyorum. Şakırdamanın tekrar yavaşladığını farkediyorum. Hurra! Geçti! Beni görmedi. Fakat ya arkadaşlar? Onlar da oradalar. Başlarını eğerek arkadan sessizce yaklaşıyorlar. Ah ne kadar mutluyum. Onlar da biraz önceki dehşet korkuya dayanmışlardı. Bu düşünülebilir. Arkamda sıkı çalışmışlardı ve "Caretta"nın ortaya çıktığını gördüklerinde "vahşiler gibi" aynı şekilde koşmuşlardı.

Bu arada hava kararmıştı, yani tüm yıl boyunca olduğu gibi açık bir gece bizi sarıyor. Güzel parlayan yıldızlı gökyüzü, saf saydam atmosferiyle çöl üzerinde adeta bir kubbe oluşturuyor.

Gerçi gecedir ama karanlık değil. Gölgeler çölün ortasında hayali bir şekilde sessizce yaklaşmış gibi görünüyor. Gerçekte birçok aydınlanmış çıkıntılar ve karanlık girintiler vardı. Bir metre genişliğinde. Ürkütücü...

Eğer iyi son, nöbetçiler tarafından görülmemekse uzağa gitmeliyiz, uzağa, uzağa..

Kaldı ki o vahşilerin keskin duyularıyla kaçışımızı farketmemiş olmaları bir mucize gibiydi. Ya da ışığı ve şakırtısıyla "Caretta"nın yaklaşması eylemimizin boşa çıkmasına sebep miydi?

Gözler geceye daldığı sırada vahşi kediler gibi eldivenler elde yavaşça sokuluyoruz. Birçok tehlikeli şeyin geceleyin nasıl görüldüğünü her asker bilir. Arkasında bir çalılık belki ya da sadece büyük bir taş ya da daha başka tehlikeli bir şeydir. Ama

her zaman bir seslenme ya da bir projektör herhangi bir yerden ve bir anda gelebilir.

Her şeyi hesaba katarak on beş dakikada bir ilerliyoruz. Uzakta parlayan birkaç ışık görüyoruz. Kamptan yaklaşık on beş kilometre uzakta bulunan bir Arap köyüne aitler. Oradan Nil'in bir boyundan ayrılan sözümona "Tatlı su kanalı" da geçiyor.

Bu kanal yaklaşık üç-dört kilometreye kadar olan bir çöl şeridini sulayarak şeker kamışı, palmye, pamuk, portakal vs bol miktarda bitki üretiyor. Sulama hendeklerinin bittiği noktada keskin kesilmiş bir şekilde yine çöl başlıyor.

Kanalın öbür tarafında yukarda İngiliz iktidarı bitiyor. Orada bir Tommy görüldüğünde herhangi bir pusudan ona doğru keskin ateş edilir. Mısır köylüsü "Alemanis"e hiçbir şey yapmaz.

Öyleyse oradan olabildiğince hızlı yukarıya gitmeliyiz. El yordamıyla ilerlerken bir anda tamamen binaların çevre çizgileri önümüze çıkıyor. Öfkeli köpek havlamaları başlıyor. Konaklama yerinin mezbahası olan bu kuruluşun çevresinde büyük bir büklüm çiziyoruz. Daha önce kamp yönüne doğru sürülen yaşlı, iri kemikli ve yorgun bir hayvan sürüsünü birkaç defa görmüştük.

Çok şükür ki köpekler bizi kovalamıyordu. Bizden sadece açıklama istemeyecek, aksine bizi parçalayabileceklerdi.

Tehlikeden kurtaran kanala yaklaşıyoruz. Şimdiden birkaç tuzak görebiliriz. Burası son derece tehlikeli, çünkü burada birçok İngiliz ve Mısırlı polis etrafta dolaşüyor. Bize doğru yaklaşan sesler duyuyoruz. Yoldan çekilmek için çok geç. O halde cesaretle ilerlemeliyiz.

Adamlar muhakkak bize yaklaşarak bir şey söyleyeceklerdi ve bunun yanında ne olduğunu kim biliyor ki. Bu en azından beklenilmeyen bir ikamet verirdi.

Ama bunlar kadın. Yarı örtünmüş yüzleriyle sessizce yaklaşıp önümüzden geçiyorlar.

O sırada yoldayız. Kanal yolun arkasında akıyor. Tamamen soyunuyoruz, giysilerimizden bir paket yaparak yolun kenarı-

na sessizce yaklaşıyoruz. Çevrede kimsecikler yok. Şimdi yukarıya atlıyoruz ve sonra duvardan aşağıya. Ay şimdi yukarda durmuş, suyu gümüşümsü bir şekilde mükemmel aydınlatıyor.

Suya dalıyorum, hızlı vuruşlarla ilerleyerek bunun yanında giysi paketini de kafamın üstünde tutuyorum. Yaklaşık 20 metre geçmiş olmalı, cılız bedenimiz için ve alışılmış biçimde yüzmeye, sonsuzca uzağa... Kafa üstündeki paket ağırlaşıyor, artık şimdiden yukarı kaldıramıyorum; suyun üstünde durmuş emiyor ve son metrede giysilerin batmaması ve bunun sonucunda kaybolmaması için tüm gücümleçaba gösteriyorum. Diğerleri daha iyi değil.

Çamaşırı sıkıyoruz, böylece su iyice dışarı süzülüyor ve titreyip donarak ıslak giysileri giyiyoruz. Aynı anda bir adam bize doğru usul usul yaklaşıyor; tüm olayı görmüş olmalıydı.

Onunla birlikte gitmemizi, bizi ağırlayıp yanında uyuyabileceğimizi söyleyip duruyor. Nihayet ondan kibarca kurtulmak için her şeyi yapmalıyız. İyi bir izlenim dışında her şeyi yapıyordu ve bizi polise satmak için sadece köyün yakınına gelmemizi sağlamıştı. Elbette kelle parasına karşılık. Yardım geliyor ki nihayet adamı övdüğümüz birçok Arapça kelimeyi biliyoruz.

Çöle varmak için plantasyonun içinden kenarda ilerlemek istiyoruz -Kahire yönüne.

Sadece şunu söyleyebilirim: Şimdi duyduğum şey mükemmel! Ö z g ü r olduğum şu anda. Kendi sırlarıyla bir insan. Yıllar ve böyle korkunç bir tutsaklıktan sonra. Bir masal gibi bu. Öyle uzun zamandır hiçbir ağaca dokunamadım. Burada şimdi biri önümde. Sevinç gözyaşları akıyor ve ona doğru gidiyorum, kabuklarını okşuyorum. Kabukları fırlamış olan pamuk bitkileri oradalar. Ufak beyaz yapağıyı okşuyorum. Ah, seni seviyorum yeryüzü!

Yukarıya doğru göğë bakıyorum, ellerimi kavuşturarak başarı için candan teşekkür ediyorum.

Eğer o an yakalanıp hapishaneye geri götürülerek firar yüzünden cezalandırılıysaydım, sadece o mutlu an uğruna kaçmaya değerdi.

Burası plantasyonlar arası karanlık ve dar yollara doğru ilerleyerek tökezliyoruz, bir defa sağa patıkaya; sonra tekrar sola, hep başka taraf ve boş çöle varmaya çalışıyoruz. Bunun yanında bazen diz boyuna kadar çamurla dolu çukurlara batıyoruz. Buna rağmen sadece devam, devam.... Bir defasında orada durmuş olan birkaç adam önümüzden geçiyor. İyi ki plantasyon işçileriydi. Kibar ve mütevazı bir şekilde Arap selamını bildiriyoruz -onlar da selamı karşılıyor- hakkımızda ifade edilmeyen düşünceleri var ve tekrar karanlıkta kayboluyoruz.

Nihayet saatlerce süren el yordamıyla ilerlemeden sonra çöle varıyoruz. Birçok ev ve küçük yerleşimler bitki örtüsü sınırı boyunca uzanıyor. İyi olan, yani sulandırılmış arazi sadece bitki yetiştirme işine yaramıyor, evler çöl toprağı üzerinde öyle duruyor.

Bu gece artık hiçbir şeye girişemeyiz, çünkü ilkin dikkat çekici giysilerimizi çıkarmalıyız ve ikinci olarak nereye gitmek zorunda olduğumuzu bilmeliyiz.

Yaş giysiler içinde müthiş titriyoruz. Buna rağmen yüzeydeki çöl kumunun hâlâ sıcak olduğunu anlıyoruz: Herkes elleriyle bir çukur açıyor, içine girip kalın bir kum tabakasıyla örtünüyor.

Böylece birkaç dakika daha dinleniyoruz. Hatta biraz uyuduk zannediyorum. Pek çok güçlüğü sabırla beklememize rağmen saklanmanın huzurlu duygusu bizi sarıyor.

İlk gün ağarmasında yine dinciz ve hemen insan yerleşimlerinden uygun uzaklıkta genel yöne, Kahire'ye devam ediyoruz.

Orada bir köy görünüyor. Değerli dostum Frieder yola koyuluyor, yalnız. Yaman adamdır, Doğulularla ilişkide deneyimlidir. En yakında duran evin kapısını çalıyor ve içeri girdiğini görüyoruz. Hemen arkadan gelmemiz için işaret veriyor.

Doğulu bir tarzda yere oturuyoruz, yanımızda Ebu, evin babası. Bize çay, Arap pidesi olan *chobbes* ve biraz keçi peyniri veriyor. Aız ve çok yemek alıyoruz.

Görüşme hemen bitiyor. Açık göz adam kampta giymiş olduğumuz üniformaların yerine eskimiş, kirli ve yırtık pırtık

elbiseler verdi. Bu, beden üzerinde biricik giyinme parçası olarak Doğulu köylünün giydiği bir tür gecelik, ferah ve ülkenin sıcağına da uygun.

Böylece fellahın fakirhanesini terkedip neşeli ve kaygısız gittik. Arkamızdaki kampı ne kadar geride bırakırsak bizim için o kadar iyi olur.

Ama o zaman problemler ortaya çıkıyor: Yakından bakacak her Mısırlı kim olduğumuzu elbette anlar. Ve giyinik Avrupalılar sadece savaş tutsağı olabilir, o halde Alman ya da İtalyan.

Basit insanlar bizi rahatsız edecek ama insanlar büyük köylerde kurnazdır. Orada bir ihbar sayesinde birkaç kuruş kazanmak isteyen insanlar var. Ama her şeyden önce burada polis var. Polis her savaş tutsağını -düzen uğruna-yakalayıp Kahire'ye teslim etmeye sıkı bağımlıdır. Orada "Avrupa hapishanesi"ne getirilerek İngilizlere teslim edilir.

O sabah bir köye tekrar sessiz ve mütévazı bir şekilde yaşıtığımızda uygarlığa yönelik ölçüsüz bir özlem bizi birden bire sarıyor.

Orada yukarıda büyük bir bahçenin ortasında bir tür yazlık ev bulunuyor; şehirde oturan zengin insanların sahip olduğu gibi bir villa. Burada hoş, serin ve uzatılmış bir hafta sonu geçiriyoruz. Mısır'da yaşayan ve böyle yerlere sahip olan Ermeniler ve Yunanlılar var.

Bu insanların hepsi her defasında Fransızca konuşuyor. Dudaklarını yukarı kaldırıp korkmaksızın zavallı sefil gömleği içinde bahçeye giren benim müthiş Frieder'im yine oradaydı. Bir terasta şık baylar ve bayanlar oturmuş cömert bir kahvaltı yapıyor. Zarif porselen ve sofrta takımı masayı süslüyor.

Frieder onlara doğru giderek, "Bonjours, Mesdames, -bonjours, Messieurs" deyip kibarca eğiliyor ve kusursuz Fransızca kim olduğumuzu ve -evde alışılmış olduğu gibi- seve seve zarif fincanda bir çay içmek istediğimizi anlatıyor. Arta kalan isteklerimizdi ve efendileri fazla rahatsız etmeksizin katılarak devam edeceğiz.

Bu iyi insanlar yüzüzlüğümüzden dolayı kahkahalarla gülererek eğlenmeye katılıyor, içecek, çörek ve yemişlerle en iyi

şekilde artık yiyemeyene kadar ağırlanıyoruz.

O zaman öne doğru eğilip selamlayarak "Merci beaucoup Mesdames-merci beaucoup Messieurs" diyoruz ve fakir köylüler gibi bölgeden gitmek için var gücümüzle kapıya yöneliyoruz. Her şey öyle güzel, öyle sonsuz güzeldi ki. Her şey özgür olmanın pembe duygusuna daldı.

Tamamen köpek sürüsü olan birkaç yankesicinin bizi nasıl soyduklarını hatırladığımda bu benim için bugün gülünç oldu:

Şu anda bir metre genişliğindeki sulama hendeği boyunca plantasyona yaklaşıyoruz. Bir anda bize doğru iki atlı dere boyunca yukarda yol üstünde acele geliyordu. Cesur yüzlü öfkeli hilekar adamlar.

Durup bizi tepeden tırnağa süzdüler. Yürümeye devam ettik; o sırada buyurucu bir şekilde bize "Durun" diye seslendiler. Kötü bir şeyi tanımazlıktan geldik. Tüm yarı mutluluğumuzu alacak küstahlıkları yok muydu!?

Hendeğin öbür tarafına yapamazlardı. Onların silahı yoktu. Ama tamamen sıradan başka bir silah:

Basit bir şekilde ceplerimizi boşaltmamız gerektiğini yoksa derhal en yakın polis karakoluna giderek bizi ihbar edeceklerini söylediler. Şantaj ama eğlenceli bir şekilde. Soyulduk, emre göre hendeğe attılar ve daha neşeli olmalıydılar ki hırsızlar en azından çıplak göndermedi.

Bir başka tarafta Alman olduğumuzu anlar anlamaz bize yemişler getirip eye davet eden çok gayretli gençleri bu yolda tanıdık.

Gecenin birinde bir fellahın davetine gittiğimizde misafirperverliğin içtenliğinden sadece bir defa şüphelendim. Burada gecelemeliydik. Hemen biraz önce basit fakat güçlü bir yemek almıştık. Sonra birkaç adamla oturulmuş geliş güzel konuşuluyordu. Birden bire biri dişlerimizi görmeyi rica etti. Gerçeklikte ağzımızda kaç altın kaplama dişin olduğunu yoklamak istiyordu. Burada da bize sadece açık kaygısızlıkla yardım edildi ve böylece adamın ağzımızı kurcalamasına izin verdik. Hemen memnun olmuştu, yani hiç de memnun değildi, altın

kaplama birkaç dişi bizden almaya değmiyordu. Fakir insanlar olduğumuzu anlayarak bizi rahatsız etmiyordu.

Birkaç gün sonra büyük bir plantasyona varıyoruz. Büyük, yaşlı, gururlu bir göçebe, büyük bir yerin bekçisi bizi çölün ortasına sürmüştü. Yolda çöl kumundaki küçük deliklere dikkatimizi çekerek orada göçebelerin yakalayıp yuttukları atlayan sıçanların barındığını anlattı. Çoktan belirli bir deliği kazıyor. Tecrübeli gözlerle içerde böyle bir hayvanın olması gerektiğini anlamıştı.

Hop hop koşup gitmek istiyordu fare. Ama çoktan adamın avucundaydı. Çok zor tasarlanabilir ama kangurunun minyatür versiyonu gibi bir şey. Bununla birlikte fare ile iri sıçan arasında bir boya sahip. Ön bacaklar tamamen küçük ve sararıp solmuş olmasına karşın hayvan onlarla yerden zıplayıp büyük bir sıçrayışla yaklaşık bir metre ileri gittiği büyük bacaklara sahip.

Küçük hayvan bize öyle korku dolu bakıp, küçük kalbi öyle çok çarpıyordu ki, ona yardım etmek için hiçbir şey yapmadım. Göçebeden sıçrayan farenin gerçekte nasıl "koştuğunu" bize göstermesini rica ettim. Avucunu açtı -fare ani hamleyle uzaklaştı ve hoplayarak sıvıştı- bir delikte kaybolana dek. Gösterilen komiklikten dolayı içten gülüyoruz ve tekrar kazı-maya başlamadan önce çöl rehberini kolundan çekiyorum.

Arkadaki kapıdan plantasyona sessizce yaklaşıyoruz. Bir kaç Arap -Mısırlı- bizi gayet içten karşılayarak gösterişsiz yemeklerine davet ettiler. O günlerde bize böyle yardımcı olan bu ve başka soylu insanları bugün hâlâ duygulanarak hatırlıyorum.

İşçiler tesis mühendisinin bir Alman olduğunu ve bize muhakkak yardım edeceğini anlattı. Kısa bir süre sonra yukarda pompa tesisatını kontrol etmek için buraya gelecekmiş. Yakında onunla konuşabilecekmiz.

Yorucu yürüyüşten sonra birkaç ağacın gölgesinde bir saatliğine severek uzandık.

Nihayet beklenen kişi bir eşeğe binmiş geliyordu ve bizi görünce yüzünü somurttu. Devam etmemiz gerekiyordu.

Farklı tutsak kamplarından kaçmış birçok Alman daha önce para ve giyeceklerle yardım etmiş ki onların istediği şeyi artık yapmıyormuş. Yardımseverliğiyle öyle çok tanınıyormuş ki arkadaşlarımız hemen her gün ona gidiyormuş.

Ama Viyanalı dostum Frieder o an mütevazıca nasıl devam edip Kahire'ye ulaşabileceğimiz konusunda bize en azından akıl verip veremeyeceğini sorduğu zaman mühendis dinleyerek ona keskin bakıyor: "Doğrusu Avusturyalı bir hemşeriyi bırakamam."

Daha sonra "Geliniz" deyip bizi kilometrelerce uzaklıkta olan ve içlerinde dairelerin, idarenin, kamp ve gıda işçiliğinin barındığı evlerden küçük bir grubun köyüne götürdü.

Ayrıca Mısır'da çok seyrek bulunduğu gibi inşa edilmiş örnek alınmaya değer bir çiftlik vardı. Onu bir Almanın yaptığını duyunca şaşırmamıştım. Savaş başladığında düşman mülkiyeti olarak zorla ele geçirilerek Mısırlı bir paşaya satılmış. Ve tüm mekanizmayı özellikle pompa ve sulama tesisatına bakan mühendis o günden bugüne hâlâ buradaydı.

İyi adam bize özveri dolu baktı, yemek, verip yatak tahsis etti.

İnsanın bir kişiliği olduğunu ve sadece pis, arsız, can sıkıcı tutsaklar olarak muamele gördüğünü az kala unutmamış olduğum için, sistematik baskı yıllarından sonra her şey ne kadar iyi oluyordu.

Tutsak atmosferinden çıkmamın doğru anı olduğuna inanıyorum.

Akşamları daha uzun süre dışarda oturmuşuz ve ev sahibi biz zavallılarla birlikte oturup bunu diğer çalışanlara ve işçilere belli etmekten çekinmiyor.

Hemen öyle bir konuşma başladı ki mühendis bize kendi özel yaşamından birkaç şey -sevinç ve acı- söyledi. Onsekizinde olan biricik oğlu attan düşerken ölümcül bir kaza geçirmiş. Oğluna olan sevgisinden onun ceketini anı olarak saklıyormuş. Giysilerle ilgili başka her şeyi daha önce farklı dileyen insanlara hediye etmiş.

Ama buna rağmen bu fellah giysileriyle yolumuza devam et-

memize izin vermeyecekmiş. Artık çok parası yokmuş yoksa bize bir şeyler satın alacakmış. Şimdi görülecek.

Ertesi sabah sevgi ve özveri dolu babacan bir kaygıyla bizi öyle giydirdi ki -oğlunun ceketi yanındaydı- Frieder ve ben dikkat çekmeksizin Kahire'ye gidebildik. Üçüncü arkadaşımız için samimi bir çiftlik sahibinin yanında bir yer buldu.

Tesiste bir işçi olarak çalışan genç bir Mısırlı orada olduğumuzu duymuştu. İyi bir insandı. Sessizce yaklaşp birkaç güzel söz söylemek için her fırsatı kolluyordu. Ertesi sabah mühendis bizi Kahire'ye giden otobüs durağına götürmek için onu çağırdığında çok mutluydu. Avusturyalı velinimetimiz bize Kahire'ye kadarki yolculuk parasını da vermişti. Her şey için en yüksek derecede minnettardık; Kahire'de bize orada çalışan hemşerilerin birkaç adresini verdi. Böylece her şey birden bire iyi yönde gelişmişti ve soylular gibi zengin görünüyorduk.

Ne kadar fakir olduğu görülen genç adam vedalaşırken birkaç kuruş elimize koyduğunda tamamıyla duygulanıp kalmıştık. Ve uzaklaştı. Değerli adam!

Otobüs geldi, gözüpek biniyoruz, "Cairo"ya gideceğimizi söyleyerek orada sessizce oturduk. Hep birçok polis kontrolden birinin, yolcuları birden bire gözden geçirmemesini umuyorduk. Ama iyi geçti ve üç saat sonra durakta iniyoruz. Her şeyden önce büyük şehirde biraz kaybolmuş görünüyoruz.

Bir yeri olabildiğince hızlı bulmak için hemen işe koyulduk; bu yer emek, kazanç, para demektir.

Buna rağmen her şeye ikişer olarak çok rahat katlanılabilir. Çok basit bir Arap otelinde bir oda kiraladık. Haber kağıdında -Tanrım yanlıştan dolayı affet- "yeni ismimizi" kaydettik: Orada isimim Olaf Carlsson idi ve İsveçliydim; arkadaşım Andersen ve Danimarkalıydı. Memnun olundu ve rahat bırakıldık.

Şimdi ucuz otel ve basit yemekleri ödeyebilmemiz ve bize birkaç kuruş verecek olan hemşerilerimizle bağlantı kurmak için erkenden geç saatlere dek ayaktayız. Bu zordu ama başarıyorduk, hemen dilenci olmadığımızı, aksine hiç kimseyi kül-

fet altında bırakmamak için çalışmayı amaçladığımızı anladılar ki, bu, yurttaşlarına besin maddesi temin etmek için çok değil.

Buna rağmen bir noktada dilenciydik. O zaman savaşıyan insanlar bunu değerlendirmek istiyordu. Almanlar, Avusturyalılar, İsveçliler, Fransızlar ve Mısırlılar. Yarı açlıktan ölecekmiş gibi olan bir kadın ve tüm gün "Anne, açım, açım!" diye bağıran üç yaşında bir çocuğun resmi gece gündüz önümde duruyordu.

Böylece korku ve utanmayı aşarak birkaç besin maddesi paketini Almanya'daki eşime derhal göndermeye hazır olan iyi birkaç kişi buldum. Daha sonra duyduğuma göre çok büyük bir kıtlığa yetişip, ailemi ağır sağlık bozukluklarından kurtardılar.

Burada ellerini açıp yardım etmiş olan tüm bu asil insanlara açık ve bilhassa ne kadar sevinerek teşekkür edeceğim. Ama, onların teşekkür değil aksine sevgiden ötürü yaptıklarını, katiyen hiçbir şey beklemediklerini biliyorum.

Yaşamımda şunu tespit ettim: Fiziki bir yasa nasıl ortaya çıkıyorsa enerjinin kaybolmadığına öyle sıkı inandım ki sevgi de hiçbir zaman kaybolup gitmez. Seven kişi tekrar yansıtılan pozitif bir enerjiyi yayar. Sevgi kaybolmayarak, genelde sonraları onu yayan insana geri döner ve belki de kötü duruma düştüğünde o annenin çocuğuna geri döner.

Aynı şekilde yaşlı anneciğimin yaşamı boyunca böyle birçok iyi şey yaptığı için Kahire'de öyle çok sevgiyi yaşayabildim!

Değerli yaşlı bir adamın başışı sayesinde Yahudi mahallesinde tamamen gizli bir oda kiralamak bizim için mümkün olmuştu. Orada sistematik keşif gözlemlerimizi yapıyorduk. Dostum evvelce bir iş bulmuştu. Güvenlikten dolayıdığı takdirde geçici olarak ayrılıyorduk.

Ama günden güne bu olanağı daha az düşünüyordum. Bunu katiyen hatırlamak istemiyordum.

Uzun zamandır nasıl para kazanabileceğimi düşünüyordum. Büro ve el işleri yerliler tarafından öyle anlatılıyor ki bu-

nunla insan pek az kazanabilir. Ama ÷lkeye giden gönderileri bizzat ödemek istediğim için kazanmalıyım.

Fakat buna nasıl başlanabilir?

O sırada birden aklıma bir şey geldi: Ben "İsveçliyim". İsveç'te masaj dünyaca ünlü değil mi?

Daha önce masaj ve benzer şeylerle ilgim yok muydu?

Bunun üzerine düşünüyorum. Bizzat masör olmaya başlasam nasıl olur? O zaman hiç kimseye bağlı olmam, özgür insan olarak çalışırım ve biraz yetenekli olursam çok para kazanabilirim.

Düşünüp taşınıyorum. Ben Monsieur Olaf, Suedois ve "Suedois masajı" yapıyorum. Ayrıca her ne kadar sahtesi olsa da bu ismi ve mesleği taşıyan bir kimliğim var.

Teorik olarak yeni mesleğimle saatlerce meşgulüm ve kısmi-tam masajı düşünüyorum. Dost ve tanıdıkların yanında kimin yetenekli bir masöre ihtiyaç duyduğunu soruşturuyorum.

O sırada biri bana bir adres verdi: Dostu, Mısırlı eski bokör uzmanı haftada iki defa için bir masör arıyor.

Şimdi başlıyorum. Eski Kahire'ye tipik, Doğulu tarzda inşa edilip döşenen bir eve gidiyorum. Adam beni bekliyordu ya bir fiyasko yaşayacağım ya da devamlı tavsiye edileceğim.

Gerçek bir duygu gücüyle önümdeki bu kas yığınının üstüne yürüdüm. Ama bir kolu iyice yoğurmuş olana dek tüm gücümü kaybettim. En büyük korkumu, bu mesleği başarılı yapmak için fiziki güçten yoksun olduğumu farkediyorum.

Bu iş için yetenekliyim, bunu açık hissediyorum. O an sadece gerekli güçten yoksunum. Buna rağmen irade sayesinde, sağlam bir irade sayesinde eksiklik tamamlanabilir.

Böylece bütün gücümü toplayarak kol kola tamamlıyorum. Sonunda sırta uygulamak için önümdeki et yığınının üstüne tüm ağırlığımla düşünüyorum.

Nihayet hazır! İş bitti ve ben de bitkinim, gücüm tükenmiş. Vücudumdan ter duşu yaptığım sırada kurbanım kalkarak kahvaltıya oturuyor; beni de davet ediyor ve bir aslan gibi yiyorum. Acele çok güç almalıyım. Öyleyse dinlenip güçlü yemeliyim.

Ben de bunu yapıyorum ve açılmaya başlıyorum. Aynı zamanda cesaretim de büyüyor. Böylece doktorlara sıraya göre gidiyorum, kendimi tanıtarak spor ve sağlık masörü olarak sıvışıyorum.

Bunun yanında günün birinde ünlü bir profesöre gidiyorum. En önce hangi hastalıklarda başarılı olduğumu soruyor. Sinir rahatsızlıklarında başarıyı yakalayabildiğimi söylüyorum. Bunu neye dayandırıyorum? Bunun ellerimdeki manyetik güçten ileri geldiğini söyleyerek cesurca yanıtlıyorum.

Elimi tutarak haykırıp bağıyor: "Mais Monsieur, vous avez un très bon magnetisme!" Elinizde olağanüstü güçlü bir manyetizm var. Hastalarımı bana tedavi için göndermek istiyor.

Özetle hızlı para kazanmaya gayret ediyordum ve hemen seçkin müşterilerim oldu ki bunların arasında düzenli tedavi edip iyi para aldıklarımın birçoğu Avrupalı. Onlar masajdan anlayan hali vakfı yerinde insanlardı.

Kahire'nin en iyi masörü olarak övülüyordum. Bu beni sevindiriyordu ve daha da mükemmelleşmeye itiyordu.

Aslında kaçışımından önce büyük bir sağlık başarısı kaydetmek zorunda olmuştum: Benim Frieder de aylardır bir ayağının ekleminden şikayet ediyordu. İyileşmiyordu. Ama şimdi kaçışı ciddi bir durumda koşup koşmamasına bağlıydı.

Ona dedim ki: "Frieder, gel, sana masaj yapayım, yarın akşam ayağın iyileşerek birlikte gelebilirsin!"

Ekleme tedavi ettim ve önceden tahmin etmiş olduğum gibiydi: Ağrılar bitti ve yaşam uğruna tel örgünün arkasında koştığımız zaman Frieder bizim gibi süratle geçebiliyordu. Şikayetler bitti ve bir daha da ortaya çıkmadı.

Şimdi tabii ki bu acayip bir şey değil, aksine doğal Tanrı vergisi olan manyetik güçler sayesinde basitçe bir iyileşme.

Kendimi bir dereceye kadar emin hissettikten sonra Almanya'daki eşime mektup gidiş gelişinin dolambaçlı yollarını takip ettim. O zaman posta şartları özellikle iyi değildi ve posta yaklaşık üç hafta sürüyordu. O halde cevap alınmış olana kadar iki ay geçiyordu, evden haber almayı ne kadar çok özledim. Bu iyi düşünülebilir. Ama günler günleri takip ediyordu.

Ve bu arada dehşet verici bir kaderle karşılaştım.

Maadi'ye dönüş

Bir Cumartesi öğleninde -o sırada beni bekleyen hastaya gidiyordum- sessiz bir cadde köşesinde birden bire ve sıkı şekilde iki kolun arasına girene kadar güzel iki buçuk ay boyunca özgürlüğün tadını çıkarmıştım. Biri solda, diğeri sağda.

Sola baktım ve hareketsiz bir surat gördüm; sağa baktım: Yine öyle biri.

O sırada sivil bir Mısırlı da bana doğru yaklaşarak gerçekte kim olduğumu açıkça söyledi.

Güven beslemiş olduğum ve gerçekten kim olduğumu bilen insanlardan herhangi biri beni polise satmış olmalıydı. Muhtemelen bir ücret uğruna. Ona kırgın değilim. Tanrı onu affetsin.

Kaldı ki bağışlamayı daha çok öğrenmeliyiz, biz kin besleyen, alıngan insanlar.

Gerçi yerlilerinkinden biraz daha iyi olan ama buna rağmen yukarda küçük bir parmaklıklı penceresi bulunan ve kapıları dışardan kilit ve mandalla "sıkı yapılmış" hücrelerle dolu "Avrupalılar hapisanesi"nin bir hüccresine kapatıldım.

Birkaç gün sonra İngilizler beni alıp götürdü. Hiçbir iyi şeye ihtimal vermiyordum. Çünkü ben, nihayet Tommylerin iyi anımsamadığı, onları müşkül durumda bırakan bir bölgede, o da şu ki petrol bölgesinde şiddetli rahatsız etmeye hazır olan biriydim.

Tekrar -alışılmış olduğu gibi- savaş tutsakları kampına geri götürülmeyi umuyorum. O zaman 28 gün zindan cezası alırım ve dava sonuçlanırdı.

Fakat başka bir şey oldu.

Hareketten hemen hemen bir saat sonra araba duruyor, inmeliydim.

Yukarı bakıyorum. Hareketsiz aksatan bir korku beni sarsıyor:

Yıllar sonra şimdi tekrar o kapının önündeyim, aşağıda be-

lirsiz bir yerde korkunç sorgu hücreleri bulunuyor: Maadi!

İçten çöküyorum.

O sırada kapılar da arkamdan kapanıyor ve yine "Kızıl Haç" ile hiçbir bağlantısı olmayan yerdeyim. Hiç sormaksızın sessizce geçirilen ve vurularak öldürülebilen yerde.

Tahta karyolaya oturuyorum, pencereden dışarıya bakıyorum ve o zaman olduğu gibi tam aynı barakadayım, sadece önceki hücrenin hemen yanındaki hücre.

Büyük bir yorgunluk ve üzüntü beni sarsıyor. Ah, her şey şimdi boşuna oldu. Her şey nafile. Gerçi aileme birkaç paket gönderebildim ama hiçbir cevap alamadım ve nasıl olduklarını bilmiyorum. Belki de uzun açlık döneminin etkilerinden yok olup gitmişlerdir? Belki de paketleri katıyyen almadılar. Ya da çok geç aldılar.

İnsan kazanılmış özgürlüğü tekrar kaybettiğinde kafasından ne tür bulanık düşünceler geçer. Ve, insan çok endişeli olarak kendi ailesini hatırladığında.

Ama sükunetimi hemen yeniden buldum ve gülümsüyorum. Ah, gülümsemeyi tekrar buldum. Ya l n ı z o l m a y a n bir insanın sırrına ilişkin o sessiz bilgi. Tanrı bizzat insanın yanında olduğu için koruyan ve teselli edendir.

Daha önce bilinecek korkunç bir şey olmuştu ki insanlar evde, herhangi bir yerde aynı şekilde Noel kutluyor ve ben geceleyin inliyorum:

Kimsin sen?

Sonra ülkeye doğru bir köprü olmuş olan yıldızlara yukarıya baktım.

Bu hüznün vericiydi. İssiz. Sonunda sessizce ağlamak ve yemlikte küçük çocuk olarak bir zamanlar uzanmış olan kişiyle uzun uzun konuşmak için artık hiçbir şey yapamadım.

Bu sefer bir başkaydı. Bayramı içimde kutluyorum, vatanla sıkı bağlanmış hissediyorum ve çevremdeki olaylar bir film gibi geçiyor. Bu artık bana dokunmuyor.

Askerlerin sarhoş olmasına engel olmuyorum ve o durumda "sessiz geceye" İngilizceleriyle bağırıyorlar. O zaman sadece fakir insanları düşünüyorum.

Bir subay geliyor. Noel yemeği evvelce benzin bidonundan yapılmış paslanmış teneke tabak yerine nöbetçi timinin beyaz ini seramiklerinde servis edildi. Bugün buna ek olarak bu sefer bir parça tavuk var. Et yemediğim için alışılmış olduğu gibi geriye bana birkaç küçük patates kalıyor ve işte bu benim Noel ziyafetim.

O sırada içeriye bir subay geliyor. Hücreden hücreye gidiyor. "Merry Christmas" diyor. Bunu alay ederek söyleyip söylemediğini bilmiyorum. Her durumda Maadi kampının sorgu odasında "mutlu" bir Noel'i hissetmek çok şey ister.

Ona sırtarak bakıyorum. "Sadece siz neşeli Noel'i kutluyorsunuz" diyorum. Ama kelime oyununu anlamıyor. "Bugün yemeğinizi beyaz bir tabakta aldınız! Isn't it? Değil mi?"

"Hum" diye tekrar sırtarak bakıyorum ve ilkellik üzerine şaka yapıyorum. Belki cimriliği herkesin dilinde olan bir Iskoyaldır, o zaman her şey anlaşılır.

"Bir arzunuz var mı?" diye istemsiz soruyor ve muhtemelen ruhunun doldurulmadığını iyi biliyor. Ama soruyor. Noel'de insanın böyle benzer bir şey söylemek zorunda olduğu duyugusuna sahip.

"No, Sir" deyip gülerek bakıyorum. Bunun bile doğru olmadığını bilmiyor. Ben memnunum. Çünkü zgr olmanın biricik isteğini gerçekleştiremez.

O zaman heyecanlı bir şey yaşadım: Frieder burda. Bir sonraki, yanda bulunan birkaç hücre. Ama aynı binada.

Bir gün hareket meydanına gittim. Güneş ışınları komşu yeri, çuvalın içinden aydınlatıyordu. İstemeksizin yukarı baktım, nöbetçiler göremiyor. Biri geçti. Onu tanıyor muyum? Yine bir dolaşma tru. Bir düşünce gelişti bende: Frieder!? İsmi fısıldadım, dişlerinin arasından ışlık gibi ses çıkardım. Yok. Bir defa daha. O sırada duydu. Benim gibi şaşırmıştı. Tesadüfen her iki yerde aynı zamanda tekrar bulunduğumuzda, kesik kesik cmlerle dikkat çekmeksizin ve az duyulabilir şekilde kaderimiz hakkında konuştuğumuzda -o gün ve takip eden günlerde- birbirimizi karşılıklı anlatıyorduk. Bununla birlikte yakalanmamı duyduktan kısa bir süre sonra eşimden bir mek-

tubun Mısırlı bir dosta ulaştığını bildirdi. İçeriğin tamamını bilmiyormuş ama ailemin sağlığı tekrar yerindeymiş.

Frieder tamamen şaşkın bir olay sayesinde polisin eline düşmüştü. Başka biri aranıyordu ve bununla birlikte onu yakaladılar. Eğer uzun zaman önce raslantıya inanmaktan vazgeçseydim o zaman bu acayip kaderi kavrayamazdım.

Ama bu bir sürüklenişti. Bizi burada bir araya getiren bilgi bir sürükleniş. (...)

Firar

On dört gün geçmiş olmalı ve bir süredir beni hep yeniden saran kötü duyguları üstümden atamayacağım: Beni öldürmek istiyorlar. Gerçi inancım sayesinde uzaklaşabildiğim ama buna rağmen hücrede olan ürkütücü bir şey beni kuşatıyor.

O sırada kapı açıldı ve nöbetçi çavuş pılı pırtıyla gelmem gerektiği işaretini veriyor.

Böylece daha önce sık sık yapmış olduğum gibi istemeksizin havlu ve battaniyeyi sarıp kolumun altına sıkıştırdım, sabun ve diş fırçasını elime alarak geçiş boyunca son hücreye doğru takip ettim. Kapı açıldı ve içeri girdim. İçerde kim vardı? Frieder! Kapı kapanır kapanmaz kucaklaşarak ağlayıp sevinçten gülüyoruz.

Biz iki infazdan dönmüş mahkumun tam bu sırada aynı yere neden hapsedildiğimiz bilmecesini bugüne kadar anlamış değilim. Bir başka deyişle: Bu işte öyle idi.

Frieder birkaç dakika sonra ona bir şey olmuş gibi son günlerde hoş olmayan duygudan kurtulamadığını bana anlattı.

Bu nedenle bir firarın tüm olanaklarını inceden inceye düşünmeye başlamıştı. Şimdiden de bir fikri varmış. Ne olacağı konusunda ölçüsüz heyecanlıyım. Buradan nasıl çıkılabileceğini sadece bir kişi başarmadı. Her şeyi düşünmüş olan bazı ölüm mahkumları, daha önceden burada, bu hücrede hapsedilmişti. En azından biricik durumu biliyorum.

Güvenlik mekanizmaları öyle mükemmeldi ki, ayrıca bunun üzerine düşünmek anlamsızdı.

Yalnız benim küçük Frieder olağanüstü bir delikanlıdır. Kendi işinde hep düzenlidir, kurşun kalemleri keskin sivriltilmiş ve titizce yan yana koyar. Tam böyle titizdir o. Böyle bir düzen düşüncelerinde de vardır. Yırtık bir matematikçi olması boşuna değil.

Bana şimdi açıkladığı muhteşem fikri ancak milimetrenin binde birini ve çok uzun ondalık kesirleri kullanmaya alışmış olan böyle bir herif bulabilirdi.

Burada daha önce özlem dolu kaç düşünceyi sıcak güne ve aydınlık geceye sarkıtmıştım! Eve gidiyorlardı ve yukarıya, daha iyi dünyaya.

Tabandan yaklaşık bir metre üzerinde bulunan bu pencere 1,20 metre genişliğinde ve bir buçuk metre yüksekliktedir. Çerçeve yaklaşık 12 cm kalınlığında ve 18 cm genişliğinde ahşaptır. Düşünülebileceği gibi dikey çubuklar uzun ömürlü demirden olup en iyi şekilde duvarın içine gömülmüş ki yatay demir rayındaki açıklara geçiyorlar.

Hücrede kendimi asabileceğim hiçbir şey bulunamadığını ve bir zamanlar nasıl ümitsizliğe kapılmış olduğumu hâlâ iyi hatırlıyorum. Bu sııklar bile o zaman kullanılmazdı, çünkü öyle elverişliyidiler ki çekince hemen aşağıya çöküyorlar.

İki pencere kanadı menteşeler sayesinde pencere kirişine bağlıydı, menteşeler ise çiviyle tutturulmuş. Cam yerine pencere dolgusunda sarımtırak bir kağıt var. Pencere dışardan iki pancur sayesinde kapatılıyordu.

Frieder planını açıyor: "Her şeyi bir iplikle tamı tamına ölçtüm" dedi, baş ve işaret parmağının uçlarını sıkıştırarak arta kalan parmakları ayırdığı elleriyle tipik hızlı bir işaret yapıyor. Bunun yanında kaşları yukarı çekiyor, dudaklar açık.

"Kaçışın sadece bir yolu var. Yalnız değil ama ikişer olabilir. Plan 'a'dan 'z'ye çok büyük cesaretilik üzerine kurulu. Çıkmak zorundayız, daha doğrusu acele. Ele geçirilemeyiz, aksi takdirde bunu kaybederdik. Ölçüp biçmeden yine ölüm tehlikesine girmek istemiyoruz ama tehlikenin eli kulağında. Her iki duyguya şimdi sahip olduktan sonra kendi başımızın çaresine bakmalıyız."

Elinde ipliği, şimdi pencereye doğru giderek diyor ki: "İki demir sırık arasındaki mesafe burada çok küçük. Hiç kimse buradan geçmez. Bu kiriş teorik olarak artık burada değilse sonra... (Kulak kabartıyorum) bizim için hep daha dar olacak. (Sarsıldım.) Öyleyse gerisi kalsın (Şimdi gerginleşiyor) ki duvardan bir parça daha atılmalı."

Gülümsüyorum, ümitsizliğe kapılıyorum, az kala inanmıştım, akıllı bir plan olacak ama benim değerli Frieder tutuklanmanın etkisinde aptallaşmış gibi görünüyor. Eski pratisyenden kuru bir teorisyen oldu.

Ona şefkatle bakarak yarım yamalak büyük heyecanla anlattığı kadar ciddi olmaktan çok neşeli dinliyorum. Dışarıdan kimsenin duymaması için ve cesaretli bir bakışla kapıdaki her gün sık ama hızlı açılan gözetleme penceresinden tutsakların ne yaptığını tespit etmek için yavaş sesle.

Hoppala! Bir anda düşünüp tekrar ciddi dinliyorum. Yavaşça ve neşeli ıslık çalıyorum.

"Frieder! Büyük adamsın!"

İpliğiyle önümde durup kalmıştı. "Eğer duvar halledilirse kafamı yapılmış deliğin içine sıkıştıracağımı anladım."

"Ama şimdi dikkat et: Kafamı sıkıştırdığımda güçlkle arta kalan deriyi de sıkıştırabilmeyi de denedim."

Şimdi hava gerginleşiyor. Bunu nasıl denemişti acaba?

Doğruydu. Frieder onu denemişti.

Hücrede askeri hastaneden bildiğimiz gibi iki demir ranza bulunuyordu. (Sırası gelmişken söyleyelim ki demir kirişlerin üstünde yatılamıyordu. Sert ve soğuktü.)

Bu ranzaların ön ya da arka ayaklarında iki çaprazlama sırık birbirine bağlıydı.

En dıştaki demir sırık ile bulunmadığı düşünülen pencere kirişi ve kazılmış duvar arasında teorik olarak mesafeler (aralıklar) yapılmış. Dostum bu mesafelerdeki çaprazlama bağlantı çubuklarının birbirine milimetre kadar eşit olduğunu keşfetmişti.

Artık kendimi tamamen tutamayıp kahkahayla gülüyorum.

"Bunu denedim; kafayı demir sırıklar sayesinde sıkıştırdım,

sonradan tüm arta kalanı aynı şekilde yaptım. Gerçi sonra acıyor ama (vah, zavallı adam!) içinden geçilebilir."

Beni iliklerime kadar aydınlattı. Düşüncede ise çoktan bitti. Tekrar Kahire'de. Uzun süre iyi dolaştığımız yerde.

İnsanlar içine düzenli bir biçimde tekrar girmek için son bir deneme daha yapmaya karar verdik ve tüm nöbetçileri yönlendirmeye davet ettik ki subay bize doğru gelecek.

Üç gün geçti ve hiçbir şey olmadı. O sırada kararlı eylem gerektiğini anladık.

Pencerenin içinden çıkmak olanaksızdı, çünkü daha büyük engeller ortaya çıkar. Bizim "Interrogation Center" her ağır silahlanmış Tommyler ve köpekler tarafından gözetleniyor, dün beş tane saydım.

Sorgu yeri güçlü projektörlerle yoğun ve eksiksiz aydınlatılan özellikle sıkı ve karışık olan dikenli tel örgülerle sıkı çevrilmiş. Tel çitlerin önünde geniş bataklık bir su hendeği var.

Yerimiz, büyük bir kampın içinde yapılmış daha büyük kampın içinde bulunuyor.

Bunu, ortaya çıkan çeşitli engellerin bir resmini vermek için belirtiyorum.

Büyük bir çabayla bir çiviye pencere menteşesinden elle çıkarmıştık. Bununla sol kirişten, daha doğrusu çapraz sırıgın geçtiği yerden işe koyulmaya başladık. Kiriş de daha sonra ikinci çapraz sırıkta öyle açılmalıydı ki bu boş bırakılmış çerçeve parçası alınabilirdi.

Çiviyle diğerinden sonra şimdi ahşap toz zerrelere öyle kazındı ki ilkin küçük dar bir oluk ortaya çıktı. Hep daha çok derinleşiyordu. Artık çivi yetmediği zaman yataklarımızın tel örgüsünden bükerek kopardığımız yerde kıvrılmış sert bir parça kopardık. Bununla daha derine gidemedik.

Tüm bunlar tabiri caizse nöbetçilerin gözetiminde oldu.

Yakalanınca ne olacağını biliyorduk. Tutsak arkadaşlarımızdan birinin kaçmak için pencereyi kazımaya başladığı gibi yakalandığını duymuştum. Yerinde vurularak öldürüldü.

Bizden biri çalıştığı sırada diğeri odanın ortasında durup kulak kabartarak çok dikkatli dinliyordu.

Çünkü nöbetçi öyle vaktinde duyulmalıydı ki yanımıza gelmeden önce açılmış delik kapatılıyordu. Bunun için tükürülmüş ve yoğrulmuş ekmeğimiz hazır duruyordu. Bu bir pençe vuruşla oluğa sürülürdü. Kalın toz tabakasının üzerine bir ikinci vuruş giderdi ve sonra delikteki yumuşak kütleye. Böylece bu uzaktan görülemezdi. Kamuflaj elbette iyi bir teftişe göğüs geremezdi.

Bunu öyle çok başarıyorduk ki düşmanlarımızın gelişini, gözetleme deliği sayesinde hem kapıdakileri pencereden, hem de dışardan hücreyi kontrol edenleri, her zaman tam vaktinde duyuyorduk.

Böylelikle köpekleri özgürlük hareketimizin taraftarları yapmaya çabalıyorduk. Onlara yemek için bize getirilen ve zaten yemediğimiz etti -Fireder de eski bir vejetaryen- ikram ediyorduk. Ama onları özellikle taraftar yapmak için çok eski bir hüneri uygulayarak, onlara takdim etmeden önce mertçe kabul ediyorlardı.

Bazen dışarda olduğumuz sırada hücrenin arandığı daha önce birkaç defa dikkatimi çekti.

Ama şimdi çalışmalarımız için firar hazırlığımız sırasında bunun karşılanıp karşılanmadığı olağanüstü ehemmiyetten bilinmeliydi.

Böylece birinin orda olup olmadığını hücrede döğilken kurduğumuz tezgahtan anlıyorduk: Pencere kapıları belirli bir derçeye getiriliyordu, sandalye öyle veya böyle konuluyor, gri battaniyede küçük bir buruşukluk bulunuyor.

Daha sonra her şey öyle olduğunda derin bir nefes alıyorduk her defasında.

Ama bir keresinde bir talihsizliğin çok yakından geçtiği büyük bir korku vardı:

Pencerenin alt kısmında ayağa kalktım, yukarı giriş bölümünü dışardan çalışmak için kolumu parmaklığın içine koymuştum. O sırada yeri nasıl tekmelediyse astsubay bir anda önümde duruyordu.

Geçerken bana bakıyordu.

Yanımda, beni korkup aşağı atırmayan, aksine soğukkanlı

olmamı ve aklıma ani fikirler getiren bir melek olmalıydı. Astsubayın gözleri kapalıydı ki astsubay direkt burnunun önünde duran kirişteki deliği görmedi.

Birkaç gün sonra aynı meleği bir defa-daha duydum. Anlaşıyor ki....

Ben yukarıda olduğum sırada parmaklığın önünde -kendi kafesinin altında olan bir maymun gibi görünmüş olmalı- deliği olabildiğince iyi kazımaya çabalıyordum ve sabırsızlıkla, enerjik bir şekilde Frieder'e seslendim: Örtüyü yukarı koy. Güneş şimdi batar ve o zaman tekrar pis kokan örtüde uymak zorundayım."

Hemen anladı, onu yukarıya verdi ve o sırada üstünde güneşin görüldüğü pancurun üzerine astım. "Böyle iyi değil mi?" diye astsubaya sordum.

O ana dek saçkın durup kalmıştı. Sonra sesini çıkarmadan devam etti...

Büyük korkuya kapıldık..

Tuhaf bir biçimde hiçbir şey olmadı ve bir sonraki dışardaki ikametimiz esnasında da.

Devamlı daha gayretli ve daha çok dikkatli çalışıyorduk.

Kiriş nihayet her iki taraftan açılmıştı, sol kanadın 'aşağı menteşesi çözülmüştü. Çivileri güçlkle çıkarıp koparmıştık ve yarısını tekrar başlarıyla yerine koyduk ki görülmüyordu ama pencereyi ihtiyaç durumunda dışarıya sola doğru hızla bükemedik. Bu, sürünürken bize engel olurdu.

Böylece engel olan dış yeri de yapmıştık.

Şimdi heyecanlı bir an başlıyor; kiriş parçasının kaldırılıp kaldırılamayacağı denemesi.

Yemeği alıp yemek için nöbetçilerimizin yolda oldukları akşam alacakaranlığını seçtik.

Frieder denedi. Olmadı. Daha kuvvetli çekmeye çabaladı. Henüz değil. Sarsıla sarsıla çekti. Ve tekrar. Kuvvetle.

O sırada şiddetli bir gürültü oldu! Kirişin arka tarafında birkaç tahta parçası henüz iyice çalışılmamıştı ve uzunluğa göre yıkma sayesinde kopmuştu.

Tüm planın sükuneti durdurduğu düşünülüyor. Yüksek

sesle konuşulamazdı. Nöbetçinin her şüpheli gürültüyü duymaması için sakın olmalı.

Ve şimdi yine korkunç patırtı.

Tüm nöbetçi timi hemen burada olacak -bir yaban arısı gibi fırladılar- ve gürültünün nedeni bulunmuş olana dek ara vermeyecekler.

Frieder bu sefer sinirli değil. Kirişteki deşme sırasında arkada duran duvar birçok yerinden kazılmıştı. Bir parçayı dışarı çıkardığımızda kopmuş döküntü aşağıya düştü ve Frieder artık kirişi içeri sokamayacağını gördü.

Kirişi sert, şiddetli bir vuruşla daha önceki durumuna geri götürdü.

Çoktan ekmeğimle ordayım ve deliği kapatıyorum.

Bunun üstünde hâlâ kum var ve yaban arısı orada... Önceden tahmin etmiş gibi heyecanlı ve gürültünün sebebinin bulunabileceği yerde her tarafı gözetleyerek orada.

Hâlâ zamanımızın olduğu biricik şey dünyanın en kaba saba yüzüne karşı durabilmektir. Böylece parmaklığın arkasında asılı kalarak -muhtemelen başka tutsaklar da bunu yapıyordu- acayip gürültüden dolayı şaşırılmış, çevremize baktık.

Şüphesiz iyi oldu, çünkü kimse on numaradaki iki kalender adamın sebep olduğu fikrine varamıyordu.

O gün ve sonrasında her şeyi bıraktık. Eğer on iş gününün insan için öyle yorucu olduğunu, daha sonra bu kaçışın ömrümüzün beş yılına mal olmuş olabileceğini anladığımızı söylersem şaka değildir.

Özellikle o gün dışarda huzursuz olduğum ve daha önce tamamen mükemmel olan birçok ufak şey ayarlamamız düşünülebilir.

Ama henüz hiçbir şey olmadı.

Sabah erkenden nöbet değişimi var ve özellikle bizim tanıdığımız nöbetçi geliyor.

Alışıldığı gibi varışından sonra hücreye girerek etrafa bakarsa o zaman gürültüden dolayı teselli olurlardı. Etrafı karıştırarak ararsa her türlü hoş olmayan şeye kendimizi hazırlamalıyız.

Frieder'in bilimsel ve titiz aklı bizi kurtarıyor. Genelde insan psikolojisi ve özelde de nöbetçilerimiz üzerine düşünür. O zaman başını memnun eğiyor....

Küçük masamız orada pencerenin önünde duruyor. Onun sağında ve solunda birer sandalye var.

Şimdi masayı birazcık sol ortaya koyup soldaki sandalyeyi düzenli ayarlayacağız. Hiç kimsenin kırıp açmamızı düşünmemesi için sol pencereyi yapıyoruz. Yoksa tüm büyü çözülür.

A m a ! Sağ sandalyeyi masadan biraz uzak ve bize çapraz dönük koyuyoruz. Bunun sayesinde pencereye doğru "çekici bir yol" ortaya çıkıyor. Sağ pencere kanadı konulmamış, yapılmamış olabilir, aksine duvardan biraz "düzensiz" uzak duruyor. Bu yine "çekici bir etki" yapacak ve değiştirmeye hazırız. Ve burada açılabilir.

Ertesi gün oluyor, onunla birlikte korkunç nöbetçilerle beraber yeni nöbetler.

Heyecanla kulak vererek onun bu hücrede normalden çok daha uzun kaldığını anladık.

"Ama benim firarcılarıma soğukkanlılıkla yaklaşmalı. Yoksa mahfolurdunuz."

En ufak rahatsızlığı göstermeme!

Sürgü şakırdıyor, kapı açılıyor ve çavuş alışıldığı gibi kolunun altında küçük sopayla içeriye giriyor.

"Morning" diye dişlerinin arasından mırıldanıyor. "G'd morning çavuş" diye her zamanki gibi cevapladık.

Durup kalıyor, etrafına bakıp yukardan aşağıya hücreyi gözden geçiriyor ve pencereye yöneliyor. Arkasından birkaç defa sineye çekiyoruz. Frieder'in onun hakkındaki psikolojik düşünceleri tespit edip belirlemiş olduğu şeyi tam tamına nasıl yaptığını görüyoruz.

Masa ve koltuk arasındaki çekici boşluğa doğru gidiyor, pencereden dışarıya bakıyor, "düzensiz pencereye" bakarak dönüyor, dokunuyor ve birkaç defa sağa sola itiyor.

Masanın üzerine eğilip diğer pencereyi tutmaya çalışıyor. Bunun için *too lazy*, çok çürüktü.

Dışarı çıkıyor ve derin nefes alıyoruz.

Şimdi daha çok süre verilemez. Beni özellikle seven bir adam bugün akşam nöbeti tutmalı. O, hep sabah erkenden hücreye geliyor ve eğer uyku yerinden yıldırım hızıyla süratle geçip giderse diziyi beni döverdi. Nefret dolu cırtlak bir sesle bana poflar: "*Get up, you bloody bastard!*"

"Ayağa kalk, sen kana susamış adam, sen adi herif!"

Bugün akşam nöbeti var ve bu nedenle tutsaklardan sorumlu. Ona gelecekteki yaşamında unutmayacağı küçük bir ibret dersi vereceğim.

Alışıldığı gibi, saat sekiz civarında tekrar tuvalete götürülürüz. Geri hücreye dönüyoruz. Bir yarım saat daha bekliyoruz, yapmaya hep alıştığımız gibi kapıyı vurarak ışığı söndürüyoruz.

Beş dakika sonra her şeyin sessiz olması için pencere önündeki toprağa bir örtü seriyoruz.

Kirişi dışarı çıkarıyoruz, demir bölümlerin kayabilmesi için sabunla ovuluyor, üst gövde soyularak sonra dışarı çıkarılıyor.

En iyi hangi biçimde içinden geçilebileceği ve içine çok yakından kafanın sıkıştırılabileceği sıkı bir deliği, içine tüm üst gövdeyle birlikte girmek için ne kadar zamana ihtiyaç duyulduğunu ranzaların ayak çaprazlama demir çubuklarında tamı tamına denemiştik. Geçmişteki işkenceyi hatırladığımda göğüs boşluğumdaki kaburga kemiklerim bugün hâlâ acıyor.

Bu akşam duvar üstünde gereğinden çok daha fazla çalıştık.

Frieder benden daha zayıf, bu nedenle ilk kişi olarak gidiyor. Kol, kafa ilerde, devamlı itiyorum. Birazcık oluyor ve nihayet dışarda. Ayın donuk ışığında duruyor.

Şimdi geliyorum ve beden gücünden almalı; nihayet bu da başarılı oluyor.

Barakadan bir adım uzaklaşır uzaklaşmaz tüm diğer tutsaklar bizi görebiliyor. Burada sadece Almanlar bulunmuyor; kaçışımızı hemen bildirirse birçok avantaj kazanabilecek.

Gömleğimizi çıkararak doğru ve doğal bir şekilde uzaklaşıyoruz. Her iki hareket alanımızı geçerek çuval bezinin arkasında ortadan kaybolduk.

Şimdiye kadar köpeklerden hiçbiri bir defa bile havlamadı.

Hendeğin üzerinden atlıyor ve özellikle titiz ve karışık yapılmış olan telörgünün önünde duruyoruz. Ona dokunur dokunmaz bir gürültü koptu. Sağımdan yaklaşık 15 metrede nöbetçi lokali bulunuyor ve açık kapıların arkasında tüm grubu görüyorum: Bizim nöbetçiler.

Aydınlatılmış parmaklığın arkasında bir yol ve bunun öte tarafında askerlerin hareketli gidiş gelişleriyle kantin bulunuyor.

Artık dönemeyiz; başlanmış yola en büyük ataklıkla devam edeceğiz.

Telörgüye asılı kalarak kendimi kurtarmaya çalıştım. O sırada Frieder beni geriye doğru şiddetle çekerek kulağıma tıslıyor: "Geriye be adam! İki kişi geliyor!"

Tel örgünün ahtapot gibi binlerce kolunu çözmeye umutsuzca çabaladığım sırada çit tehlikeli bir şekilde şiddetli gürültü patırtı yaptığı sırada ve Frieder'in yardımıyla serbest kaldığım sırada iki asker yaklaşık on beş yirmi kadar adım uzakta bize doğru yaklaşıyordu.

Beni görüp duymuş olmalılar! Tutsak giysileri içinde yarı aydınlık olan üst gövde yarı dışarda, bomboş yolda asılı kaldım. Bununla birlikte direkt bana doğru yaklaştılar.

Burada da yine bir mucize yaşıyorum. Beni görmediler. Bu başka şekilde açıklanamaz.

Karanlıkta kaybolarak her iki askerin önümüzden geçtiği sırada çömeliyoruz. Önümüzden geçenlerin nöbetçileri hemen alarına geçirmeleri şimdi mantıklı olur ve her şey yine bir defa daha beyhude olurdu.

Tuhaf bir şey olmasına rağmen hiçbir şey olmuyor.

Birkaç dakika daha bekledik, şimdi bir tüm yol ve kantin girişi boş....

Frieder azimle bana yardım ediyor ve dışarıdayım. O da takırdayan telörgüde duruyor ve dışarı çıkmasına yardım ediyorum.

Endişeli bir andı, ah sen değerli zaman!

Kalkalım! Hiçbir şey olmamış gibi telörgüden koruyan gölgeye doğru gidiyoruz. Orada her yerde barakalar, kamplar ve

barınaklar bulunuyor. Daima tehlikeye koşmak, herhangi bir yerde karanlıktan seslenmek ürkütücüdür.

O sırada ikinci tel engeldemiz, endişeye düşmeksizin içinden geçiyoruz; devam-devam-devam. Özgürlük şimdi geliyor! En dıştaki parmaklığı güçlük çekmeden geçiyoruz ve o sırada dışarda, yani Mısır topraklarında bulunuyoruz.

Kısa bir yönelme ve Maadi yönüne doğru gidiyoruz, ama şimdi insanların gelip geçtiğı yolda tutsak giysileri içinde bulunuyorduk.

Kahire'ye ayakla 20 kilometre mi? İmkansız, çünkü muhakkak o zaman birçok polis devriyesinden birinin eline düşeriz. Ama yolun diğer tarafında Nil ve sulama kanalları boyunca birçok bataklık bölgesi var.

O halde gidelim! Ya para? Bunu daha önce düşünmüştük. Kahire'nin önündeki villalarda Maadi'de birçok masaj müşterim yok muydu? Ve bir hâlâ bana borçlu değil miydi? Seçkin "Monsieur Olaf" olan ben bu açıklamayla ona imkansız gidemem.

O halde Frieder gidiyor. Akıcı İngilizcesiyle hastalarımı soracak. Bu şimdi olmaz. Ama telefonla ulaşılabilir. Telefon ediliyor. Frieder ona şu anda para sıkıntısı çektiğimi ve acele birkaç kuruşa ihtiyaç duyduğumu söylüyor. İyi diye cevapladı. Ev sahibesi parayı verecekti.

Arkadaşım böylece elinde parayla neşeli geri dönüyor. Kahire'ye ve arkadaşlara ulaşmamız için çok paramız var.

İstasyona dek ite kaka kendimize yol açıyoruz ve tren gelene kadar saklanarak bekliyoruz. Umarım hemen burda olur, çünkü kaçışımız çoktan anlaşılabilir. O zaman alarm verilip tekrar basit bir şekilde yakalanacağız.

Tren gara giriyor; her şey çoktan yüklenmiş, o sırada gişeye doğru koşuyorum, Kahire'ye iki bilet alıyorum ve alelacele platforma atlıyoruz. Köşede karanlıkta durup kalarak biri yaklaştığında İngilizce sohbet ediyoruz.

En ucuz mevkide seyahat ediyoruz ve bunun sonucunda hiçbir Tommy'nin bizi burada görmeyeceğinden eminiz.

Şehrin içine yani Kahire son istasyona kadar gitmeli miy-

dik? Orada her şey indirilebilir ve İngiliz askeri geçip gidebilir.

Şimdiden tehlikeye karşı öyle hazırlanmışız ki rahatça yola devam ediyoruz.

Oradayız. İnsan yığınıyla birlikte iniyoruz. Polisin kırmızı kasketleri orada görünüyor. Gözetleyen bakışlarıyla büyük erler.

İyi gitmesine rağmen başımızı eğerek ortadan kayboluyoruz. O andaki kadar küçük olmayı pek nadir isterdik.

Önlerinden geçiyoruz ve bir anda sokak kargaşasında ortadan kaybolduk. O sırada bir tramvay hareket ediyor, binip gözlemeksizin yan yana basamak yerinde duruyoruz. Ama hayır, orada samimi alîcenap bakışlı bir yaşlı adam oturmuş. Bize bakıyor; göz kırptığı sırada ağzını eğiltip gülümseyerek bize başıyla işaret veriyor.

Mısırlının tüm "iyiliğine" rağmen geçerek başka bir yön alıyoruz, birkaç defa daha tramvay değiştiriyoruz ve hemen dostumuzun evinde kaybolduk. Bizi şaşırmış bakışlarla ama içten karşılıyorlar. Güvenlikteyiz.

Tüm firar giriş parçasının kaldırılmasından arkadaşımıza varana dek bir saatten daha fazla zaman geçmemiştir.

Talih ve talihsizlik-sevinç ve acı

On dört gündür saklanıyordum. Güvendiğim insanlar bana bakıyor, giydirtiyor ve para veriyordu.

Üzüntülü av yavaş yavaş, dikkatlice binadan çıkıyor, çünkü tekrar para kazanma zamanı. Neyle ama? En iyisi şimdi masör olarak eski isim sayesinde..

Günün birinde eski hastamın yanında başlayıp başlayamayacağımı denemek için ona gittim.

Şaşıracak ama yine eskisi gibi candan kabul etti.

"Ama o zaman birden bire nereye kayboldunuz, Monsieur Olaf?" Her Salı ve Cuma gelmeniz gerektiği konusunda sözleşmiştik!? Beni öyle ortada bırakmanız hiç de doğru değildi!"

İyi adamı aydınlatıyorum, özür dileyerek Monsieur Olaf'ın

birden bire Mısır havasına doydüğünü ve İsviçre'de bir hafta kayak sporu yapmak için uçakla acele gittiğini söyledi.

Şimdi davranışımın küstahlığı yüzünden özür dilemek ve masajlarımın devam etmek için yine burdayım. "Elbette! Bugün akşam, yarın geliniz, size nasıl uyuyorsa!"

Özrüm tabii ki yalan denilecek bir şeydi ve bugün bundan utanıyorum.

Belirsiz bir şekilde duygulanmıştım ki tekrar tüm hastalarıma sahip olmak istiyordum; bir onayla ki gerçekten yapabiliyordum.

Tamamen başka yerde olan yeni kalınacak bir yer kiraledim, yine sahte pasaport satın alabilirdim.

Bu sefer adım İngilizce, Fransızca ve Almanca kolay telâfuz edilebilir, pratik bir isim olan "Fischer" idi.

Öyle bir duruma düşmüştüm ki arkadaşlarım doğru ismimi bilmelerine karşın birinin yanında Monsieur Olaf idim, diğeri beni Fischer ismiyle tanıyordu.

Yine hemen eski emine alanda bulunuyorduk. Maadi unutulmuş, evrak, iş ve kazancım vardı, eve tekrar paket gönderebiliyordum ve iyi ilişkilere sahiptim.

Kısa bir zaman içinde, hain olsa bile, yakalanmaya karşı korkmama gerek yok: Hükümet çevrelerinde öğrenildi ki daha önceki eğitimimden dolayı gerekli görüldüğünde Mısır'da faydalanılabilecek bilgilere sahibim.

Bunun üzerine önceden öyle hazırlanmıştım ki özgür ve kaygısızdım.

İçten mutluydum.

Bana en uzak duran insanların da pay almasını istemem o sırada şaşırıcı bir şey değil miydi?

Eşimden gelen mektupları Mısırlı bir arkadaşımın adresi üzerinden sürekli alıyordum ve özgürlüğümün ve gıda maddelerinin varmasından duyduğum mutluluğu aynı anda yaşıyordum.

Kendimi öyle güvenli hissediyordum ki olağanüstü bir planın üzerinde duruyordum: Çocukla birlikte eşimi Mısır'a çağırmak.

Ama bu gerçekleşmedi. Eşim seyahate hazırlandığı sırada başıma bir felaket geldi.

Gecenin birinde, birkaç saat uyumuştum, bir kriminal memur tarafından uyandırıldım ve kibar ama yanlış anlaşılmaya meydan vermeden Avrupalılar hapishanesine gelmemi rica etti. Orada bana bir şey sorulacaktı. Artık geri dönmeyeceğimi biliyordum ve hissediyordum.

Alman ve kaçak savaş tutsağı olduğum ihbar edilmiş ve beni her şeyden önce her halukârda almak zorunda olduğunu söyledi. Ama aynı zamanda iyi ilişkilerimi de biliyor. Birkaç gün burada kalmayı diliyorum. Serbest bırakılışımı resmi belirtmek için hemen İçişleri Bakanlığı'na başvuracaktım. Ama maalesef İçişleri Bakanı birkaç hafta için seyahat etmişti.

Ne yapmalıydım? Pekâlâ orada kalmalıydım. Böylece günlerce bekledim ve diğer tutukluların günlük hareket süresinde ayrı tutuluyordum.

Nihayet bu hapishaneye girebilen İngiliz subaylar orada olduğumu duydular ve günün birinde beni aldılar. Hücre arkadaşım geride kaldı.

Hayatımda ilk defa bağlanarak orada yakalanmış olan kamptaki tüm kaçaklar, yaklaşık 15 adam, kamyonla bir İngiliz geçiş hapishanesine getirildik.

Daha sonra Kahire zindanındaki o arkadaşarımdan geldi ve öğleden önce alındıktan birkaç saat sonra beni soran üç üst memurun hücreye geldiğini anlattı.

Biraz önce İngilizler tarafından alındığımı duyduklarında tamamen şaşırılmışlar ve nasıl ele geçirildiğimi düşünmüşler.

Ama zaman çok geç idi. Bana ulaşmazlarsa muhtemelen etkili bir yere düşmüşüm.

Çok ayrı özellikleri olan ayrı bir yere geldim.

İyi ki benim üzerime kısa bir haberi ara bir yerden savaş tutsakları kampında olan bir arkadaşarıma gizlice vermeyi başarmıştım. Dolambaçlı yoldan eşime tekrar hastalandığımı ve hastaneye yatırılmam gerektiğini yazdı. Bunu anlayarak daha önceden başladığı seyahat hazırlıklarına ara verdi.

Yaklaşık 25 küçük hücreye bölünmüş ve teneke kapılarla

kapatılmış olan nal biçiminde bir bina dışarda, çölde geniş yer kaplıyor.

Kuruluş öyle planlanmıştı ki korkunç sıcaktı ve güneş teneke kapılara ışınlarını tutarak kızıştırıyordu. Böylece hücreler öyle sıcaktı ki dayanılmazdı. Bir mahkum delirdi, diğeri intihar etmeye kalkıştı. O zaman ya tutuklunun üstünü tam örtmeden gömmek (hiç kimse bunu bilmiyordu) ya da zavallının küçümsemeye zindanda unutulması başarılıydı.

O cehennemden az, çok az insan zarar görmeksizin çıktı.

Vardığımızda kamyon cezaevinin önünde durdu. Arkadaşımızın ardından biri indi ve onun için hazırlanmış olan hücreye herkesin alayları arasında geçene dek dövüldük, sövüldük ve hizaya getirildik.

Hücre öyle genişti ki gerilmiş zavallı adamın yanında her iki duvara dokunulup geçildi. Yukarda küçük bir oyuk vardı.

Buradan kaçış imkansız.

Az kala tamamen boş olan hücreye götürülmüştüm ki o sırada yan odada uzun zamandır orada olan bir tutsağın perişan bağırdığını ve ağladığını duydum: "Öldürün beni! Karnım, karnım, anne, anne, ah, karnım, karnım, öldürün beni..."

Bir saat geçmiş olmalı, daha yavaş inliyordu o zaman ve sonunda ölmüştü. Zavallı adama ne olduğunu bilmiyorum.

Fakat şunu söyleyebilirim: İnsan bir hücrede olunca bu korkunç bir şeydir ve bunun yanında dehşet dolu bir şey yaşar. O adama ne yapmış olabilirler ki öyle korkunç ağlıyordu!? Bir sonraki ben mi olacağım?"

Geceleri soğuk betonun üzerinde uyuyorum ve burada uyuyabildiğime şaşırıyorum.

Bir zamanlar kampta almış olduğum küçük resmi hücrenin köşesine koydum: Eşim ve oğlum. Bu sahip olduğum biricik şeydi.

Nöbetçi içeri geliyor, alaycı bir şekilde sırtarak ona el koyuyor. Rica ederek, yalvararak ona bu küçük resimden başka hiçbir şeyimin olmadığını söylüyorum. El koyuyor ona. Şimdi dilenecek kadar fakirim.

O, daha önce Maadi'de kol altındaki küçük değneğiyle gelen nöbetçiydi.

Hücrenin dışında olur olmaz koşulmalıdır. Tuvalete gitmek istenirse özellikle acele gidilmelidir, çünkü yeterince hızlı koşmayan herkese takılı süngüyü geçirme emri verilen Zenci askerler arkasından koşar.

Çarpan güneşte tutsakların etrafında dönmek zorunda olduğu beş metre karelik küçük bir kare, cezaevinin önünde bulunuyor. Biri gidip o köşede kalmalı ve sonra birliğe doğru hep öyle hareket ediyorlar ki aynı zamanda köşelere varıyorlar.

Konuşmak katiyyen yasaktır.

Küçük bir yarığın içinden biraz dışarıya bakarak bir an için bazen cezalının yüzünü yakalabiliyorum.

Beni o sırada bir şimşek gibi birden bire geçiyor. Onun için ölçüsüz üzülüğüm birini gördüm: Frieder. Belirsiz yüz ifadeyle kareye doğru gidiyor, üzerinde kağıttan küçük bir külot dışında hiçbir şey yok.

Büyük bir talihsizliği vardı ve Maadi'den kaçışının hemen sonrasında polisin eline düştü. O zaman tüm giysileri çıkarıldı ve o ay boyunca (ben yine iki buçuk ay serbest idim) bir hücrede büsbütün çıplak yaşadı. Hatta uzun zaman ayağına ağır bir demir bilye takmışlardı.

Kısa zamanda bir külotu eski çimento torbası paçavrasından birbirine bağlamayı öyle başarmıştı ki en azından dışarda biraz giyinikti. Nöbetçi bununla dalga geçerek onu engelliyordu.

Bir hücre komşusu benimle haberleşme bağlantısı kurmuştu. Yani mors işaretleri (ben koparılmış pantolon düğmeleriyle yapıyordum) karşılıklı çarpıştırılıyordu. Bunun yanında kullağı duvara dayayıp zorlanarak dikkatle dinliyorduk.

Bana bu işkenceyi sonlandırmak ama en azından belki kaçabileceği yere, bir askeri hastaneye gitmek için yarın öğlen saat beşte bilek damarını keseceğini bildiriyor. Benden kız kardeşine selamlarını iletmeyi (adresi tekrarlayıp vererek belliğime iyice yerleştirdiğinden emin olana dek adresi tekrarlamalıydı) ve ona akibetini ya da sonunu bildirmesini diledi. Zavallı iyi adam! Sadece acını hafifletebilirim, fakat benim büyük problemlerim var.

Eski bir tıraş bıçağı bularak içeri sokmuştu. Kendi bileğini ileri geri kesti. Buna rağmen bıçak damarın içine geçmek için yeteri kadar keskin değildi.

Nöbetçi o zaman ansızın içeri girdi, tıraş bıçağını zorla aldı, bir parça bezi, kanayan derin yaraya sardı ve sorun tamamlandı. Adam hücrede kaldı.

Hava bazen öyle sıcak oluyordu ki huzurlu olduğumda sadece dayanabiliyordum. Yüzü hızlı çevirmek öyle bir yanma ağrısına neden oluyordu ki insan çılgın koparabilirdi.

Eğer o zaman artık katiiyen dayanılmıyorsa teneke kapılara vuruluyordu ya da buna karşı çılgın bir şekilde davul çalınarak nöbetçilerden boş meydanın ortasında olan musluğa gidebilmek için yalvarılıyordu.

Nöbetçi işaret etti, musluğa doğru koşuldu açıldı ve eğer insan o sırada su içmeye başlamayı isteseydi, tekrar geriye hücreye doğru kovalanırdı.

Güçteki sadizm.

Ülkeye dönüş

Yaklaşık iki aydır bir Avrupalının diğerine utanmazca muamele ettiği o kampta idim.

Ve bu savaş sonunda eşimi ve çocuğumu açlıktan kurtarmak için serbest çalışmayı istediğimde iyi anlaşıldı.

Günün birinde birden bire biraraya getirildik; bize Almanya'ya gideceğimiz bildirildi.

Bu bile bir ceza olarak düşünüldü. İlk bir insana bir köpekten daha kötü muamele etmek ve sonra birden bire ülkelere yollamak. "Kendimi biraz iklim ve çevre şartlarına alıştırmak için" savaş hapishanesinde severek bir ya da iki ay daha kalırdım.

Bize sivil giysileri verildi. Ardından, binlerce savaş tutsağının bulunduğu ve hareket için hazır duran bir gemiye Port Said'e doğru sevk edildi.

Tepki veremeyecek kadar şaşırılmışım, önümüzde ne olduğunu pek az kavırıyordum ve hemen hemen sevinmiyordum.

Ceza kampı dönemi beni hâlâ çok korkutuyordu.

Benimle birlikte uçaktan atlamış olan iki arkadaşın da gemide bulunduğunu, hasta olanın hemen hemen sağlığına kavuştuğunu gördüğümde ruhumda derin bir sükunet hissettim.

Gerçekten hareket ettik. Ama bir insan yaşamı boyunca özel hiçbir şeyi yaşamadığı gibi başkasının yanında serüvene atılmıyor.

Yanıbaşımda şunlar olmuştu:

Bir gündür yoldayız, o sırada bir şey ağızdan ağza dolaşıyor, gemide bir adam ölmüş. Gemideki deniz mürettebatında devirmişler. İki gün sonra bir diğeri öldü. O da yaş mezara kayıyor, hızlı batması için kağıt çuvalının içine dikiliyor ve bacaklarına ağır bir zincir sarılıyor.

İki gün sonra tekrar -o sırada Akdeniz'in ortasında bulunuyoruz- birlik nakliye gemisindeki vantilatörler birdenbire bir tarafa koyularak hemen bunaltan bir sıcaklık ortaya çıkıyor.

Gemide bir söylenti dolaşıyor: Gemi yanıyor! Aynı zamanda hoparlörden sükuneti muhafaza etmeyi ihtar eden sözler duyuluyor. Gerçi geminin içlerinde bir bölme yanıyormuş, ama su geçirmez bölge yoğunmuş ve yangın büyüyor fakat yayılmıyor. Hemen şimdi kuzey Afrika'daki (sanıyorum Ceza-yir) bir sonraki limana yanaşılıyor. Bin insanla birlikte denizin ortasında yanan bir gemide olmak kötü bir duygu.

Bu sabahleyindi; ertesi günün akşamında ilkin sahile ve içinde küçük bir itfaiyenin hazır bulunduğu limana vardık.

İtfaiye dışardan geminin gövdesine, yangının çıktığı yere bir delik açtı ve yanan odaya su pompalandı, daha sonra oda boşaltılarak çelik kütleyi deliğe tekrar kaynakla tutturdular.

Bununla en berbat ülke yolculuğuna katlanılmış oldu.

Uyuz köpek olarak artık davranmayacağım ve ülkeye doğru gitme düşüncesine kendimi alıştırmaya başladım.

Kurban olmak için çok defa hazır olduğum ve bana çirkin bir şekilde ihanet edilen vatana.

Fakat bana ihanet etmişler miydi? Ah hayır benim Alman vatanım değil! Sadece günah işlemiş olan ve Tanrı'nın affedeceği insanlardı.

O sırada Helgoland'ın* önünden geçiyoruz. Hemen baştaki küçük Alman evlerine bakıyoruz. Sonra Cuxhaven'da karaya varıp tekrar Alman çocuklarını; köylerini, çayırlarını, tarlalarını ve ormanlarını göreceğiz.

Düşünceliyim.

Orada yine vatanımda, senin yanında, ana koynundayım.

Başka değerler yaratmak için koyuldum ve ruhen daha zengin bir şekilde yuvaya geri dönüyorum. Ruhi zenginliğin dünyanın tüm maddi zenginliğiyle satın alınamayacağına ve ilahi rehberliğin rahmetine ilişkin bilgiyle insan, dünyanın efendisine en çaresiz durumlarda da güveniyor. Darağacında bile.....

Sonunda küçük bir acayiplik daha oldu. Bu çok komik ve herhangi bir şekilde bunun bir parçasıdır:

Bir yıldan fazla bir süre boyunca -tamamen haksız bir biçimde- Alman gözaltı kampına sürüldüm.

Nihayet özgürlük zamanı geldi ve eşim çok mutlu bir şekilde alıp götürdü beni. Ebeveynlerime hemen haber vermek için onlara " B u g ü n b ı r a k ı l d ı ğ ı m ı " telgrafla bildirdi.

Telgraf alıcıya nasıl hemen ulaştı?

"B u g ü n e b e d i ' u y k u y a d a l m a ! "

Hata hemen anlaşılıyor; hâlâ yaşıyorum, yaşayabilirim!

Benimle birlikte Kürdistan'a gelmiş olan arkadaşlarım da iyi. Çoğu daha önceden ikinci vatanları olan Doğudalar.

Darağacının çok yakından geçmiş olan bizler hâlâ yaşıyoruz. Geride kalmış arkadaşların çoğu gönderilmiş oldukları cephede ölmüştü. Büyük dostlarım Hans Christofu ve Hansel'i tekrar görebildim.

Bunun dışında dostum ve "kankardeşim" m ü k e m m e l R e m z i 'den kısa zamanda iyi haberler almayı umuyorum.

Yönelme

Emmaus'taydı. Bir zamanlar söylendiği gibi Filistin'de. Tutaklı yılları geride kaldı.

Bize cezaevine getirilmiş olan birkaç kitap çoktan okunmuş

* Alman körfezindeki ada [-ç.n]

ve tekrar okunmuştu. Eski bir kitap hâlâ dağınık duruyordu ve hiç kimse okumuyordu, ben de.

Günün birinde alıp içini karıştırdım. Bu eski kitap: İncil.

Sıkılarak yapıyordum, çünkü içeriği daha önceden biliyordum. Diğer milyonlarca insan gibi evde, okulda ve kilisede eğitilmemiş miydim!?

O sırada bakışım ansızın dikkatle dinlediğim bir cümle üzerine düştü. Bu, "Peygamberler" bölümünde duruyordu.

Bu heyeca verici!

Bu muhteşem!

Beni öyle sarsan ve gelecekteki düşüncemi ve eylemimi, yaşamımı, büsbütün yeni bir yön vermiş olan cümleyi tekrar tekrar okudum. Beni adeta başka bir insan yapmış olan o cümle. Kendimi bulduğum ve on yıllarca boş arayıp bulmamış olduğum o sözler.

Alışılmış Hıristiyanlık hiç hoşuma gitmemişti. Bugünün "Hıristiyanları"ndan önemli bir şeyden yoksun oldukları his-sine sahibim. Hıristiyanların bana öğrettiği ve göstermiş olduğu Tanrı kansız, yapay ve ölüydü.

İçimde başka, büsbütün başka olanı tasarlıyorum. Canlı, olağanüstü, yüce, aydınlatan, kutsal bir tanrıyı görüyordum. Sahip olduğu her şeyi sonsuz iyiliğiyle kendi kullarını bağışla-maya hazır olan bir tanrıyı, her şeyi, övgüsü değil sadece.

"Benim" Tanrım! "Benim efendim!" "Tanrım ve 'benim' ba-bam!" Yaratıklarından insan, hayvan, bitki, toprak, su, hava ve yıldız değiştirilemez ve bozulamaz bir şeye-sahip olup olma-mayı istedi: Tapma! Sevgi! Saygı!

İncili meslekten teologların yorumlaması gerektiğini kabul ettiğim için kapsamlı okumamıştım. Fakat yorumu beni tat-min etmediği için bundan İncil'i sorumlu tutarak İncil'e ve Hıristiyanlığa geri döndüm.

Ama şimdi içime bir şimşek gibi çarpmış olan sözleri oku-muştum:

"O gün şu olacak: Tanrı elini geride kalmış olan halkının arta kalanını almak için ikinci defa uzatacak... O sırada putpe-rest halklara sancak dikip kovulmuş İsrailileri toplayarak Ju-

da (Yehuda) tarafından yayılmış olan şeyi dünyanın dört köşesinden biraraya getirecek."

Yukarıya baktım. Filistin'e illegal göç etmiş binlerce "Yuva-ya gelmiş" Yahudinin kapatılmış olduğu Latrun kampı aşağıda bulunuyordu. Ülke henüz "Filistin" idi ve hâlâ İngiliz mandasıydı.

Ama her taraf çatırdıyordu. İngilizlerin içinde gizlice nüfuz kazanıldı ve Yahudiler, Araplardan ülkeyi parça parça satın aldı.

Latrun orada, aşağıda. Incil'in peygamberinin yüzyıllar önceden haber verdiği şey aşağıda gözlerimin önünde gerçekleşiyordu.

Şüphelendim, çünkü özellikle Jesaja peygamber tarafından görülerek tasvir edilen şeyin çağımız olması gerektiğini tahayyül edemiyordum: "O gün..."

Karıştırmaya devam ediyorum; burada da aynı şey! Ve yine burada! Ve şurada! Ve burada!

Devamlı aynı şey bulunuyordu: Uzun zaman dünya halklarının egemenliği altında olmuş olan Yahudilerin ilahi emre, babalarının ülkesine, İsrail'e geri dönecekleri zaman gelecektir.

Derin bir sükunet içime yerleşti: Incil'e ilişkin bağlantıyı bulmuştum. "Kelam", o halde Tanrı'nın sözü.

Tanrı yüzyıllar önce peygamberler vasıtasıyla konuşmuştu ve k a n ı t gözlerimin önünde duruyordu. Bununla birlikte o Tanrı içimde taşıdığım olağanüstü, aziz, korkunç ve yine de iyi Tanrı idi. Incil ve Incil'in hakikati için gözlerim açılmıştı ve birden bire Musa'nın kitabından Yuhanna'nın açıklamasına kadar, ilk sayfadan sonuncusuna kadar tüm Incil'deki Tanrımı kavıyordum.

Efendime ve babaya karşı sınırsız minnettarlık ruhumu doluruyordu ve beni hiç bırakmıyordu.

Orada büyük bir çabayla kutsal yazıları öğrendim ve tamamen farklı olan bazı şeyleri Hıristiyan kuruluşlarının öğrettiğini hemen anladım. Her şeyden önce İsrail halkının Tanrı huzurunda seçilmiş halk olduğunu ve İsrail halkına tamamen özel sevgimizi göstermek zorunda olduğumuzu hızla anladım.

Tekrar ülkeye dönene dek yıllar geçti. Incil'e ve İsrail'e yö-

nelik sevgim gevşememişti, aksine artmıştı.

Daha sonra 1948 yılında İsrail devleti ilan edilip kuruldu. İngilizler ülkeyi terk etti. Yahudiler ağır savaşlarda saldıran, kat kat çok daha güçlü Arap ordularını geri püskürttü. Her şey İncil'in mantığına göre ve peygamberlerin görüp tasvir ettiği gibi oldu ki bu, İncil'i olan ve onu okumuş olan tüm "Hıristiyanları" aynı ölçüde heyecanlandırıyordu.

Yüzyıllar önce tasvir edilmiş olan nesil olmaktan daha heyecan verici bir şey var mıdır?

Bu peygamberlerin henüz başka görmemiş oldukları şeyi araştırmaktan daha ilginç bir şey var mı? İsrail'in komşu halkları, Mısır, Arabistan, Irak, Suriye ve Lübnan üzerine ve belki de bizim ülkemiz üzerine ifade ettikleri şey!?

Eğer Yahudilerin eski vatanlarına geri dönüşü hakkında ifadeleri doğruysa o zaman başka her şey de doğru olmalı!?

Kısacası, heyecanlanmamla iyi olduğu kadar yalnız durdum. Bu birkaç kafadengi arkadaş bulana dek sürdü. Yürekle-rimiz birbirleriyle kaynaştı.

Doğu hâlâ yanıyor. En azından kabarıyor. Fakat tehlikeli büyüyor. Her an çok yüksek alevlenebilir. Ve daha da yüksek alevlenecek, çünkü bunu peygamberler söylüyor.

Onlar ama bir şey daha, söylenilmez büyüklükte, mutlu kılan bir şey olduğu için yeryüzü ve insanların başına gelecek olan tüm sıkıntıların kolay dayanabilecek bir şeyi söylüyorlar: Yahudiler İsrail'e geri döndüğü o zamanda -İsa Mesih barışın ve adaletin bin yıllık çağını hazırlamak için bu sefer iktidar ve efendilik içinde yeryüzüne geri dönecek.

Biz eski çağdan yeni çağa geçişin nesliyiz. Bir keré daha çok inanmaya gerek yok, bu kanıtlanabilir.

Sevgili İsrail, Tanrı'nın sözü sende gerçekleşiyor. "İsrail'i kutsayan kişi bir daha kutsanır!"

Tinsel gözler ve kulaklar sende açılır ve hiç görmemiş olduğun şeyi sen göreceksin; hiç olanaklı sanmadığın şeyi sen tanıyacaksın: Çağımız hakkındaki hakikati, çağın işaretlerini, yanan Doğu'nun anlamını.

Doğu yanıyor!Yanan Doğu'yu gözden kaçırma!

"*Yanan Doğu'da*" kitabının sevgili okuru!

Sen de "Nasıl devam etti acaba? Remzi yaşıyor mu hâlâ?" diye soracaksın.

Remzi yaklaşık 10 yıl önce öldü, ruhen çöktü. Bir defasında onunla köyünde hep yeniden buluşan Remzi'nin bir okul arkadaşına rastladım ve bana şunu bildirdi: Remzi daima neşeliymiş, hep Almanya'yı ve Komutan Müller'i anlatıyormuş; o zaman yüzünde hep neşeli bir gülümsemesi varmış.

Kürt halkı şimdi acılı, ıstırap ve gözyaşı dolu bir zamandan geçiyor ve bu ıstırap yolunun sonu henüz vazgeçilebilir değil. Tanrı bu dağ halkına merhametle yardımcı olsun ve sonunda ona özlenen özgürlüğü versin.

Uzun yıllar süren tutsaklıktan bırakılışımdan sonra vasıflı bir tüccar olarak Stuttgart teknik yüksek okulunda halk ekonomisi okumaya başladım. Daha sonra para reformu oldu; ta-sarruflarım ileriye dönük olup ailemle hayatta kalmak için para kazanmalıydım. Böylece çeşitli iş yerlerine alındım, fakat daima beni bekleyen büyük ödevi seziyordum. Daha sonra

1957 yılında BRUDERSCHAFT SALEM ismini verdiğim sosyal kuruluşu kurmaktan başka bir şey yapamadım. Art arda hızla Stuttgart'ta, Berlin'de Münih'te, Karlsruhe'de, Frankfurt'ta ve Nürnberg'te barınacak yeri olmayanlar için yurtlar ortaya çıktı. Barınamayan binlerce insan alındı ve bakıldı. Ben ve yardımcılarımla sayesinde yorulmak bilmez ve mümkün olan göreve rağmen bu insanların kendi yaşamlarını sürdürmesi için az olanaklar vardı. Hep yeniden çocuk yurdunda diğer kuruluşlarda büyüme olduğu için bu evsiz insanların yanlış yola girdiğini ve yurt çocuklarının yaklaşık %70'inin daha sonra suçlu olduğu uzmanlar tarafından bana bildirildiğini birçok insanın ağzından duyunca bu suç işleme eğilimine yatkınlığın mümkün olduğunca geri döndürülmesi için bu çevreyle ilgili işi yüklenmeye, çocuk ve genç çalışmasını kurmaya ve her şeyi yapmaya karar verdim. Önümde zengin, araştırılmamış bir alan duruyordu, çünkü bugün varolan başka çocuk yurtları, köyleri ve başka kuruluşlarda iyi personelin etkin olduğunu ve güvenilir çocuklara ve gençlere mümkün olduğunca bakmak, onları eğitmek ve gelecekteki yaşama hazırlanmak için en yüksek görev altında zaman, güç, sevgi, sabır vs her şeyi yaptığımı anlıyordum.

O halde sistem biraz yanlış olmalı! Burada olağanüstü ağır bir görevim vardı. Uzman olmayan biri olarak yüzbinlerce uzmanın ulaşamadığı şeyi eğitim alanında nasıl yapabilirim? Tanrıya dua ederek ondan kılavuzluk diledim. Ve bana daha çok başarıya götürüp çocuklarımızın çoğunu düzenli, çalışkan, yardıma hazır, Tanrıdan korkan devlet vatandaşları yapan yolu gösterdi. Daha yakın bilmek isteyen kişi bilgi alıp bizi ziyaret edebilir.

Arkamızda duran nasyonal sosyalist dönemin tamamlanması benim için büyük bir dilektir. O zaman gençliğe Yahudi unsurun her şeyde suçlu, uğursuzluk olduğu öğretildi. Ben içinde eski ve yeni ahitin geçerli olduğu, Yahudi halkına sevgi ve saygı göstermenin öğretildiği Hıristiyan bir evde büyüdüm. Bende bu çelişen her iki taraftan bir çatışma çıkmadan önce Wehrmacht için silah altına alındım ve sonra da savaş başladı.

Herkesin iyi yapması ve düzenli tamamlaması daima dileğim olmuştur. Savaş sırasında savaşın -o zaman düşünmüş olduğum gibi, tabii ki bizim lehimize- bitmesine tüm gücümle yardım etmek bu nedenle benim için bir dilek olmuştur. Hisse- den bir duygu bende yükseldiği zaman, savaş bizim için kay- bedilmiş olabilir, bu kitapta betimlenmiş olan göreve karar verdim.

Hitler dönemi Alman halkımızdan bugüne dek tamamlan- mayarak boşa çıktı; ani ekonomi mucizesi bu çağın tinsel temizlenişini engelledi. Sağlamlaştırılmış bir geleceğe gidebil- mek için o olmalı.

Tarafımdan yaşama geçirilmiş BRUDERSCHAFT SALEM , sefaletten kıvranan insanlar için sosyal açının yanında insan, hayvan, bitki, hava, toprak veya su, ödev, kelimenin en olum- lu anlamında p o l i t i k açıdan etkili olmalıdır. Parti politika- sı türünde değil, aksine şu sözün dediği gibi: "Site"yi "Polis"i mümkün olan en iyisini aramak.

Böylece Salem'in içinde ve onun aracılığıyla y e n i bir şey yaratılmalı: Kendi varlığı, eylemi ve hareketiyle mayalı bir ham- mur gibi çevreye nüfuz eden, geçmişi büyüklüğünde ve derin- liğinde sakin gözlemleyip bundan kendi öğretisini çıkararak iç- ten ve dıştan sağlıklı, temiz bir gençlik. Yazgıda olması gere- ken şeyi Alman halkımızı oluşturmak için kötü olandan arın- ma, onu artık yapmama, kutsal bir şey olarak yüksek ve yüce olanı kabul etmek onu kendisine ait kılma ve aydınlatmak: Tüm dünyayı aydınlatan bir ışık.

Ağır tutsaklığın uzun yıllarında her şey üzerine uzun uzun düşündüm ve onu yapabildiğim için Tanrı'ya şükrediyorum.

En kötü savaş dönemi sırasında beni "korumaya" almak Tanrının iyiliği idi. Böylece ne öldürüldüm ne de birine acı verme ya da öldürme fırsatına sahip olmuştum.

Remzi ruhen çökerek öldü. O sonuna dek bana ve Alman halkına sadık kaldı. Kaderi ruhumun derinliklerinde duruyor. Bu nedenle Tanrı'nın huzurunda korkuyu iki katına çıkarabil- mem için yaşamımda hizmetleri iki kat başaracağım: Bizzat kendim ve Remzi için!